AQVILA SANCTA, SIVE BAVARICA.

ELOGIIS, HIEROGLYPHICIS, NVMISMATIBVS, INSIGNIBVS, SYMBOLIS, IMAGINIBVS ANTIQVIS

Ad viuum exculpta, & longâ historiarum serie exarata.

Vt nihil relictum sit, quod prisci, vel hodierni habeant annales;

Sed diplomata, leges, indulta, genealogiæ, donationes, priuilegia offeruntur congesta.

Accedit tractatus *Sacrolegalis, & H.storicopoliticus, Historicis, Concionatoribus, I. Consultis, atquè expolitæ eruditionis studiosis* ***perutilis, & necessarius.***

AVCTORE

IOANNE PALATIO

I.V.D. in Veneto Gymnasio Professore Publico, &c.

VENETIIS, *Apud Io: Iacobum Herz.* M. DC. LXXIV.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

SERENISSIMO PRINCIPI
FERDINANDO MARIÆ
VTRIVSQVE BAVARIÆ DVCI,
ELECTORI ROMANI IMPERII,
Comiti Palatino Rheni, Lantgrauio Leuchtembergensi, &c.

Volat AQVILA (DVX SERENISSIME) nec inuenit requiem, nisi cum in Bauaria recumbit. Gentilium Romanorum Aquilam, Ciuilem Germania fecit, Bauaria Sanctam. Lilia cum perdidit, inter saxa recessit, nec alibi poterat Aquila nidificare superba. Phœnicis æmula, volens sine semine repubescere, Bauariam eligit, vbi Sanctorum in gremio parturijt virginitatem. Parturiunt montes, nascitur terribilis Sanctus; sed cum in Bauarico solo fata sunt saxa: & de lapidibus semen Sanctorum suscitauit Omnipotens. Quid itaque? Saxo, non Bauarus fuit, Claudus ille Henricus, quem cum reprobassent ædificantes, factus est tandem in caput anguli? Boius, Saxo, Persa, Romanus si retrocedas ad Proauos, & paradisi ciuis, in quo Summus Opifex protoplastrum plasmauit. Natus ex Patre Bauaro, ex Auo Bauaro, quid conferunt in patrio solo, si Saxones sint Ataui? Si recurramus ad Proauos, de Othonibus suis haud poterit superbire Saxonia. Vnus est Orbis, ergo vna Patria, cum totum Orbem vnus propagauerit Pater. Liberi nostri aquarum more sortiuntur titulos: Processu tumescunt, cursu Maiestatem induunt, à solo quod alluunt habentes nomina. Duo generationis nostræ principia, Pater, & Patria. Et si Patriæ maiora debeo, quàm patri; vnde Bauariam negabit Henricus, si eum Bauaria plantauit, Bauaria irrigauit, Bauaria incrementum dedit? nec Patriam, nec Patrem mentitur Sanctus. Loquela sua manifestum facit. Patre Bauaro, Auo Bauaro, Saxoniam à longè respicit. Æquumq; erat, vt in Leones verteret equos, qui & dormientes excubarent super gregem Domini. *Fundamenta eius* sunt *in montibus sanctis*, Veritatem tamen eius veneramur in Bauaria Sanctorum. Henrici ne quæras in Orbe Progeniem, postquàm cum omnibus Sanctis vincula circumduxit affinitatis. Ab eo exorsa Bauaria Imperatorum genesim, successorem negauit Henrico, & ut ab opere quod patrarat, fatigata quiesceret: & quia Bauaris in delicijs non esset Imperium,

Post Fràcos ad Saxones indè ad Bauaros euolauit

Henrici S. annuitur patria.

Alluditur ad Insignia Saxon. & Bauariæ.

rium,

rium, ſed ſanctitas Imperatorum. Principum Religio, tutela eſt principatus. Si Angeli uiſi ſunt pugnare prò gentilibus regnis; quid Imperator Sanctus pro Patria? Bauaricæ Sanctorum phalangi Imperator datus, à militia cœleſti, ſacra inauguratur lancea, ut in ſplendoribus Sanctorum elucèret uocatus. Suis in caſtris ut & Virginum hybernaret chorus, nuptiarum in thalamo virginitatem locauit, quę è Bauarica aula numquàm recedens, tot Sereniſſimæ Familiæ tuæ Virgines centuriauit: numeris omnibus impleto Vaticinio. *Adducentur Regi* Henrico *Virgines poſt eam: proximæ eius afferentur tibi* Ferdinando Mariæ. Si ſuper Cœlos itaque magnificentia tua, prætercam Deos terræ, qui tuo grandeſcunt ſanguine: & annunciabunt Coeli iuſtitiam tuam. Dominus enim cum de Cęlo proſpexit ſuper filios hominum, unam uidens *Bauariam Sanctam*, inclinauit Cœlos, & deſcendit, ut ibi quieſceret gloria Domini, ubi portæ inferi non præualebunt. Hinc uiſibiles Bauaricum Stemma exhibet Angelos, ne uenerari dubitem huc traductam Hieruſalem ſanctam. Felix Princeps, cuius ſub Imperio Paradiſus exultat. Cuius in ſolo homines ueluti arbores in Sanctos exuberant. Cuius templa uidit hoſtis, ſed fugit; quia hic Domus Dei eſt, & porta Cœli. Ad Cœlum propero Serenitatis Tuæ, nec cuſtodes Angelos timeo, cum ſine gladio: forſan quia tibi dedère Iuſtitiæ gladium, ut Dei nomine regnares ad Religionis præſidium, ad Sanctorum cultum, ad hominum Pacem. Sereniſſimæ gratiæ tuæ nè ualuas claudas: ſi Cœlum nàmque uim patitur, & uiolenti rapiunt illud, Aduenæ fas erit, te etiam inuito, ingredi, & gloriari tanquàm

Alluditur ad Henricum S. quum Lanceā ſacram arripuit de manu Epiſcopi.

Coniugatus virgo moritur

Alluditur ad Angelos in Stemmate Bauarico.

Inter hæreſes quæ ſtetit Bauaria.

Humilim. Deuotiſs. & Obſequentiſsimus Seruus
Ioannes Palatius.

L E C T O R I.

B Auaris vnum fuisse Cæsarem, ne credas Lector, quia hoc in volumine Henricum Sanctum solummodò exhibeam. Solum enim expono, & quia Sancto fas non erat socium dare prophanum; & quia temporum Chronologia, quam in Catenà profitemur historica, obstat ne Bauarici omnes Imperatores vno includantur volumine. Tempori itaque indulgeas, & iuxta temporum seriem expecta venientes.

I N D E X T I T V L O R V M
L I B R I X V.

Numismata, Symbola, Effigies, Hieroglyphica.

I N D E X R E R V M.

P. Notat Paginam. N. Numerum marginalem.

INDEX RERVM.

FINIS LIBRI XV. *Sal. Anno* 1674. *VENETIIS.*

LIBER XV.

CAPVT PRIMVM.

HENRICVS SANCTVS CLAVDVS OCCIDENTIS IMPERATOR XV.

1 *Sacerdotes cum tubis bellicis bellum annuunt à Cęlo initiandum.*
2 *& 29. Henricus S. militem armabat Eucharistia, priusquàm in bellum deduceret. 4. Hieroglyphicum. 5. & 32. virgo moritur. 6. & 12. cur Claudus. 7. arripit insignia imperij ab Archiepisc. Colon. 8. imperium ei à S. Vvolfango prædicitur. 9. vxoris dotem pauperibus & Ecclesijs erogat. 14. Boleslaos vincit. 15. Henricum Bauarum è vinculis dimittit, Episcopo concionante. 16. coram Episcopis genuflectit. 18. S. Romualdi ossa defert ad tumulum. 19. Episcopatum sororio negat. 20. Leges publicat. 21. Hungarorum Apostolus. 22. Benedictum Papam sedi restituit. 23. 24. confirmat donationes Constantini. 25. vult symbolum in Missa cani. 26. Coronam donat S. Odiloni. 27. Monachos diuitijs spoliat. 28. Troianis parcit cōmotus puerorum precibus. 30. Infirmus liberatur à S. Benedicto.*
7 *Christi lancea.*
10 *Echardus imperio inhiat. Moritur.*
11 *Harduinus Rex Italiæ Henrici æmulus. 13. fit Monachus.*
21 *Gisela Henrici S. Soror nubit Stephano Hungariæ Regi, vt fiat Christianus.*
25 *Romana Ecclesia cur in Missa non canat symbolum?*
33 *Bamberga vaticinium.*
34 *Henricus II. Imper. ex oblatis muneribus Euangelium solummodò tulit. 35. Merita eius in statera librantur. 36. Virginitas eius in morte cęlitùs comprobatur. 37. Moneta.*

I. IN Hieroglyphico Henrici ne mireris Cæsari Sacerdotes præire clangentes bucinis militaribus, vt Iosues Hebræorum duci mos erat. Sanctus enim Imperator cū numquàm militē in pugnā deduceret, priusquā viatico armaret Eucharistico, Principes edocuit militarē tesseram stare in manibus Sanctorum, & iuxta Sacerdotum choros figenda militum castra. II.

ALLVSIO AD HIEROGLYPHICVM.

III. *Hic noua bella mouet precibus dū sidera pulsat*
Et trahit in partes astra superna suas.
His acies vincit: validos his territat hostes:
His turres nutant, mœnia pulsa cadunt.
Ceu Hierichuntini quondam clangore Tubarum
Ad sacros Muri cum cecidère sonos
Frustra homines cogunt acies, armātq; phalāges
Victor erit Cælo, qui Duce bella gerit.

P. Franc. à S. August. Macedo.

HEN-

Sal. An. 1002.

HENRICVS SANCTVS CLAVDVS.

OCCIDENTIS IMPERATOR XV.

A Magnis Saxonum exorsa progenies
Sanctum assequuta
Romam dedignatur, cum Hierusalem habet,
Et coniugata virginitas prolem fęcundauit sanctitatis.

V.
Nā in Hērico Aucupe capit, qui dictus est Magnus.
Romam. i. Romanum imperiū. Hierusalem. i. beatitudinem æternam.

Orbi multos strauit Saxonia lapides,
Sed vnum pretiosum.
Vt illum emeret, omnia vendidit.
Nam vno in *Claudo*
Sibi valuas clausit imperij, Franconibus reserauit.

VI.
Henricus claudicabat post visionē cælestem ab eo habitam; vel post vulnus Papiæ acceptū.

Sanctitas, quæ *Magno* claudicauit in *Carolo*
Claudi currens *Henrici* pedibus
Volauit super pennas ventorum.
Gloriosus Deus in sanctis suis.
En nouus Iacob.
Sine pugna femur eius exaruit
Timens Angelus manus conserere.
Somnia ne irrideas,
Ad Cœlum raptus redijt ex itinere claudus.
Ne de æternitate claudicares.

VII.

Insignia cum arripuisset imperij
Christi lanceam, quam Coloniensis tenebat Præsul,
Custodientis vindicauit captiuitate,
Et Religionem sacrilegio pandit.

Ex insignibus imperij, quæ Hēricus per vim arripuit; lanceam Redemptoris Colon. Episcopus clam surripuerat, Hanc vt redimeret, Episcopū carceri dedit Henricus. An verò hæc lancea illa fuerit, quæ Saluatoris perforauit latus, in sacris differam annalibus.

Sanctum facinus,
Si hasta, quam Christi mulciuit sanguis,
Aliter rapi non potuit.
Sancti ipsi properarent in furtum,
Ni mortalium esset, Redemptionis seruare mysteria.
Omnium itaque Angelorum cædi
Sacratissimæ lanceæ esset præferenda possessio.
Duas à magistro Vuolfango edoctus syllabas,
Post sex
Imperij erant anni, mortis credebat ipse dies.
Sciens postea, humili confessione remisit
Ignorantias meas nè memineris Domine.

VIII.
S. Vuolfangus duabus syllabis in pariete incisis Post sex *imperiū ei prædicit, nec ab Henrico intelligitur.*

Chunegundem
Vxorem, nactus in Virginem,
Ne Virginem posset repetere in coniugem,
Sacrum diuortium dotis restitutione firmauit.
In Bambergensem Episcopatum erigitur titulus,
Non minora dare poterat Imperatrix, cum Deo nuberet.

IX.
Dotem vxoris erogat in erectione Episcopatus Bambergensis.

Ecquis non plaudit? leuir Episcopus.
Hic solus Iudæ potuisset vsurpare primatum.

Imperium inter Regum, Ducum, & affinium procellas *Sal. Anno*
Ferè naufragum remeauit:
Quùm anchoram Henricus columnis alligauit Ecclesiæ.

X.
Æmuli Echardus, & Arduicus Hẽrici.

Fremuère Echardi, & Arduici furiæ,
Etsi vitam ille sanguine,
Vitam iste submergeret flumine

XI.
Ad Meduacum Henricus Arduicum vincit.

Inter Meduaci absorptas Italorum phalanges,
Sola emersit Arduici cupido,
Et ipsis flagrauit in aquis.

XII
Papiæ obsidetur in palatio Henricus; quà fugiens dicitur pede luxatus.

Papiæ vsquè inundauit mœnia
Luxuriauit sæpè, postquàm luxauit Imperatorem: 1005.
Sed icto Henrico, victus cecidit Arduicus,
Quia antagonistæ pedem non manum pressit.
Sensit Henricus furorem Populi
Sed Populus vindictam Sancti

Milites Henrici Papiam populãtur

Conuersa in rogum regia.

XIII.
Post diuersa prælia, Arduicus fit Monachus.

Aufugit Rex:
Sed currentis, non miserentis opus.
Seruat cuculla Regem, quia claudicat Imperator.
Fama velocior Henricus
Vno pede præcurrens victor,

Boleslaos Boemiæ alterum, alterum Poloniæ Reges vincit Henricus.
XIV.

Quæ alatis pedibus excurrerat victum,
Duos in vno Boleslai nomine Reges deuicit,
Bohemum, & Polonum.
Monitorem fidelem
Nisi syluæ dent, aula non habet

Henricum Bauarum è vinculis dimittit Henricus Imper. ita ex suggestu suadente Godescalco Episcopo.
XV.

Quis dicit? Veritas in vinculis.
Ergo Godescalcum non audijt. 1006.
Audijt, sed coram Sancto.
Solus Sanctus poterat Sancto
Tyrannum describere Regi;
Vt Henricus Henricum solueret.
Mundi Dominus

In Synodo Francofurdiensi genuflectit coram Episcopis, ut sibi liceret Bambergensem erigere Episcopatũ
XVI.

Templum aperire non audet, quàm clauibus Petri:
Et in Episcopos sola lacrymarum arma dirigere.
Acurre tumide, cadit Orbis, ni fulcias.
Iam procidit Imperator? apage,
Stat, cum procidit ante pedes Episcoporum.
Sanctissimis non fortissimis militibus
Adest Deus Exercituum.

XVII.
Henetos idolatrãtes ad fidem reuocat Christi.

Itaque Sacerdos, & miles
Dei cultor, & vltor
Cum Heneti dolo reuocassent Idola
Mortuam pietatem, mortibus impiorum suscitans
Homo deportauit Deos,
Cæsar mulctauit populos,
Henricus oues sacri pastoris remisit in caulam.
Disce Sacerdos,
Arcæ succollere humeros,
Non manum extendere.

Si

Si boues calcitrent, ne fides manibus:
Sola manus Domini confregit inimicos.
Sed vndè libitinarius feralia agit Imperator?
1007. Nonnisi Orbem sepelit Imperator.
Minori habes Reliquias martyrum?
Romualdi cum ossa reposuit, caritatem eduxit.

Corpus S. Romualdi desert ad tumulum. XVIII.

1008. Iure Sanguinis Episcopatum exigenti sororio,
Ait Henricus:
Darem, ni *pretium Sanguinis esset.*
Sacra, Religiosa, Sancta
Si nullius sunt in bonis?
Vnde dexteram dabit homo, & sinistram,
Quam affinibus Deus dare non potuit?

XIX. *Athelber. fratrem Imperatricis, quia iuuenem immaturum in Episcopum eligere renuit.*

1009. *Iustitia, & pax deosculata,*
Hanc vnam tulère legem,
Fructus Iustitiæ Pax.

Leges publicat. XX.

Hungarorum dicerem Apostolum
1010 Cum Stephano Hungariæ Regi
Giselam desponsauit sororem,
(Quæ Christi Religionem tulit in dotem)
Ni *Christum Domini* Hungaria ipsa vocare malet,
A quo suum recepit Apostolum.

Giselam sororem suam desponsat Stephano Hungariæ Regi, sed hoc pacto, vt Christianus fieret. XXI.

Cum virgo concipit, Numina parit.
Quos non generat, regenerat Sterilitas sancta:
Etsi non hominum, Beatorum numerum complet.
Poterat Henricus Christi propinare Sanguinem,
Cum illi Pontifex Benedictus
1012. Claues custodiendas deposuisset Ecclesiæ.
Et super fidei petram, Petri timèret canere Gallus,
Nisi clangeret Cæsaris Aquila.
Verè *Deus stetit in Synagoga Deorum*
Cum Christi, & Latronum secernendo Cruces
1013. Gregorium .... Benedictum
Pseudo relegauit, Pontificem adorauit.

XXII. *Benedictus Papa Roma profugus accurrit ad Henricũ in Germaniam: & ab eo sedi restituitur.*

Regicidis Burgundis,
Quibus pro patre tyrannus erat,
Imposuit Regem.
Solus Deus regna transfert.

XXIII.

1014. Caroli, & Constantini
Ne fabulosam diceres donationem.
Exarauit Henricus, confirmauit Cæsar, laudauit Sanctus,
Romano semel dissonauit in choro
Cum super Petram intonuit Symbolum fidei.
Quasi Petrus defecisset in Petra,
Quam in Petro solidauerat Christus.
Roma iurauit semel, nec peierauit vmquàm.
Cur Petrum redarguit Gallus?
Nondùm petra erat Petrus.
Postquàm claues recepit Ecclesiæ,
Nec in eum potest Aquila Sancta.

XXIV. *Confirmat donationes Ecclesiæ factas à Constantino & alijs Imperator.*

XXV. *Vult Symbolum à Romanis in Missa cani; licet non teneantur, quia Romana sedes numquàm in fide defecit.*

XXVI.
Donat Coronam Abbati Odiloni.

Diadematis vt alleuiaret pondus
In pauperes erogauit auxiliatores.
Religionem

XXVII.
Monacos diuitijs superfluis spoliat.

Quam inopem, copia fecerat;
Ne filia deuoraret matrem
Diuitijs exuit,
Nè pietatem in libidinem prouocarent.
Latino semel defuit

XXVIII.
Troianis rebellibus, ad quos Græci confugerant, puerorum clamore commotus parcit.

Cum inter Troiana mœnia Græco pepercit
Et inter puerorum cecinit melos
Misereor super Turbam.

XXIX.
Non prius in aciē militem producebat, quàm Eucharistia satiasset.

Non aliter solo pane saturassem militem in solitudine
Se excusat Henricus.
Ergo de solo pane viuit homo?

XXX.
Cassini infirmatus liberatur à S. Benedicto; cui aureū pomum donauit.

Si sit panis, qui de Cœlo descendit.
Egredientem Ilio aggrediuntur ilia,
Vt ad Sanctorum nundinas Henricum traherent.
Vbi à Diuo Benedicto
Pomo aureo lapides redimens pretiosos,
Non hybernauit in claustris, statiua habens in Cœlis.

XXXI.
Vuormacienses Episcopum, & Abbatem ad pacem cogit.

In procinctu cum esset,
è castris in claustra
Pacem induxit armatam,
Vt cum diuitijs pugnaret Ecclesiæ.

Vnà cum Cunegunde coniuge sua virgo moritur.
XXXII.

Quid possent coniuges in thalamo, aperuit in tumulo.
Coniugij fraude virginitatem sacrauit.
Angelorum emulatus nuptias,
In vnitate consensus carnem diuisit,
Consensus non concubitus nuptias facit.
Coniugem meam (inquit) *virginem accipite vestram*
Sponsam obtulistis, virginem reddo.
Sterilitas sancta
Nec similem habens, nec sperans habere sequentem.
Saxum cum deesset cœlesti Hierusalem,
Henricus euolauit vt poneret.

XXXIII.
Vaticinium Bamberga habet; vt cū in trutinam redierit lingula, quæ est super sepulchrum Henrici, finis sit ciuitatis.

Iustitia, & libra labellum claudit:
Cuius lingula cum in trutinam reclinauerit,
Bambergenses?
Exitium cauete.
Sed cur mortuus fert libram, & librum?
Euangeliorum est liber.
Sine quo indecens erat Apostolo,

XXXIV.
Inter munera illi oblata à Lothario Francorum Rege, tulit solum Euangelium. Ann. 1023

A legatione reuerti.
Apostolorum Viaticum est Euangelium
(Quod inter Lotharij munera solum tulerat Imperator.)
Libra;

XXXV.
Cum merita librarentur Henrici, astitit dæmon, & videns se victum ansam fregit.

Quia Dæmoni suspecta Angelorum iustitia
Voluit ipse æquipondia tractare;
Cum Henricus appensus est in statera,
Et inuentus est *omnia habens.*

Vel

Vel moriens hanc vnam tulit sarcinam Zelotypiæ
Qua venientis coniugis penderet virginitatem,
Quia diuortisset à mortuo.
Mors non separat, quos Deus coniunxit.
Barbarus itaque Sanctus
Vxori negasset Sepulchrum,
Vt prius coram mortuis viuentem nudaret virginitatem,
Et quos in cinere foderat, carbones tractaret ignitos;
Ni viuorum, & mortuorum testis, & iudex
Silentium imperasset mortuis,
Inquiens
Cede Virgini virgo locum.

In morte Cunegunda audita de Cœlo vox: cede virgini virgo locum. XXXVI.

De Henrico S. Antiqua Mycilli Carmina.

Hic Flandros, Leucosq; domat, gentemq; Boemam.
Hic Italum Argiuo liberat hoste solum.
Idem, & Pannonios veri præcepta Tonantis
Edocet, hic diuum nomen, & ipse gerit.

DE EODEM.

Hic felix bello, vita castusq; piusque
In numero meruit Henricus esse Deum.

CATENA HISTORICA
CAPVT SECVNDVM.

1 & 2. *Henrici S. origo. Bauarus non Saxo.* 5. *vbi natus.* 8. *Sanctus.* 99. *Apostolus Hungariæ, Claudus dicitur.* 9. *Ei curia apparet cælestis.* 13. *Cælitus ad Imperiũ vocatur.* 14. *Insignia arripit imperij.* 24. *ab Archiep. Mediol. eligitur Imperator.* 29. & 41. *Vngitur Rex Germaniæ.* 43. *Thuringis tributum remittit.* 44. *Rebelles muneribus placat.* 49. *Crusim vrbem Henrici Comitis occupat.* 55. & 83. *Bambergensem erigit Episcopatum.* 60. *Bauariam donat Henrico.* 63. *Ad Clusas Ardoinum vincit.* 67. *Papiæ coronatur.* 68. *A Papiensibus obsidetur in palatio.* 70. *Papiensibus parcit.* 71. *S. Ambrosij Reliquias visitat.* 72. *Thuscos fæderatos recipit.* 73. *in Bolislauum Bohemũ mouet.* 76. *Pragam ouans ingreditur.* 77. *An tradiderit Vdalricum.* 78. *Henricum Comitem liberat suadente Episcopo concionatore.* 79. *Diuinitus ab hostili telo protegitur.* 80. *in Synodo Tremoniensi queritur Ecclesiæ statum corruptum.* 82. *Balduinum Flandrum vincit.* 83. *coram Episcopo flectit.* 85. *Monasteria erigit.* 86. *imperium ei prædicitur.* 87. *B. Romualdi Corpus defert ad tumulum, ecquando?* 97. *Ecclesijs Imperialibus priuilegia indulget.* 98. *Oleo donatur.* 203. *Benedictum Papam protegit.* 104. *in Italiam vocatur.* 108. *Declaratur Aduocatus S. Petri.* 109. *Mediolani coronatur.* 110. *Ardoinum vincit.* 113. *leges publicat.* 117. *Romæ coronatur.* 119. *Ar-*

cur?

DE ORTV HENRICI SANCTI.

1. HEnricus Bauarus, Othonis I. ex fratre *Henrico* cognomento Rixoso pronepos fuit in transuersali. Henrici verò Aucupis in recto. *Nam Henricus* (ait Krantzius,) *frater Magni Othonis genuit Henricum, & Brunonem filios. Henricus patri succedit in Bauaria. Bruno redijt in Saxoniam, & ibi parte ditionis illi permissa, tenuit Meluerode, & Hogeuuorde, titulumq; sumpsit vt Marchio Saxoniæ diceretur, quando titulum Ducatus Saxoniæ teneret Hermannus, & filij eius. Hic Bruno genuit filium Brunonem, qui ex relicta Lupoldi Ducis Sueuiæ, quæ erat filia Principis de Vuerle, & peruenit postea ad nuptias Conradi Imperatoris: Bruno, inquam, secundus ex hac coniuge genuit Ludolphū Marchionem Saxoniæ.* An Saxo, vel Boius fuerit, quærere superfluum duco. Bauariæ enim natus, 11.

Saxon. l.4.c.27.

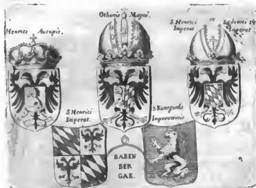
natus, ex patre Bauaro, ex Auo Bauaro, quid conferunt in patrio solo, si Saxones sint atavi? Si propria, & patris natiuitas non sufficit, vt à proauis nostris patriam sortiamur diuersam; nec Bauarus erit Henricus, si eius genesim à Magno Carolo ducas. Vno namque satisfaciam verbo, vnus est orbis, ergò vna patria, cum totum Orbem vnus propagauerit pater. Liberi nostri aquarum more sortiuntur nomina. Processu tumescunt, cursu maiestatem induunt, & à solo, quod alluunt, Italicas, vel Africanas dicimus. Boio ortum patre, imo & Auo Henricum nemo dubitat, itaque Bauarum necessariò supponit illatio. Superabundare propterea duco sequentem Henrici S. Genealogiam à Matthæo Radero contextam. *In Bauaria Sancta in vita S. Henrici.*

III. Arnulphus Comes, Arnulphi Cæsaris Præfectus militiæ in Nordmannico bello

Luitboldus Princeps, & Austriæ tetrarcha

Arnoldus malus	Bertholdus Princeps Norici, & Carinthiæ
Iuditha vxor Henrici Saxonis	Bertholdus Princeps
	Henricus Princeps
	Henricus Princeps Noricorum, & Carinthiæ
	Henricus S. Imperator

IV. Nam, siue Natalia habeat ab Arnulpho Comite Præfecto militiæ sub Imperio Arnulphi Cæsaris, siue ab Henrico Aucupe, semper Bauarus est. Nec vim facit Saxonia cum proauis suis; nam si ad proauos recurramus, de Othonibus suis haud poterit superbire Saxonia. Argumentum quod ab Henrici Sancti insignibus Raderus deducit, placet, & conuiceret, ni plurima mutata Regum obstarent insignia; & gentilitia antiqua obsoleta languescerent. Henricus Auceps (arguit Raderus) Imperator in media Aquila signum gestauit Vvitikindæum, equum scilicet exultantem. Henricus Sanctus Aquilam cum rhombis, sine equo, vt in Babenbergensibus monumentis videtur.

Idem Archiepiscopi Treuirenses, & Moguntini è Saxonum stirpe oriundi factitarunt, cum ad crucem Treuirensis equum: eundem Moguntinus ad rotam adiungebat. Bruno verò Augustanus antistes, germanus S. Henrici rhombos cum Augustani Episcopatus insignibus coniunxit, non equum. Adiunge, si Otho Magnus insignibus licet adiunxerit rhombos, equum tamen gentilitium haud prætermisit, cum iure posset,

noua

noua excogitando insignia, quæ posteris sui memoriam recolerent. Cur prætermittenda essent ab Henrico insignia illa, in quibus Othoniani virebant triumphi, arcanum non habeo.

V. Locus etiam natiuitatis non sine dubio: Ratisponæ natum dicit Fabricius, sed *Abudiaci* Auentinus narrat. Vicus est, & Castrũ supra Ratisponam millia passuum decem ad ripã Danubij, Ann. Sal. 972. prid. Non. Maij.

VI. Eius mater *Gisela* fuit, quam alij Egidiã, alij Betthradam nominant; filia Conradi Ducis Burgundiæ ex Caroli Magni prosapia, vt indicant de Gisala versus (mihi semper dabij, quia tribus Gisalis communicati) & Giselæ, Gisalæ, ac Gislæ nomina confusa legantur.

Quando post decima numeratur linea quarta
De Carolo Magno processit Gisala prudens.

Hanc nonnulli venientis Imperatoris Conradi coniugem faciunt. Certum tamen regio ortam stipite vxorem Henrici Sancti, vt Ditmarus cęcinit.

Henricus scandit, postquàm puerilia vicit,
Ardua virtutum, natus de stemmate Regum:
Huic pater Hẽricus Dux, & genitrix erat eius,
Gisla suis meritis æquans vestigia Regis
Conradi Patris Burgundiæ regna tenentis.

Eius genealogiam ex Hieronymo Henninges deducimus, & sequens est. VII.

Burgundiæ Transuirensis vel Nouæ Reges.

Hugo Abbas ex Caroli M. prosapia Ducatum Aurelianensem, siuè Ligurinum tenuit

Conradus Statlingensis Comes Transuirensis Burgundiæ Anglicis trophæis clarus: ideò à Galliæ, vel Prouinciæ Regibus agrum ad Geneuam, Losannam, S. Mauritium, & Pagaunum sine dubio impetrauit: pulsa Gerhardi Rossilonensis, quem Carolus Rex Prouinciæ ad S. Quintinum profligarat, stirpe, & (vt Vignierus coniectatur) Hugobertum interfecit A. C. 864.

Rodulphus I. Rex Iurensis Burgundiæ, vel Cisalpinæ Galliæ electus A.C. 888. post Caroli III. Imper. cognom. Crassi depositionem. Sedem Regni ad Arelatum in agro Prouinciæ posuit, vnde & posteri Arelatenses Reges nominantur, parueruntq; ipsi tota Heluetia, Vehtlandia, Brisgoia, Surgoia, Cremerlandia, Ferretta, Mompelgardia, & pars Sabaudiæ, quod malè habuit Arnolphus Imperator, qui ideo bellum huic intulit per Zuuentebaldum filium Ducem Lotharingiæ. A.C. 894. sed asperitate locorum tutus, sua sibi eripi non est passus, Obijt A.C. 911. 8. Kal. Decemb. Vxor Adelais, vel Hedvvigis filia ErKenbaldi Habsburgensis.

Rodulphus II. Rex Iurensis Burgundiæ Lanceam, qua Christi latus confixum fuisse potabatur Henrico Aucupi Imperatori misit, & portionem quandam Sueuici Ducatus sibi conterminam ab eodem recepit. Victus à Burcardo Sueuiæ Duce ad Vvintertytum. Berengarium primum prælio victum Italia fugauit. A.C. 922. Secundo vero Italiam ingressus contra Hermingardem, eius vt scorti amore captus, exercitum deseruit, ac ab Hugone Rege, Italia pulsus est A.C. 925. obijt Altissiodori à vermibus exesus apud Senones in D. Columbæ Basilica sepultus A.C. 936. cum fundasset Einsidelense, & Peterlingense cœnobia. Vxor Bertha filia Burcardi Sueuiæ, vel Alemanniæ Ducis, hostis quondãm sui, quo coniugio dissidium inter hos sublatum est: Hæc Paterniacense in Nuitlandia Monasterium condidit

Conradus Rex Iurensis Burgundiæ patri adhuc puer existens successit. Othonem I. Imp. in Gallica expeditione secutus A. C. 946. Episcopatum Geneuensem, & Laussannensem fundauit. Obiit An.C. 990. Vxor Mactildis filia Ludouici Transmarini Regis Franciæ ducta A. C. 967. Hæc ipsi in dotem attulit Lugdunum, Viennam, & Arelatum.	Burcardus Episcopus	Rudolphus Dux cui portio Regni Iurensis concessa fuit. Ob vitæ continentiam in numerum diuorum relatus. Vxor Beatrix Comit. Friburgensis in Brisgoiæ, S. Romari Monasterii in Cluniaco locupletatrix cum marito in Paterniaco humata.	Boso Arelatensis Comes, cui nupta fuit Bertha filia Bosonis Marchionis Thusciæ.	D. Adheleidis nupta 1. Lothario filio Hugonis Regis Italiæ. 2. Othoni I. Imperat.
Conradus obiit ante patrem	Rudolphus III. ignauus Rex Iurensis Burgundiæ, qui moriturus A. C. 1032. testamento instituit heredes Regni Conradum II. Imp. Saliquum cognomento Sororium suum, eiusque filium Henricum III. Imp. cui lanceam S. Mauritii, vt insigne vel tessaram traditi Regni transmisir, sepultus apud Paterniacum. Nati sunt ipsi ex Hermentrude coniuge nulli. Ex Adeltrude pellice	Gisala vxor Henrici Hezelonis Ducis Bauarię, de hac Gisala, quam alii Egidiam, alii Berthradam nominant, extant versus. Quando post decimam numeratur linea quarta de Carolo Magno processit Gisela prudens.	Bertha nupta Otthoni, vel Eudo I. Carnutum, & Cãpanię Comiti, qui Conrado II. bellum inferens victus est. Deinde in prælio contra Gothelonem Ducem Lotharingiæ occubuit. Ann. C. 1037.	Gerbirga vxor Hermann. Ducis Franciæ.

Vdo Archiep. Arelat.	Hugo Lausanensis Rudolphus Præsul.

Sal. Anno 1002.

APPELLATIO.

VIII Henricus huius nominis II. (licet pluri- mi dicant Primum. Henricum *Aucupem* Imperatorum nō recensentes in albo ad Regū, quia coronationem non receperit.)

Cognomento dicitur *Sanctus* ex singulari religione, & pietate. Vnde, & Hungarorum Apostolus appelletur; quia illis auctor conuersionis fuerit.

Claudus, vel quia *ante acceptam benedictionem, in Italica expeditione captum ab hostibus: sed illasisse capientibus, vt ex arce qua teneretur, desiliens coxam læserit; vnde per reliquum tempus claudicarit. Certum est quod in Papia expertus à ciuibus tumultum, quem armis magno suo periculo sedauit, ibi poterat in palatio aliquandiū obsessus, in crure lædi. Nam quod captus in carcere teneretur, & elaberetur, difficile est creditu*. Refert Krantzius.

Saxon. l.4.c.32. Gener. 34. Vel cum Henricus pro more (inquit Nauclerus) nocturnis horis precandi gratia, Templum D. Mariæ sacrum, Romæ, ingressus fuisset, visus sit Christus pontificalibus indutus procedere Missam celebraturus: quem sequebatur Sanctus Laurentius, & loco Subdiaconi Vincentius: post hos, Virgo Dei genitrix, cum multitudine Virginum, & Angelorum: dehinc Ioannes Baptista, cum Patriarchis, & Prophetis: post hos, Petrus, & Ioannes cum cæteris Apostolis, & Euangelistis, S. Stephanus cum martyribus, S. Martinus cum Confessoribus, Angeli inceperunt introitum *suscepimus Deus misericordiam*, & dum cantaretur. *Dextra tua plena est Iustitia*, omnes, Christum, & B. Virginem imitantes, extenderunt digitos in Henricum. Post Euangelium indicibili iubilo Angelus librum deosculatum à Christo præsentauit B. Mariæ, & post eam omnibus per ordinem, deosculandum. Demum innuit B. Virgo Angelo, vt porrigeret librum etiā Henrico ad osculandum dicens. *Prabe ei pacis osculum, cuius mihi virginitas placet*, & cum præ nimio gaudio raptus, nesciret ad plenum intendere; Angelus, ipsum in neruo tangens, dicit: *Hoc tibi erit signum dilectionis Dei, propter tuam castitatem, & Iustitiam, & exinde vsque ad mortem claudicabat*, ex quo euentu vocatus est Henricus Claudus.

VXOR.

Vxorem habuit Cunigundam, castissimam fœminam, & pudicitiæ studio celebrem, filiam Sigefridi, Palatini ad Rhenum. Ex Franconica stirpe oriunda dicitur Cunigunda. Nam eius pater Sigefridus dicitur fuisse pronepos Ludouici Francorum Regis, ex matre Cunigunda, & Auia Hermendruda. Ex hac coniuge nullam tulit sobolem, vterque vigil, vt in thoro matrimoniali sanctam fæcundarent virginitatem. IX.

S. VVOLPHANGVS HENRICI EDVCATOR

Illi Imperium prædicit.

X. Henrici educationem S. Vvolphango Ratisponensi Episcopo commissam Lib. 5. apud *Ditmarum* testem legimus omni exceptione maiorem. Perlegas carmina.

Nutrit præclarum Vvolfangus præsul alumnū
Qui sequitur Dominum toto conamine Christū.

XI. Inter charismatum dona huic Sancto collata, Prophetia fuit. Vnde cum ad Vvolphangum *ob impertiendam* (vt ex eorum temporum Auctore Baronius describit) sub An. 1002. *benedictionem (vt crebrò solebat) adductus esset, speciosissimam eius prolem Henricum, qui postea Dei nutu factus est Imperator, Regem appellauit: fratrem eius Brunonem vocauit Antistitem, sororem eius natu maiorem Reginam, minorem quam ipse baptizauit, & de sacro fonte suscepit, Abbatissam nominauit*. Post mortem iterum Henrico S. apparuisse Vvolphangum in somnijs, vt illi coronam imperialem præluderet, inferiùs dabimus sub An. Sal. 1006. XII. Porrò si quempiam diuino præordinante præcepto euectum ad imperiale dicimus fastigium, *Henrici pietatem* (ait Ditmarus) XIII. Lib. 5. *summa præordinatione in regnum electi, conor retegere. De quo post mortem Imperatoris cuidam venerando patri reuelatione diuina sic dictum: Recordaris frater, qualiter cecinit populus: Domino nolente, voluit Dux Henricus regna-*

Sal. Anno 1002. *regnare, nunc autem debet Henricus diuina prædestinatione Regni curam prouidere, omniaque, quæ ad diuina, vel humana pertinebant. Hunc igitur præ ceteris sibi tunc contemporalibus, nollent, vellent, ad Regnum promouebant.*

INSIGNIA IMPERII HENRICVS OCCVPAT. *Sal. Anno* 1002.

XIV. QVo Anno vacaret Imperium 1001. vel 1002. non vnà sentiunt Historici. Mense Ianuario decessisse Othonem III. non discrepant: propterea cum annum ab Incarnatione, quæ Martio mense contingit, multi deducant: à Natiuitate alij, mense nempe Decembris; inde & 1001. & 1002. decessisse Othonem veritas patitur. Othone itaque III. in Italia extincto, corpus eius aromatibus plenum in Germaniam pij detulere subditi Duce Heriberto Archiepiscopo Colonniensi. Obuiam fit Henricus Bauariæ Dux, singulos rogans, *vt se in Dominum* (vt ait Ditmarus) *sibi ac Regem eligere voluissent, multis promissionibus hortatur, & corpus Imperatoris cum apparatu imperiali,* Lib. 4. p. 44.

XV. *lancea duntaxat excepta, quam Heribertus Archipræsul clam præmittens, suam sumpsit in potestatem, habet honorifice. Archiepiscopus autem custodia parumper detentus, relicto ibi*

XVI. *prò vadimonio suimet fratre, cum licentia abijt, ac sacram mox lanceam remisit. Is cum omnibus, qui huc Imperatoris funus sequebantur, excepto antistite Sigefrido, Duci tunc non consentiebat, neque omnino denegabat, sed quo melior, & maior populi totius pars se inclinaret, libenter assensurum pronuntiabat. Dux verò cum his Augustanam attingens vrbem dilecti senioris intestina duabus lagunculis prius diligenter reposita, in Oratorio S. Præsuli Othelrici, quod in honorem eius Luidulphus, eiusdem Ecclesiæ Episcopus construxit, in Australi parte Monasterij Sanctæ martyris Afræ, sepulturæ honorabili tradidit, & ob animæ remedium suæ centum mansos propriæ hæreditatis concessit. Deindeq; dimissa cum pace magna multitudine, ad ciuitatem suam, quæ noua vocatur, corpus Cæsaris prosequitur. Postea que ab æquiuoco suimet Henrico, cuius sororem viuente Imperatore iam duxit, suppliciter exoratus, tandem corpus, valedicens singulis, ad loca destinata dimisit. Interim Principes Saxoniæ, comperta senioris sui nece immatura, ad Frasam, curtem regiam, quam tunc Guncellinus Comes ex parte Imperatoris in benefitium tenuit, tristes conueniunt; Gisilerus Archiepiscopus Magdeburgensis cum Coepiscopis, Bernardus Dux, Lutharius EKKihardus, ac Gero Marchiones cum optimatibus Regni, de statu Reipub. tractantes. Comes autem Lutharius, vt pro primo persensit EKKihardum se velle exaltare super se Archiepiscopum prædictum, & meliorem procerum partem, in secretum foras vocauit colloquium, hoc omnibus dans consilio, vt iuramento firmarent, se nullum sibi dominum, vel Regem communiter, vel singulariter electuros, ante constitutum in Vverle colloquium. Quod ab omnibus laudatum, excepto EKKihardo, & collaudatum;* Coloniæ postea solemniter persoluto funere *maxima pars procerum* (subiungit Ditmarus) *qui his interfuerunt exequijs, Hermanno Duci auxilium promittunt ad regnum acquirendum, &* XVII. *tuendum, Henricum mentientes ad hoc non esse idoneum, propter multas causarum qualitates. Longobardi autem audito Imperatoris discessu, de futuris nil solliciti, neque de dignis pænitentiæ fructibus cupidi, Harduuigum* (Arduinum, vel Ardoinum Itali vocant: Harthuinum Epidannus) *sibi in Regem elegerunt, destruendi potius gnarum artis, quàm regendi.* XVIII. Quomodò verò Itali tot cladibus afflicti, libertatem vindicare præsumerent Sigonium consule; Lib. 8. de Regn. It.

Othonis morte comperta, pristinus repentè de recuperando Regno in Lombardia tumultus, ac vetus seditio renouatur. Eius initium ab Ardoino, Dodonis filio, Eporediensi Marchione profectum est. Is æquum esse existimans, Ottone tandem sine filijs, & sine legitimo hærede regni defuncto, splendidissimum regiæ dignitatis, atque Imperatoriæ titulum, quem Germani per annos quadraginta continuata in eadem familia dignitate tenuerant, denuò ad Italos antiquo hæreditatis iure recidere, omnes Italiæ principes adit, atque eis auctorem se ad vetus recuperandum decus professus, plerosq; in suam sententiam, propriæ laudis dulcedine ca-

ARDOINVS DODONIS FIL. DESIDERI NEP. ITALOR. VLT. REX ET IMP. ELECTVS.

ptos, adducit. Itaque conuentu super ea re Papia, antiquo Longobardorum more, indicto, frequenti consilio, Laicorum scilicet, & Sacerdotum vt adnotarunt Iacobus de Strada, & Puteanus: *conuocatis Vrbium finitimarum Principibus, & Sacerdotum primoribus,* hucusq; Putean. *Rex Italiæ* (Sigonius pergit) *vt creetur omnium consensione decernitur. Nec dubium fuit, quin Ardoinus ipse conuentus auctor consentientibus Principum suffragijs legeretur, idemq; extemplò regijs insignibus ornaretur.* Facilè fuit Ardoino Italos ad se trahere ob regij generis splendorem, & militaria facinora, quibus inter Principes emi-
XIX. nebat. Viuente namque Othone III. à quo
inter cæteras donationes Vercellensis Episcopus (spoliato Ardoino,) Ardoini Marchionatu donatus fuerat, non solum sua vindicauit Ardoinus, sed etiam sacrilega manu, Vercellis potitus, in militario spolio Petrum Vercellensem Episcopum interfecit, inscio, vel iubente Ardoino, Deus scit. *Itaq; Ardoino regnante tabulæ scriptæ Mutinæ adhuc apud Canonicos, Papiæquè apud Monachos S. Sal-*
uatoris leguntur. Ab hoc conuentu abfuisse
Arnulphum, qui beneficio Othonis III. Me- XX.
diolanensem regebat Ecclesiam, Auctore *Tristan. Calch. lib. 6. p. 120. defuncto Landulpho Carcano, sufficitur Arnulphus ex gente (vt quibusdam placet) de Arsago; quem Otho vxorem ducturus ex eadem natione, ex qua Theophaniam matrem sortitus fuerat: Constantinopolim, paciscendarum nuptiarum gratia misit.* Vult Puricellus memor: Eccles. S. Ambros. p. 332. *Arnulphus Archiep. quo tempore Ardoinus in ea Synodo creatus fuit Rex, nondum è Constantinopolitana legatione redierat.* Calch. concordare videtur lib. 6. p. 121. *Arduinus Nobilis Eporediæ Marchio conuentum Papiæ habuit, atque ibi Longobardorum Rex declaratur. Quo facto, cum Arnulphus Archiepisc. Constantinopoli rediјsset, nullo non officij genere eum sibi cōciliare Arduinus studuit.*
Contra Arnulphus Archiepiscopus cum digni- XXII.
tatis, tum animi altitudine nixus, insignem sibi iniuriam factam denunciat, quod iniussu suo Rex Italiæ lectus, & coronatus sit, cuius à Carolo Magno ius nulla interruptum iniquitate tem-

Sal. Anno 1002.

te temporum fuerit. Ob eam rem Episcoporum,
Abbatumq; concilium laude conuocat, atque
frequenti concione antiquum decretum D. Gre-
gorij Pontificis recitat, in quo disertè scriptum
sit, vt vacante Italia Regno Archiepiscopus
Mediolani intra dies quatuordecim suffraga-
neos suos aduocet, atque ex illorum sententia
Regem Italiæ creet. Inde in Ardoinum conuer-
sus, neque rectè, neque ordine fecisse illum, ostē-
dit, qui, se inscio conuentum Principum aduo-
carit, ad eosque de Rege creando retulerit, ac le-
ctus denique contra omnia vetustatis exempla
ab alio, quam à se ipso, regium diadema su-
sceperit. Itaque videndum sibi esse, vt ius suū
retineat, proindè, si eis videatur, Ardoinum
Regem vitio factum pronuntiare, atque Henri-
XXIV. cum, Bauariæ Ducem, à Germanis proceribus
Regem Germaniæ subrogatum, more instituto
Regem Italiæ destinare. Atque ita sententia
eius approbata, conuentus dimittitur. His re-
bus cognitis Ardoinus non minimum perturba-
tus haud quaquam tamen se deserit, verùm au-
XXV. xilia aduersùs Mediolanenses, cæterosque fau-
tores Archiepiscopi belli inferendi causa, si ipse
non vltrò petatur, conquirit. (Omnes ferè Ita-
XXVI. liæ Principes in Henricum cum Ardoino
iniecere fœdera.) Cæterum Henricus Dux, vt
patet post mortem Othonis secundi Regnum in-
uadere voluit, sic ipse, mortuo tertio, occupauit.
Quippe cum funeris in comitatu eßet, eximijs
iniurijs ab Hereberto Archiepiscopo Colonniensi,
viro summæ auctoritatis affectus, insignia re-
gia è manibus eius, vt quæ iure ad se hæredita-
rio pertinerent, extorsit, ac quibusdam, vt Sige-
bertus inquit, principibus sibi conciliatis, Rex
Germaniæ lectus sacram à Vuilligiso Archie- XXIX.
piscopo Moguntino inunctionem accepit. Op-
portunè autem de regno consilia capiebat, cum
ab Arnulpho de infestis Ardoini conatibus ad-
monetur.

Interim inter Germaniæ Principes Hir-
mannus (vt scribit Ditmarus) Alemanniæ,
& Alsatiæ Dux timoratus, & humilis homo, à XXX.
multis quibus lenitas eius placuit, seductus,
contra Henricum se armauit. Theodricus ve-
ro Luthariorum (idest Lotharingiæ) Dux vir XXXI.
sapiens, & militaris, quo se pars populi maior,
& melior inclinaret, securus expectabat. Itque
Procerum collecto conuentu, interrogati
quem vellent regnare? vna voce respondent:
Henricum Christi adiutorio, & iure hæredita-
rio regnaturum: se paratos ad omnia, quæ sibi
vnquàm scirent esse voluntaria. Hocque dextris XXXII
manibus eleuatis affirmatur. EKKihardus cū
suis, quia præsens non erat, simulata tunc pa-
tientia hoc pertulit: quia quicquid peccatur à
multis, vt scriptura testatur inultum est. Ve-
spere autem iam facto, cum neptibus Henrici
consororibus in magna domo; sedilia aulæis
ornata, & mensa esset varijs cibis referta, EK-
Kihardus eandem præoccupans cum Arnulpho
Episcopo, & Bernardo Duce ibi epulatur. Quod
mentem consororum priùs tristem, cæterosq; com-
plures, qui interfuere commouit multum, reno-
uaturq; in eundem odium diù celatum, sed citò
proh dolor, finiturum.

Ekkihardus imperio excidit.

Noua molitur

CÆDES MARCHIONIS EKkIHARDI ÆMVLI IMPERATORIS HENRICI.

Ditm. lib. 5.

XXXIII. IMperij frustrata cupidine Marchio EK-
kihardus, optimum duxit, vt occidentales
visendo regiones, Hermannum Ducem cum cæ-
teris Optimatibus de Reipub. suiq; commodita-
te alloqueretur. Salutatis postera die suis fa-
miliaribus, inimicisq; cautè notatis cum Be-
runardo antistite Hildensheim venit, vbi vt
Rex suscipitur, honorificeque habetur. Deinde
ad Patheburnam pergens, clausas inuenit por-
tas, & iussu venerabilis Rotharij Præsulis in-
tromissus, primò Ecclesiam causa orationis in-
trat, postque ad domum, vbi Episcopus cæna-
bat, veniens, caritatiuè susceptus est. Ibi tunc
dictum est huic, quod colloquium in Duisburg,
cuius gratia huc venerat, fieri nullo modo po-
tuisset. Insuper animaduertit, multum displi-
cere antistiti de incepto eius inconuenienti, eo
propter hoc abiens, cum ad Northeim, Sigifridi
Comitis curtem, veniret, diligenter susceptus est,
atque vt ibi pernoctare vellet, rogatur. Inti-
mauerat huic occultè Domina Ethelind Comi-
tißa, quod Sigefridus, & Benno, senioris sui-
met filij cum confratribus Henrico, & Vdone,
alijsque conspiratoribus suis de nece sua positas
tractarent insidijs, suppliciter efflagitans, vt ad
ibi vsque in crastinum maneret, seu alio diuer-
teret.

Sal. Anno 1002. teret. Talia Comes benignè suscipiens, propositum itineris propter eos interrumpere nequaquam posse, nec velle respondit. Inde protinus discedens, cautè suos per omnem diem hanc circumspexit, & vt optimus erat miles, nè terrerentur, admonuit, quod eminus hostis è latentibus insidijs considerans, quia non vtile tunc videbatur, distulit, & sequenti nocte inceptis persistere, dextris confirmauit. Peruenit autem Comes ad locum prædestinatum, qui Polithi dicitur, & facto vespere comedit, & in lignea caminata cum paucis dormitum iuit. Cæteri verò quamplurimi in proximo quiescebant solario, quos cum sopor oppidò larxos grauaret, inimica manus in cautos opprimens inuasit. Comitemque clamoribus immensis excitatum, à lecto celeriter surgere compulit. Is verò braca suimet, & quibuscumq; potuit, igni vires suggerit, & quod tunc præmeditari non valuit, fractis fenestris maiorem nocendi, quam se defendendi hostibus aditum patefecit. Nec mora, præ foribus occiditur miles Hermannus, & exterius ad auxilium domino properans Atulfus, ambo fortes, & vsque ad mortem fideles. Vulneratur insuper Erminoldus Imperatoris Camerarius, ac solus tunc repugnat EKKhardus, vir domi, militiaq; laudabilis, cui Sigfridus, hasta fortiter emissa, nodum ceruicis infrègit, terramq; oppetere compellit. Quo casu protinus perspecto, alacriter omnes irruunt, caput amputant, & quod miserum, funus prædantur. Facta sunt autem hæc II. Kal. Maij. Peracto tandem immani scelere; percussores læti & incolumes redeunt; Hi autem, qui in solario erant ignaui, nec dominum laborantem in aliquo adiuuabant, nec mortuum vlcisci conabantur. Abbas vero eiusdem loci AlfKrus nomine corpus visitauit, ac commendationem animæ summa deuotione perfecit; Quæ verò sit causa, quæ hoc ad tale facinus perpetrandum persuaserit, veraciter explicare nequeo. Quidam dicunt Henricum instinctu prædicti Comitis ab Imperatore flagellis cæsum, hac sæpiùs in eum meditatum fuisse. Alij autumant, sicut prædixi in Vvetluo ob contumeliam consororibus illatã, quia isti libenter his seruiebant: ac per conuiuia, minasque ab ipso sibi manifestatas, hæc eos incepisse. Hoc tantum scio, quod decus Regni, solatium patriæ, spes commissis, terror inimicis, ac per omnia perfectissimus foret, si in humilitate solum persistere voluisset, huius vitæ cursum, quam probabiliter egit, hoc etiam testificatur, quod apud Dominum suimet beneficij maximam partem acquisiuit in proprietatem: Milcienos à libertate indicta seruitutis iugo constrinxit, Boiemorum Ducem Bolezlaũ, qui cognominatur Ruffus, ad militem sibi, aliumque ad amicum familiarem blanditijs, ac minis adipiscitur super omnem Turingiam communi totius populi electione ducatum promeruit; Comites vero orientales, paucis tantum exceptis, regnumque in spe habuit. Quæ omnia ad tam miserabilem hunc detraxère finem.

BOLIZLAVI BOIEMI SEDITIO.

HERMANNI Ducis hostilitas. HENRICI Sancti inauguratio.

EKkardo sublato, qui nepos *Ludolphi* Ducis Sueuiæ ex Othone filio, & *Othonis Magni* pronepos fuit; quem Duces Saxoniæ *Lotharius*, & *Benno* filij *Hermanni* primi ducis, interfecerant; adhuc inaugurationem
XXXV Henrici impediebant *Henricus Marchio Austriæ* ex prosapia Comitum Schirensium, & spe recuperandæ Bauariæ cum filio Ernesto noua moliebatur. *Hermannus Dux Sueuiæ*, & *Bruno* Episcopus Augustanus *Henrici* germanus frater. *Henricus* ad Mosellam fluuiũ, & Theodoricus fratres *Cunigundæ* Imperatricis coniugis Henrici Sancti. Hos omnes armatis debellauit literis; & sapientia eius illecti, gratiam supplices inuenère. Tanto- XXXVI.
rum motuum caussas, expromere solus Ditmarus sumpsit in suis annalibus, vel diarijs, quos venerari, & antiquitas suadet, & fama exigit scribentis. Impolitus oppidò Ditmari, & superabundans sermo; cui non tam publica, quàm priuata fuit inserere. Hæc tamen temporum vitia; vndè vnus Ditmarus esset, qui Orbem regentis gesta percurreret, & Christianæ Reipublicæ fastos exararet. Plurima in quinto Ditmari libro nobis obijciuntur; quorum dies cum sedulus adno-

Sal. An. 1002. adnotaret, negligens annos percurrit. Ex
XXXVII. successoribus chronologia supplenda, vel di-
uinanda potius, quia venientes Historicos
ferè omnes discordes inuenio.

XXXVIII. Extincto porrò EKkihardo Bolizlaus,
Misecomis filius (verbis vtar Ditmari) patri
longè inferior, de morte lætatur Comitis EK-
Kihardi, moxque electo exercitu, omnem Ge-
ronis Comitis Marcham citra Albim iacen-
tem, deindeque præmissis obsidibus Budissinam
Ciuitatem cum omnibus adpertinentijs com-
prehendens, statim Strelam vrbem inuasit.
Misnenses pecunia corrumpere clam tentans.
Qui nouis semper gaudentes, in vna dierum,
cum præsidij maximam multitudinem, ob ac-
quirendam equorum annonam, exisse comperi-
rent, portam, quæ Orientem respicit, in ea par-
te, qua satellites habitant, dicti Slauonicè
Vetheneci Cukesburgiens, Guncelino ad hoc
Duce irruunt. Breecionemq; Hermanni Co-
mitis satellitem, primo occidentes, ad cantina-
tam eiusdem omnes armari conueniunt, fene-
stram lapidibus impugnat grandibus, vrbis do-
minum, Ozerum nomine, sibi ad occidendum
reddi vociferantes. Sed Ditmarus miles ex
cubiculi sola monitione, quare sic, inquit, agitis?
quis furor vos ita seduxit? vt obliti beneficiorũ
Comitis EKKihardi, spontaneæque inuitatio-
nis, sic assurgitis in perniciem filij? Si causam
tanti facinoris seu publicè, seù clàm, eniquam
nostrum vultis aperire, commissi emendationem
vobis complacitam, futuriq; timoris vestri met
securitatem ex mei senioris, nostrorumque om-
nium parte, firmiter, qualitercumque vultis,
promitto. Hunc, quem in mortem vobis dari
inelementer exposcitis, nobis viuentibus, non ac-
cipitis. Pauci sumus, aut communiter mori,
aut incolumes vrbe hac nos exire pro certo scia-
tis. Tunc illi, auditis sermonibus his, collo-
quuntur, abeundique licentiam his præstantes.
Duces Bolizlaum per internuncios inuitant,
portisque eumdem suscipiunt apertis, comple-
turq; quod scriptum est: lætantur cum malè fe-
cerint, ac exultant in rebus pessimis. Et iterũ:
sunt principia eorum vt mel, & nouissima, qua-
si absinthium. Hac elatus prosperitate Boliz-
laus omnes Regionis illius terminos, vsque ad
Elstram fluuium praeoccupauit, præsidijsq; sui-
met munit. Congregantibus se tunc vnanimi-
ter ad hæc prohibenda nostris, dolosus ille lega-
tum obuiam misit, qui se protestaretur, eum
gratia Henrici Ducis, ac licentia hæc incepisse:
in nullo se incolis nociturum, & se, quando is in
Regno vigeret, voluntati eiusdem in omnibus
assensurum: sin autem, quod his tum placeret,
libenter facturum. Hoc animaduertentes no-
stri, verbis credidere phaleratis; & inhonestè;
quasi ad dominum, ad eumdem profecti hono-
rem innatum supplicatione, & iniusta seruitu-
te mutabant. Quàm iniquè comparandi sunt
antecessores nostri, & contemporales. Viuente
egregio Hudone, pater istius Miseco domum, in
qua eum esse sciebat crusi natus intrare, vel eo
assurgente, numquam præsumpsit sedere, Do-
minus indulgeat Imperatori, quod tributarium
faciens dominum ad hoc vmquam eleuauit, vt
oblita sui genitoris regula, semper sibi præposi-
tis auderet in subiectione paulatim detrahere,
vilissimoque pecuniæ transeuntis inescato ha-
mo, in seruitutis, libertatisque detrimentum
capere. Alter autem Bolizlaus Boiemorum XXXIX.
prouisor, cognomento Ruffus, & impietatis
auctor immensæ, antiquo more iam paululum
refrænato. Duci aspirauit Henrico. Qui ini-
tio mensis Iunij cum primis Bauariorum, &
Orientalium Francorum Vuormatiam venit;
causa Rhenum ibidem transeundi. Magontiæ-
que benedictionem accipiendi. Quod prohibere XL.
Hermannus Dux nititur, nullumque eis pate-
fecit, Rheno fauente, ingressum. Dux autem
Henricus, habito de his rebus cum suis consi-
lio, simulato in Bauariam redditu, transituq;
quasi desperato, ad vrbem Larsem, vbi san-
ctus requiescit Nazarius, venit. Deinde ad
Magontiam celeriter properando, Rhenum se-
curus enauigat. Hic octauo Idus Iunij ibidem XLI.
communi deuotione in Regem electus, à Vuilli-
giso, eiusdem sedis Archiepiscopo, suffraganeo-
rumq; suimet auxilio, accepta regali vnctione,
cunctis præsentibus Deum collaudantibus, coro-
natur. Francorum, & Muselenensium prima-
tus. Regi munus tunc applicans, gratiam eius-
dem meruit. Omnibus huc vndique confluenti-
bus, in militiam à rege susceptis rursus Rhenum
inundantem Rex nouus transiens; per Orienta-
lem Franciam, sibi quàm fidelem, Alemanniã
inuadere, & cum depopulatione illius terræ, ab
inceptis Hermannũ resistentẽ conatur auertere.

REBEL-

REBELLAT COMES HENRICVS.

Imperator Turingis tributa remittit. BRVNO Imperatoris frater conspirat in fratrem. BOLESLAVS Polonus hostilia prosequitur. *Sal. Anno* 1003.

NOn vnius ciuitatis solitum intestinum
grassari sanguine bellum; quasi Leo,
qui humano illectus sanguine nouum rabi-
dus semper anhelat, vires acquirebat eundo.
Hostili Hermanno Henricus iungitur Co-
XLII. mes Bertholdi filius. Ad regnum acquiren-
dum fuerat iste Regis vsque adhuc fidelis
Lib. 5. adiutor; *animaduertens, autem* (ita Ditma-
rus) *senioris sui sibi paululum alienam men-*
tem, per optimos exercitus eiusdem viros diù
Hēricus *firmiterque promissum Bauarij Regni ducatum*
Bauariā *dari postulauit. Quibus Rex tale fertur dedis-*
petit. *se responsum: Nonne scitis, hæc in hac expedi-*
tione nequaquam fieri posse: Bauarios ab initio
Ducem eligendi liberam habere potestatem: non
decere tam subito eos abijcere, eiusq; constitu-
tionis antiquæ ius absq; consensu eorum frange-
re, si voluisset expectare, vsque dum ipse ad
has regiones venirem, cum communi consilio
Principum eorumdem, ac voluntate, sibi liben-
ter in hoc satisfacere. Quod vbi Henricus ab
internuntijs accepit, in maiorem promissi mu-
neris desperationem veniens, paulatim se ab
Regis subtraxit familiaritate, comitaturq; ta-
men Regem ab Alemannia proficiscentem in
XLIII. *Franciam, postea ad Turingiam. Ibi Vuil-*
helmus Turingiorum tunc potentissimus, ob-
uiam pergens, dominumque venientem cum
magna gratulatione suscipiens, miles Regis
efficitur. Ibi tunc Rex à præfato Comite, &
à primis illis regionis collaudatur in dominum,
& ob omni populo rogatus, debitum his remisit
censum. Inde Merseburg veniens, susceptus
est ab Heimone Abbate, & à fideli suimet Co-
mite Escone, qui hanc vrbem, & Alstidi, ac
Thornburg cum appertinentijs, viuente EKKi-
hardo, hæcq; grauiter ferente, viriliter vsque in
præsentiam optati senioris seruauit. Huc con-
ueniunt Archiepiscopi, Luizo Bremensis, & Gi-
silerus Magdeburgensis, cum cæteris confratri-
bus Rhothario Patheburgensi, Bernardo Hilli-
nensemensi, Arnulpho Habberstadensi, Ramu-
uardo Misnensi, Bernardo Ferdensi, Hugone
Cicensi: Ducibus autem Bernardo, ac Bolizla-
uo cum Marchionibus Luthario, & Gerone, ac
Palatino Comite Friderico. Rhedarios, &
hos, qui Luitici dicuntur, misericorditer susce- *Cæsar*
pit, hactenusque rebelles munerum dulcedine, *rebelles*
promissionumque iucunditate sedauit, & de *mulcet.*
inimicis familiarissimos effecit. Post hæc Ro- XLIV.
gationum dies à Christi fidelibus iugiter colen-
dos, Meseburg celebrans, de aperta Bolizlaui
Ducis, & Henrici Marchionis ribellione inti-
matum est. Proximum Pentecostes festum in
Halberstidi à Rege celebratur. Post hæc ad Ba-
uariam tendens, Henricum auxilio Bolizlaui
resistentem, primò deuincere, posteaq; positas à
longè insidias amonere conatur. Comperit etiam
ad hoc, quod Ernestus, ab eo nuper honoratus,
& dominus Bruno, frater suus, cum eo iniustè XLV.
conspirauerant, ignorantes, quod scriptum est: *Bruno frater*
Virtus consilij expers mole ruit sua. Rex autem *Cæsaris rebellat.*
ob sedandam horum arrogantiam, familiares
suos vndique secum colligens, intrante Augu-
sto, bona præfati Comitis inuadendo vastauit,
eumque vbicumque extra vrbem potuit, inui-
tum latitare compulit. Dicat aliquis non igno-
rans causam tantæ præsumptionis, necessario
eum hoc fecisse: sublimioribus non congruere
potestatibus, tam firmiter promissa, cuiquam
fideliter seruienti subtrahere, deuotionemq; cæ-
terorum abalienare. Quibus reciproco: nullam
in hoc sæculo esse dominationem, nisi à domino:
& qui se contra eam erigat, diuinæ maiestatis
offensam incurrit: subitaneam iniquæ mentis
inflationem patientiæ gubernaculo debere re-
trahi, & cum humili supplicatione consolatio-
nem expectare sibi veraciter præfuturam: sa-
tiusque arbitror esse, altius de die in diem ascen-
dere, quam ruinam inexuperabilem subito in-
currere. Libenter nepotem meum aliqua ex
parte defenderem, si veritatem, à cunctis fide-
libus honorandam, polluere auderem. Approba-
ta sunt in multis antiquorum prouerbia. In-
ueterata Populi facinora parere noua mali pu-
dori detrimenta. Namque patri Regis, geni-
tor istius, non vt miles, sed vt inimicus sæpe
resistit, Imperatorisque partem, vt ipse testatus
est, ob confirmatam sacramentis gratiam
adiuuit: Similiter & iste vsque in finem vlti-
mi Othonis ei fidelis erat, seniorique suo vsque
ad hæc infelicia strenuè ministrabat tempora.

Sed

Sal. Anno 1003.

Sed Regi secreto mentis latebat repositum pa-
tris, suique scelus infinitum. Spero autem,
quod hoc omne pro amore Christi multum sæpè
relinqueret; si hunc tam crudeliter, & cum cæ-
teris sibi contrarijs apertè sibi renitentem non
cerneret. Henricus Marchio quamuis in hoc
crimine solus culpabilis appareret, tamen ab-
sque consilio aliorum hoc primitùs non aggredi-
tur, eo quia pro magno dedecore in hoc sæculo
proditor habetur, maluit hoc conscientia ge-
menti celare, quam sui damnum aliorum au-
gere detrimentis, & ob hæc, qui prius viriliter
suam ab hoste defendere studuit patriam, tunc
XLVI. aperuit huic in rapinam. Mittitur ei clam à
Bolizlauo auxilium, nihil sibi omninò pro-
ficuum. Venienti autem tunc Regi ad locum,
qui Hatheresbug dicitur, omnem thesaurum
suum se præcedentem, Maganus, Comitis præ-
dicti miles, cum suis corripit, actumque intra
illos diuidens, ad Amardelam Ciuitatem la-
tus reuertitur. Quos Rex ponè insequutus pos-
sedit, compositisque bellorum instrumentis,
eos vitam solum, reddita vrbe, & præda, fi-
dis intercessoribus postulare compulit. Tunc
destructa penitùs eadem, diuisaque inter suos
Polienorum multitudine, Rex inde ad Crus-
ni Castellum, in quo frater Comitis Henrici,
XLVII. Bucco nomine, Dominam suam Gerbergam
cum filijs custodire debebat, proficiscitur. Exer-
citum autem vndique secus circumsedentem
Hẽricus Comes cum exterius impugnabat vul-
nerans, aliosque incautè frumentum equis con-
gregantes, perimit. Quod ne amplius fieri po-
tuisset, Rex curiosè præuidit, positis militibus
quadringentis, hostemque secretiora quædam
petere loca coegit. Quem ibi castrametantem
rustici vnius incontinens lingua custodibus pro-
didit. Hi autem medij feruore diei illo laten-
tibus tendentes insidijs, vt primum castra vi-
sis agnouere tentorijs, alia voce per Kyrie elei-
son socios conuocantes, hostes, relictis ibidem
omnibus suis, capto solum Ernesto, effuga-
XLVIII runt. Reuersi tunc ijdem, ex magna parte tri-
stes, efficiunt consodales admodum lætantes,
præsentatoq; Regi captiuo, capitalis sententia
à Iudicibus decernitur, quæ Maguntini Ar-
chipræsulis Vuillsgisi intercessione supplici, et
quæ Regi placuit, redemptione amouetur. Tunc
audita senioris sui fuga, Bucco Comes graui
dolore concutitur, ac quid sibi tunc foret fa-
ciendum, socios consulit; à quibus diuersa
percipit responsa. Quidam dixerunt obsidem
seniori suimet promissam, ac ignauiam per-
petuò eis imputandam, mori malle, quam
vrbem cum tali pignore Regi vmquam da-
re. Superstite adhuc seniore suo auxilium
semper sperare profuturum. Alij autem,
qui plus sapiebant, atque torrenti, & ho-
mini potenti arduum esse testabantur resiste-
re, deuictos raro, aut numquàm promereri
veniam, incolumes, & nullo se tunc vul-
nere tardatos, cum Domina suimet cæteris-
que bonis, ac hospitibus abeundi licentiam
apud Regem imploraturos, affirmabant. Ho-
rum, (vt opinor) consilio custos eiusdem Ci-
uitatis Bucco cum Othone, germano suimet,
domine loquitur, eiusque suffragijs vrbem XLIX.
regiæ potestati tradidit, ipse autem cum
omnibus sibi commissis securus abijt. Con-
festim Ciuitas radicitus dirui à Rege iu-
betur. Sed parentibus huius rei auctoribus,
magna ex parte cum ædificijs seruatur.
Interim dum Rex Henrici Comitis vrbem,
Crusim vocatam, possidet, Bolizlauus eum
in aliquo lædere summoperè nisus, clam
exercitum colligit, & per Nuncios suimet
Guncelinum fratrem hortatur, vt memor L.
firmæ promissionis, vrbem Misnensem suæ
redderet ditioni, amicitiamque renouaret
pristinam. Ille autem sciens, istius in-
gressu à gratia Regis, & à Domino ta-
li se penitùs exclusum iri, mandatis ta-
libus respondit. Omnia quæ præter hæc à
me expetis, frater, libenter impendo, &
si vmquam hæc faciendi opportunitas ac-
cidit, non recuso. Sunt mecum senioris
mei satellites, qui talia non patiuntur, &
si hoc publicatur, vita mea cum omni-
bus, quæ possideo, periclitatur. Hac lega-
tione accepta, Bolizlauus, internuntios cu-
stodiri, & legionem ad Albim propera-
re iussit. Hic qualitatem vadorum secre-
tò perquirens, mane facto ipse subsequi-
tur, & ad strelam Ciuitatem, quia suæ
dos erat filiæ, demandat, vt nec sibi quid-
quam timerent, nec cum clamore illato con-
uicinos de hac re certos efficerent. Nec mora,
exercitus iussu Ducis in quatuor diuidi-
tur, & ad Crin Castellum vespere con-
uenire præcipitur. Duæ autem phalanges

Henrici rebelli auxiliatur Bolizlaus.

Ernestus filius Hẽrici capitur.

Mm præ-

Sal. Anno 1003. *præmisse; ne sui aliquam à Marchione molestiam paterentur, prouidere studebant. Totus hic pagus, qui Glomaci dicitur, optimè tum excultus, in vna hac die, igne, gladio, & habitatoris eductione flebiliter desolatur. Sed qualiter is, qui omnes crebrò fallere solebat, à quibusdam, qui Mogilina vrbe sedebant, deluderetur, memorare libet. Hi cum à legione ad eos missa impugnarentur, cur sic facitis? inquiunt. Vestrum seniorem optimum scimus, & hunc nostro præponere volumus, tantum præcedite, & nos cum familijs, & possessionibus vniuersis subsecuturos non dubitate. Talia orantes, non amplius vexabant hostes, & seniori suo hos aduentare pro certo nuntiabant. Sed cum commilitones serò confluere locum, hosque domi sedere, dux cerneret, multum irascitur, & mendacibus socijs pœna minatur. Postera luce orto iam Sole præda innumerabilis præmittitur, & magna pars hostium Albi immergitur. Cæteri domum redeuntes illæsi, diuidunt prædam, seniori suo optima quæque assignantes. Non fuit minor captiuorum numerus, quam tria millia, & vt præsentes affirmabant, multò amplius. Henricus verò Comes se iam defecisse animaduertens, ad vrbem Crana dictam properat, ibique Sigfridum, filium Comitis Sigfridi iuuenem, auxilio se expectantem collato inueniens, nec sibi, nec huic vllam in rebellione spem in his partibus promisit. Tandem cum eo multa loquutus, eamdem incendit, atque ad Bohemiæ tunc inuasorem Bolizlauum cum Domino Brunone, residuisque fautoribus concessit. Sigfridus vero spe palam resistendi frustratus, non eos comitatur, sed de futura commissi emendatione certus reuertitur. Rex autem ad Cranam hostem insequutus fugientem, leniuit in hos suimet animum, quod agnouit se inimicum in destruendis præoccupasse. Misit tunc Henricum Vuirciburgensem Episcopum, & Erkanboldum, Fuldensis Cœnobij Abbatem, vt Suuinfordi Castellum incederent, atque diruerent. Quos aduentantes Henrici Comitis inclyta mater Eila nomine, vt tales decebat personas, suscipiens, & salutans, vt præcepta intellexit regalia, perturbatur, concitoque cursu ad Ecclesiam properans, ibidem ignis concremationem prius substinere, quam hac comburente viua vellet exire, testatur. Vnde seniores præfati, ob Christi amorem sæculares postponendo timores decretam mutabant sententiam, murosque vrbis, ac ædificia solo tenui frangentes, tristem matronam his mulcebant promissis, si quando cum gratia Regis id fieri potuisset, hoc totum ex sua parte se renouaturos. Rex autem deuastata omni Comitis proprietate, & cum benefitio latè diuisa, ad Baueberg venit, ibique exercitu suo bona cum pace dimisso, natiuitatem Domini genitricis solemnibus celebrauit gaudijs. Inde profectus ad syluam Spehteshard nuncupatam, laborem expeditionem deliniuit suauitate venationis. Completa ibidem autumnali iucunditate, per Franciam transijt ad Saxoniam, indicens his proxima hyeme suam ad Milzieni expeditionem.*

Henricus ad Bolizlaum confugit. LI.

LII. Eila mater Henrici impedit incendium Ecclesiæ

GISILERVS ARCHIEPISCOPVS

Iubetur se abdicare Archiepiscopatu Magdeburgensi.

Salutis Anno 1003.

LIII. Lib. 5. Natale Domini cum in *Polithi* (Ditmarus scribit) *more priorum diuinitus, ac humanitus honorando peregit. Deinde ad Dornburg veniens, Vuilligisum Archipræsulem cum cæteris familiaribus ad Gisilerum misit Archiepiscopum, tunc nimis infirmum, vt memor Domini, quidquid in destructo Merseburgensi Episcopatu hactenus deliquit, hunc resumendo, iniustamque sedem relinquendo, in vltimis saltem emendare voluisset. Hunc primo propter Hermannum, quem sibi idem semper in Regno summoperè conabatur, præponere, odiuit, posteaque data huic suimet gratia,*

1003. *gratia, inter familiarissimos habuit, commisitq; ei omnibus in Saxonia suimet proprietatibus, fidelem in his persensit prouisorem, multa, quæ tunc suæ arridebant voluntati per eumdem cōplens. Tandem zelum Domini ampliùs ferre non valens, perfectò hunc persecutus odio, hos, sicut prædixi, misit nuncios. Quibus vix talibus respondit. Dentur mihi trium, vel quatuor inducia dierum, & mihi liceat abire. Quibus transactis, certa vobis referam. Hoc apud Regem impetrans, & in curru, vt diù tunc solebat, exiens ad Thriburi curtem suam venit, ibique duos commoratus dies, VIII. Kalend. Februarij migrauit ab hoc sæculo.*

ARDOINVS ITALIÆ REX, GERMANOS vincit, & fugat.

LIV. Dvbia aggredimur hoc Anno monumenta antiquitatis. Othonem Henrici proregem, aduersus Ardoinum Papiæ ab Italis inauguratum Regem, ab Henrico missum, ab Ardoino profligatum, nonnulli Scriptores habent. Germanorum quod sileant annales, Ditmarus præcipuè Auctor, non tàm veritate clarus, quàm exuberanti narratione molestus, vim infert tantæ Italorum victoriæ; quod parui facerem, si aliundè suppleret antiquitas, cuius testimonium desideratur. Nisi dicas Ditmari verba, quæ infra leguntur num. 46. (*Harduuigus collectis agminibus in Veronensi planitie confidens, sperabat, præsentia præteritis prosperitatibus forsam respondère*) hanc victoriam velit annuere. Quid Sigonius habeat, haud prætermittam, vt sit lectoris iudicium. Henricus *Rex Germaniæ lectus sacram à Vuilligiso Archiepiscopo Moguntino inunctionem accepit. Opportunè autem de regno consilia capiebat, cum ab Arnulpho de infestis Ardoini conatibus admonetur. Itaque Ardoino, antequàm se confirmare posset, occurrendum existimans, primo vere Othonem* (quis esset Otho? quæsiui, & non inueni) *Ducem aduersùs eum in Italiam cum valido exercitu misit. Ea re cognita, Ardoinus qui ingentem ex omni Lombardia Papiæ militum manum coegerat, sine mora sese ad Alpes obiecit, atq; in Campo Fabricæ, auidus certaminis depugnauit: primo æquis vtrinque viribus, magno ardore animorū, certatum, postremò Henrici exercitus in fugam acie inclinata coniectus est. Quo audito Henricus, transalpinis bellis prægrauantibus, Ardoinum atque Italiam in præsens omittere est coactus.*

Sigon. lib. 8. de Regn. Italiæ.

Succedit Annus millesimusquartus, quo tempore vrgente adhuc Germanorum tumultu, Italiam, Bohemiam, & Bolizlauum Slauorum Ducem ab Henrico deuictū *Hermannus Contractus* notat; cui Marianus Scotus concordat. De hac tamen in Italiam expeditione, nil apud Ditmarum legitur. Imo non tam penès Sigonium, historicum ætate longè inferiorem; quàm Sigebertum profundum est silentium vsque in Annum decimum tertium. Ex aduerso Ditmarus sub Anno Sal. 1005. pugnantem, & Papiæ triumphatorem Henricum objicit. Interim *Babengersem Ecclesiam* (vt Sigebertus scribit) *Episcopalis sedis honore sublimat, & quia liberis carebat, eam omnium rerum suarum heredem facit. Vnde Deodericus Metensium Episcopus dolens, dotem, & patrimonium sororis suæ Chunigundis Imperatricis delegari ab Imperatore Bambergensi Ecclesiæ, rebellat.* LV. LVI.

Ecclesia Bāberg. in Episc. erigitur.

BOLESLAO SEVIENTE, BRVNO FVGIT AD HVNGAROS. HENRICVS Comes Regi se subdit. *Sal. Anno* 1005.

Henrici pietas annum aperit, & reparato Merseburgensi Episcopatu, vnà cum bonis, & iuribus ipsi nouo Episcopo Vvigberto, quæ distributa fuerant inter Ei-
LVII. donem, & Hillebardum Episcopos, subditos lætitia perfudit. *Interim Bolizlaus suo furore, & Comitis Henrici instinctu, magnam vim Bauarijs, omnibusq; conciuibus suis intulit. Ob hanc causam Rex indicta prius expeditione Milzini fines hostiliter inuasit, & ni superflua niuis effusio celeriter resoluta eum impediret, omnis hac Regio habitatore vastata*

Ditm. lib. 6.

Sal. Anno 1005.

caruisset. Inde reuersus tristis, Gunzelino
Marchioni, cæterisque patriæ defensoribus po-
LVIII. *sitis auxiliatur præsidijs, ac tunc Mersburg ve-*
niens, featrem suum fugisse ad Vngarorum
Regem veniæ gratia acquirendæ. Heneicum
autem incepti multum pœnituisse, à fidis inter-
LIX. *cessoribus ab eo missis comperit. Quorum, &*
maximè perchari suimet Tagmonis, & Ber-
nardi Ducis supplicationes & si inuitus susci-
piens, præfati Comiti suimet gratiam ea ratio-
ne indulsit, vt prædium sibi, suisq; fautoribus,
& incolatum cedderet, ipsum autem quandiù
voluißet, in custodia detinèret. Henricus verò
se nimis in omnibus culpabilem lacrymabiliter
professus, more, & habitu pœnitentis Regi se
tradidit, eiusque iussione ab Archipræsule præ-
dicto in Castellum Vvitganstein detruditur, di-
ligenterq; à suis militibus die, noctuq; seruatur.

HENRICI EXPEDITIO ITALICA II. *Sal. Anno* 1005.

SEcunda dicitur Henrici in Italos Expe-
ditio: quia licet in prima ipse non ades-
set, Othonem tamen misit ProRegem,
quem Arduinus in Campo Fabricæ deuicit.
Italicæ itaque *Rex non immemor iniuriæ om-*
Idem Dumar. *nes socios fideles ad hanc vlciscendam hortatur,*
ac instanti quadragesima ipse eò cum armato
milite destinauit pergere. A Mersburg tunc
exiens, Sancti Mauritij apud Dominum in-
tercessionem, itinerisque prosperitatem Magde-
burg petijt. Inde per Turingiæ orientalisque fi-
nes Franciæ transiens, ad Ratisbonam venit,
ibi regali habitu, placito militi suimet, generoq;
LX. *Henrico Duodecimo Kalend. April. cum omniũ*
laude præsentium, cumque hasta signifera, du-
catum dedit. Dehinc Augustanam vrbem iti-
nere attingens, à Sigifrido Antistite eius, hono-
rabiliter introducitur, & habetur. Ibi tunc
duas tantum noctes commoratus, Reginæ dili-
genti salutatione licentiam dedit, ad Saxoniã
abeundi, dilectoq; eam commisit Tagmoni. Ip-
se autem cum exercitu progreditur, vsque ad
locum, qui Scamgam dicitur. Vbi Dominus
LXI. *Bruno reconciliatur.* *Bruno, fraterq; eius cum Vngaricis intercesso-*
ribus Regi præsentatur, & ab eo data sibi gra-
tia misericorditer suscipitur. Equidem ab Ar-
chiepiscopo Tagmone rogatus ad prædictam ci-
uitatem veni, & cum eodem redij. Venimus
ad salutem Geronis, ibique cum venerabili Ab-
batissa Hathui palmas solemniter peregimus,
quarta feria ad Magdaburg Reginam veniens
Cœnam Domini, & subsequentem Dominicæ
Resurrectionis solemnitatem, ibidem celebra-
uit. Rex autem per multas itineris asperita-
tes ad Teidentem veniens vrbem, ibi palma-
rum festa colit, & exercitum nimij laboris ne-
cessitate afflictum, hac celebri solemnitate pau-
lum respirare permisit. Quem aduentantem
Harduuigus Rex præsciens, ac multum expa- LXII.
uescens, ad munitiones supra memoratas nun-
tios probatos misit. Ipse autem collectis agmi-
nibus in Veronensi planitie considens, sperabat
præsentia præteritis prosperitatibus forsitam re-
spondere. Hunc transitum Henricus Rex in-
terclusum, aut vix, aut nequaquam expugnan-
dum, comperit. (Interclusa non tantum Ita-
liæ ora, sed iterum cum Harduuinus vin-
ci, flagitiosum putaret Cæsarem vicerit,
haud latent recentiorum historiæ vt Putea-
ni, & Ripamon.) *& aliò se vertens, cũ suis tra-*
ctat familiaribus, si Clusas hinc longè remotas
Carentanis auxiliantibus, intercipere vllate-
nùs valuisset. Quod consilio prudenti, quamuis
arduum multis videretur, effectum est. Caren-
tani regalibus iussis illicò obtemperantes, in
duas diuiduntur legiones: vnam, quæ ante ip-
sum diei crepusculum montem Clusis superposi-
tum, occupabat; alteram, quæ iam facto mane
ad has expugnandas subsequitur, audito à præ-
missis commilitonibus signo tam vehementi, vt
ex latentibus hostium insidijs audiri potuißet.
Qui post tergum, vt opinabantur securi, venien-
tibus obuiam armati properant. Sed nostri eos
ex latere irruentes alios effugarunt, quosdam LXIII.
autem præcipitio, & in Brenti fluminis inun-
datione compellebant interire. Sicque victores
Clusas, vsque ad Regis aduentum sollicitè tue-
bantur. Hoc Rex ab internuntijs, vt audiuit,
relictis omnibus impedimentis, optimis satelli-
tibus exceptis, cum magna difficultate eas per-
transit, & iuxta litus aquæ supra memoratæ
in quadam grata planitie castramentatus est,
vt ibidem Cœnam Domini, & chrismatis con-
secrationem, ac passionem Dominicam, & san-
ctam eius Resurrectionem summopere venera-
tur. Interdicta est omnibus per bannum erga-
le à

Sal. Anno 1005. *le à Palatino Comite fuga, & resistentibus viriliter promittitur consolatio futura. Rex autem in tertia feria aquam transiens prædictam, fixis iterum tentorijs requieuit; explorantes prestolans sollicitè, ad quærendam Harduuigi hostis conuersationem, qui cum suis hactenùs in malo vnanimis, diuinæ pietatis instinctu di-*
LXIV. *uiditur*, (Fœderati Principes Arduinum deserentes, triumphantis Henrici sequuntur insignia) *& ab iniusto supplantatore auxiliaris manus disiuncta, Domino coronato Regi Henrico securum fuga patefecit ingressum. Verona primò eundem suscipiens, exultat in Domino, aduenisse defensorem patriæ, auctorem verò abisse totius miseriæ. Huic occurrit diù expectatus Tiebaldus Marchio cum prædictis* LXV. Tiebaldus Marchio Italiæ.
auxiliatoribus, gaudens tempus aduenisse, quo secretùm bonæ voluntatis sibi liceret huic aperire. (Inter Arduini fœderatos Thiedaldus primus fuerat, nec discessit, quousque fælicitas non abscessit, vide Florentium lib. 1. in vita Mathildis) S. ipse Vvilhelmus Arduini LXVI.
nepos victoris sortem non despexit. Vt legitur cap. 17. in vita S. Vvilhelmi. Nec mirum, quod ab omnibus ferè consanguineis desereretur Ardoinus. Italis namquè cœca discordia aduenis portas reserauit Italiæ. Inter proximiores agnatos Ardoini, Comites erant Anglerię *Facius Platus* LXVII.
Angleriæ Comes quinto consanguinitatis

gradu cum Rege Ardoino iunctus. Eliprandus Vicecomes Mediolani, & *Plato de Platis* Comes supremus Valistarij, Taurexanæ, Facij Filius, & Eliprandi frater, qui in Ardoinum agnatum suum partes sequebantur Ecclesiæ, vt in actis Iacobi Mediolanensis sub die 27. Aprilis Anno 1014. legitur, cuius verba, *Virtute opera honoraria per ipsum D. Platum, & q. spectabilem militem D. Facium de Platis patrem D. Plati, & filium quondàm strenui militis D. Opizzonis Comitis Angleriæ facta prò seruitio, & defensione S. Romanæ Ecclesiæ*. Perduelles dicerem familiæ, & regni, ni fideles fuissent Ecclesiæ. Religioni summum cedit imperium. Nec dissidij, quis valet insimulare familiã cum discordiæ caput est Sanctus. Itali Ardoinum agnatum deseruère Regem, ne Pontificem derelinqueret, sed inter aulę arcana sanctitas triumpharet Ecclesiæ.

Sal. Anno 1005.

Tali itaque comitatu Henricus Brixiam veniens, *ab Archiepiscopo Rauennati, & ab*
Dumarus.
huius sedis prouisore Ethelberone cum conprouincialibus suscipitur. Inde Bergomum, ab Arnulpho Imperatore olim deuictam, itinere attingens, Mediolanensem Archipræsulem fide sacramentis firmata recepit. Post hæc Papiam visitans Vrbem, ab Archiantistite hoc, & à primis illius Regionis susceptus, cum admirabili laude ad Ecclesiam ducitur, & communi electione sublimatus, in solium regale collocatur.
Papia eligitur Imper. Hēricus
Eademque die reuelatur, qua mutabilitate totius Mundi huius instabilis cursus in pronum semper voluatur. Namque inter tot gaudia subito inseuit inimica pacis discordia, & à superflui vini ebrietate de vili causa interrupta est miserabiliter fidei connexio, & sa-
LXVIII *cramentis. Concines aduersus nouiter electum*
Papiēses rebellāt.
Regem armantur, ad palatium properant, & maximè hi, quibus ius Henrici displicebat. Harduuigi autem relaxatio mulcebat. Clamor, vt à Rege auditur, quid hoc eßet, explorari citiùs ab eo iubetur. Cui protinùs respondetur, plebeios furore subitaneo inflammatos, & seruili præsumptione animatos, hanc commotionem primitus incepisse, cæteros quoque omnes in detrimentum sui, vel dedecus conuenisse. Quos iam irrumpentes Heribertus, Agrippinæ prouisor egregius, sedare conatus, vt de fenestra causam tantæ inuasionis inquirit, lapidum imbre, & sagittarum infusione retruditur. Palatium autem ab hostibus grauiter impugnatum, à domesticis Regis, facilè numerandis, viriliter defensum est. Diuisis etenim plura necessaria nostris, maior vix excreuit inimicis. Tandem audito clamoris immensi strepitu, nostri gregatim ad Regem properant, hostesque adhuc insanientes paululum expellunt. Sed imminente iam nocte, sagittis, atque lapidibus obuijs tardantur. Quæ ad prouidenda vrbis tunc incendunt mœnia. Nostri autem, qui foris erant, vrbis propugnacula fortiter ascendunt, qui hi sic meliùs resistebant. Ibi tum quidam egregius Iuuenis Gisilbertus nomine,

frater

Sal. Anno 1005. Frater Cunegundæ occiditur.

frater Reginæ, à Longobardis vulneratus, op-
petijt, & consociorum tristitiam vehementer
adauxit. Quem Vulferam miles in medium
agmen prosiliens, vnumque ex his per galeam
LXIX. *vsque in iugulum feriens securus vindicauit.*
Sic alternando quietem, cunctis amicam, belli
asperitate mutabane. Nonnullus ex hostibus,
quos vi capiebant nostri, viuos Regi præsenta-
bant. Subitò ibidem vna domus, quæ nostros
euebatur defatigatos, à Longobardis incensa
ruit, ac eos nulla spei certitudine potitos ala-
criores bello reddidit. Interim Alemanni cum
Francis, & Luthariensibus tandem hæc mala
rescientibus, fractis intrantes muris, in tan-
tum conciues persecuti sunt, vt è munitione
domorum suarum, nec vnus egredi præsumeret.
Harum summitate hi nostros iaculis grauantes
immissis, incendio perierunt illato. Difficile est
cuiquam ad enarrandum, quanta ibidem stra-
ges diuersis efficitur modis. Milites Regis tum
victores sine vlla offensione spolijs interemptorũ
vtuntur. Hoc miserabili aspectu Rex motus,
& vt residuis parcerent, firmiter præcipiens, se
LXX. *ad munitionem Sancti Petri consulit, hostibusq;*
veniam suppliciter implorantibus misericordi-
ter indulsit. Tunc absentes quique accepta Re-
gis victoria, aut ipsi veniunt, vt talia declina-
rent, aut obsides mittunt, fidem auxilium, &
subiectionis debitum Regi promittentes. Seda-
tis tunc Papiæ calamitatibus, Rex ad pontem
longum venit. Longobardorumque residuum
agmen per manus suscipit, habitoque ibidem
cum omnibus eloquio, rebusq; maximis pruden- LXXI.
ter ordinatis, Mediolanum, Sanctissimi Præ-
sulis Ambrosij amore, petijt, moxque ad prata
prædicti pontis reuersus, præsentem Populum, de
subito eius conquerentem discessu, promissa ce-
leri suimet reuersione, cæterisque consolationi-
bus multis, placauit. Insistentem verò tunc
Pentecostes solemnitatem in loco, qui Grommo LXXII.
vocatur, celebrat; Indè tum procedens Thuscos
sibi obuiantes in consortium sibi firmiter seruiẽ-
tium suscepit. Dehinc patriam reuisere festi-
nans, Alemanniæ fines, nuper à Ducis Her-
manni solatio priuatos, filioq; eius & equiuoco,
adhuc puerulo, deditos ad regendum, & con-
firmandos, inuadit.

Cæsar Papiensibus parcit. — Mediolano Cæsar parcit. — Tuscos fœderatos recipit.

EXPEDITIO IN BOLIZLAVVM. *Sal. Anno* 1005.

ARgentinæ cum Præcursoris Christi
celebrasset Natiuitatem Henricus,
Sancti Martini limen, Maguntiam supplex
adijt, ibique natale Apostolorum venerabi-
liter coluit. Illinc per Franciam Orienta-
lem iter faciens, Saxoniam reuisit. *Ibi tunc*
diu (ex Ditmaro) *reconditum zeli latitantis*
arcanum simplici corde euomuit, & ad compe-
scendam Bolizlaui arrogantis sæuitiam, omni-
LXXIII. *bus in sua ditione, Christo, sibiq; fidelibus expe-*
ditionem Augusto tam mediante indixit. Sta-
tuto igitur termino, in Merseburg exercitus fit
collectio, ac in hostem tandem secreta promotio.
Assimulato namq; in Poloniam itinere naues
glomerantur, vt ficta suorum beneuolentia non
fieret inimico circumeundi propalatio vlla. In-
terim magna imbrium effusione in transeundis
fluminibus exercitui ineffabilis fit retardatio,
& cum minimè quis hoc conijcere potuit, in Bo-
hemiam Rex celeriter perrexit. Huius aduen-
tum Leo rugiens cauda subsequenti impedire
satagens, in sylua, quæ Miriquidui dicitur,
montem quemdam cum sagittarijs, prorsùs in-
terclusо omni aditu firmat. Rex autem id com-
periens, præmissis clam loricatis militibus ele-
ctis, hostibus inuictis, arduam irrupere viam,
facilem subsequentibus parentes callem. Inter
hac Bolizlauo in vna dierum cœnante, vnus ex
nostris, Capellanus Reinberni, Præsulis sui, de
aduentu nostri exercitus loquitur, & ab eo mox
auditus, quid diceret, rogatur: Cui responsa re-
ferenti, tum inquit: Si repererent, vt ranæ, non
possent adhuc aduenisse. Et verum est hoc, ni
aspirasset Regi diuina pietas, & hunc non in-
flasset superbia magnanimitas, non prouenis- Vis belli in Deo.
set nobis tam subitò victoriæ prosperitas. Adiu- LXXIV.
uit etiam Regem exulis Iaromiri, qui firma
pax interpretatur, comitatus, & adoptatus
eiusdem aduentus Boiemorum deliniuit agmẽ.
Horum consultu, & vocatione Regi introitus
patefit, & in ipsa regionis istius ianua vnum
castellum sua eidem spontè reddidit. Rex pro-
pter Bauarios nondum aduentantes tardato
paululùm itinere, ad vrbem Satzi dictam ve-
nit, & conciues hos portas sibi illico aperientes, Vrbem Satzi occupat.
& Polonos intus præsidio positos occidentes, sui-

met

Sal. Anno 1005. *met cognouit amicos. Videns Rex tantam stra-*
gem, commouetur, & superstites in vna præce-
pit Ecclesia detrudi. Adest etiam, qui Boliz-
lauum à comprouincialibus esse interemptum
pro certo referret. Lætantur in Domino fami-
liares Regis, corruptique tristantur fautores
adulterini Ducis. Hi inuicem mussantes ex
iniusti cordis sui secretario hoc euomuere men-
dacium. Si Rex vmquam in bona securitate
consisteret, sic tunc ad nihilum valere, multaq;
ab eo pati contraria, debere; Propter hoc latente
igniculo sub cinere in hoc itinere, ac postea sæ-
pissimè, Regi suo cunctorum hostem fidelium,
brutis peiores animalibus, præposuerunt., igno-
rantes, quod ab eorum fraude vicarium sumet
in terris Dominus pater ingenitus, speculator
LXXV. Iaromirus Cæsaris fidelis. *desuper liberaturus erat è Cælis. Tunc Iaro-*
mirus iussu Regis cum optimis militibus ex no-
stris, ac cum incolis sibi adherentibus, ad ca-
piendum, seu occidendum serpentem veneno-
sum Pragam præmittitur. Quem præoccupan-
tes nuncij præscriptorum rem ordine pandunt
Bolizlauo, de tali periculo priùs securo. Hic le-
gatione tali commonitus, clam se præparauit,
& subsequenti nocte iam mediante, audiens in
vrbe proxima, quæ Vuissegradi dicitur, campa-
nas, ciues ad bellum sonitu hortantes, cum prima
legione exiuit, & patriam fugiendo reuisit.
Quem Zobißaus, frater Athelberti Præsulis,
& Christi martyris, subsequutus, in ponte vul-
neratus oppetijt, & magnum hostibus gaudium
suis autem luctum ineffabilem reliquit. Cra-
stina autem die Iaromirus adueniens, Populis
iura, veniamq; commissi poscentibus ante por-
tam dedit, illicoq; intromissus, pristinis honori-
bus magna iucunditate intronizatur, ac tunc
depositis vilibus indumentis preciosioribus or-
natur. Huic ibi tum præsentatur, quidquid
vnusquisque militum hosti fugitiuo, vel occiso
spoliorum abstulit. Muneribus idem delecta-
tus plurimis, ad Vuissigrodi introducitur, ibi-
demq; in Dominum exclamatur. Regis indul-
gentia, & secum huc vsque perseuerantibus diu
elaboratum permisit brauium. Confluit vndi-
que secus tam vulgi, quàm seniorum ineffabilis
turba ad gratiam noui Ducis percipiendam, &
ad præstolandum gloriosi Regis accessum. Hic
LXXVI. *tandem adueniens ab Antistite Thiedago, &*
à Duce Iaromiro cum immenso Cleri, totiusque
Populi tripudio suscipitur, & ad Ecclesiam
Sancti Georgij deducitur. Licet rem aliter
accidisse, Dubrauius scribant, & Cromerus: Lib. 6. Boiem.
duo erant Boleslai Polonus, & Bohemus, vel
Miseco Polono nomen erat. Post pacta fœ-
dera inuitatus Bohemus (vt legitur apud
Dubrauium) in Cracouiam pergere, ibi sa-
crilego dolo, violato hospitij iure Bohemus
admota oculis lamina à Polono exoculatur. LXXVII
Domum reuersus Hiaromirium natu ma-
iorem filium in solio collocat. Filius simplici
corde imitabatur patrem: propterea simili
dolo idem proditor filium tradere tentauit.
Cochanus proditori nomen erat ex Rauitis,
seu Versouicijs, principe tunc inter Bohe-
mos familia; cuius Stemma gentilitium
erat, Puella viro insidens (teste Cromero lib.
2. Pol.) venatum inuitat, intra syluam addu-
cit, aberrantibus socijs, equo deturbat, de-
turbatum trunco alligat, & inter satellites
primus telum intorquet. Hiaromirius verò
D. Io: Baptista inuocato, euadit incolumis,
& Houoræ venatoris superuenientis voci-
bus milites conglobati comprehendunt
XIII. insidiatores; Cochanus tamen fuga
elapsus in *Poloniam transfugit, vt ibi Polonum* Dubrauius.
docèret, sua suorumq; gentilium opera esse fa-
ctum, vt Hiaromirius, vel iam sit mortuus,
vel breui moriturus. Superesse vnicum Vdal-
ricum successorem, nunc in aula Cæsaris Hen-
rici II. degentem, ad quem si in tempore legati
cum lautioribus donis mitterentur, Vdalrici
quoq; potiundi spem non defuturam: quo subla-
to, securum deinceps illum, ociosumq; in vtramq;
aurem dormire posse. Probato Boleslaus vehe-
menter consilio, eodem tempore copias in Bohe-
miam deducendas contrahit, & Legatos ad Cæ-
sarem proficisci iubet, qui per insimulationem
rebellionis, seditionisq; tradi sibi in custodiam
Vdalricum postulent. Cæsar Henricus tametsi
aliàs integer, ac pietate insignis haberetur, ta-
men acceptis tunc muneribus tale quidam pas-
sus est, quale de Ioue cantatur, in hunc mo-
dum, placatur donis Iupiter ipse datis. *Cæte-*
rum hactenus precibus Poloni subscripsit, vt ip-
se in aula sua custodes suos Vdalrico adderet, nõ
autem vt eum in manus Poloni traderet. Imo
scribit Martinus Cromerus traditum fuisse.
Vdelricum (inquit) *alterum Boleslai filium ab*
Henrico Imperatore affini suo, qui tunc bello
Gallico valde distrahebatur, petenti sibi dedi-
tum,

Sal. Anno 1005.

tum, cum in custodia habuisset aliquandiù, non modò liberum, sed etiam equis, vestimentis, satellitibus, & viatico lautè instructum, domum remisit, motus lacrymis, & pollicitationibus cognati adolescentis: & quod sanctè is deieraret, semper se in potestate Regis Poloniæ futurum. Verebatur etiam Rex, ne si Rauitæ, vel fidem erga se mutarent, vel Populi consensum reformidarent; Iaromirus, cui propter ætatem paternus principatus debebatur, ex ipsorum custodia elaberetur, & nouos cieret motus. Hunc ergo alterum beneficio suo sibi obligatum ac dominandi cupidum, illi obijciebat. Is postquam ad suos peruenit, principatum suscipit, Regi Polono obnoxium, ac tributarium: fratrem Iaromirum excæcat, quo minus eum metuat. Vsque adhuc Cromerus dissonus à Dubrauio, apud quem legimus, quod *Interea Vdalricus custodes apud Henricum frustratus, in Bohemiam occultus venit, casuq; dum per viã erat, in arcem Brecouiensis diuertit, ibiq; alios nonnullos equestris ordinis viros reperit. Qui omnes ad insperatum Vdalrici aduentum gaudio elati, salutem ei, & libertatem gratulabantur benè sperare iubentes.* Hæc omnia à subauscultante corycæo relata Cochano, de Polonis non benè audiente, ipsius perfidam traxere mentem, vt Pragam, si posset Bohemo redderet. Fortuna arrisit. Praga recuperata, Iaromiro, & Vdalrico fratribus sibi inuicem rem benè gestam gratulantibus, repentè inter eos dissidium oritur, vter eorum vendicaret Bohemorum Imperium. Iaromirius tanquàm senior; Vdalricus tanquàm victor, aderatq; sua vtriq; factio, vt quando lis iure nequeat, pugna transigeretur. Vtrisq; obstitit Theodorus Pragensis Episcopus, vt æqua portione inter fratres diuideretur imperium. Diuisionem priusquàm perficerent, perfidia Cochani agitatus Vdalricus, fratrem excæcat, vt indè solus regnaret. Ita ex *Dubrauio*. Sed in eo Cromerus falluntur, & Dubrauius, quod auro corruptus Henricus, hospitij violato iure Vdalricum Polono tradiderit hosti. Simultates enim inter Polonum Regem, & Henricum Imperatorem ingruentes, haud suadent amicum tradidisse inimico, vt aduersùs seipsum fortiora inimici tela contorqueret. Quid scribat Eneas Syluius, lege. *Fuerat, & alter Bolesslao frater, Vdalricus nomine, quem pater Henrico Imperatori nutriendum dederat. Is audita Meschonis proditione clam ab Imperatore dimissus, Castellum Dieuizum natura, & arte munitum ingreditur. Exin collecto raptim milite, colles occupat, qui Pragæ superæminent, tubasque clangere iubet. Mox alta voce præconem Pragensibus nunciare, victos prælio Polonos fugam cæpisse, victorem principem cum exercitu adesse. Qua voce accepta Polonorum præsidium, quod vrbem tenebat, metu perculsũ excessit. Pragenses aucti animo insecuti, cõplures in fuga captos necauere, Mescho cũ paucis in Poloniam se recepit. Vdalricus Pragã ingressus.* Histor. Bohem. cap. 18.

HENRICVS IMPER. HENRICVM COMITEM LIBERAT.

LXXVIII. Lib. 6. PRagæ cum B. Virginis natiuitatem celebraret Henricus, *Godescalcus* (ex Ditmaro) *Sanctæ Frisingensis Ecclesiæ venerabilis Pastor nomen cum re possidens Missam canere, ac Populos instituere ab eo præcipitur, & ab Episcopo sedis illius, permittitur. Perlecto tum Euangelio, præsentes idem admonet de timore diuino, & de conseruando geminæ dilectionis vinculo, & de obedientia Domini sublimiorumq; honore potestatum, & ad vltimum Regem suauiter aggreditur, vt semet agnosceret, & omnia, quæ à primis vitæ huius cunabulis, vsque ad hoc tempus honoris alicuius, aut commoditatis, vmquàm percepit, largitati diuinæ potiùs quàm suis meritis ascribere voluisset. Insuper misericordiæ mentionem fecit, quæ vnicum est salutis præsidium, venerabile fidei ornamentum, & magnorum remissio peccatorum. In cuius opere seruando vnicuique Christo fidelium tria sunt semper optanda, posse, & velle, ac perficere. Quæ cum à cunctis sint adimplenda, ab his maximè, qui nullum lædentes, sibi auent similia, ad non recompensare, & vt acceptabile ab his Domino votum fiat, ex corde debet vnumquodque largiri, & cunctis debitoribus remitti, ne mali vice serui diris astringantur tormentis. Et his concludens, te, inquiens, obtestor per nomen, & amorem eius, qui suo debitori decem millia talentorum, idest, Iudæis recutitis suorum transgressionem præce-*

Sal. Anno 1005.

ctorum indulsit. Henrici quondam Marchionis, nunc autem vt spero vere pœnitentis, senior charissime, miserearis, vincula soluas, & gratiam dones, vt eò liberiori animo hodie dominū interpelles: dimitte nobis debita nostra &c. Hac exhortatione, lacrymabiliter profusa, placatus, sic se facturum firmiter spopondit, & post hæc domum veniens misericorditer adimpleuit.

IN EXPVGNATIONE BVDISSINÆ VRBIS,

Diuinitùs HENRICVS ab hostili præseruatur sagitta.

LXXIX. DImisso Henrico Bauaro; Praga discedens Imperator, Bauaros domum remisit. Ipse verò cum Boiemorum Duce nouo, Milzienos, qui tum sibi fuère proximi, terminos, per *ineffabilem itineris difficultatem adiens, Budissinam vrbem possedit. Sed cum in vna dierum vnumquemq; suimet fidelium ad expugnandam eandem incitaret, ab vno sagittariorum è propugnaculis, ni diuina custodiretur prouidentia, vulnere improuiso caderetur. Quod illi, qui secus se stabat proximus, nocuit, & propositum inimici in alio peregit. Rex autem eleuato ad dominum corde supplici, hunc laudat, qui solitam pietatis vigilantiam sibi immeritò reuelauit. Vrbs verò præfata igne iam adportato combusta iaceret, ni hoc Guncelini Marchionis iussio infausta prohiberet. Vulnerantur inuicem multi, & nonnulli perempti sunt. Ex nostris autem, vnus nobilis, & genere, & virili conuersatione, Hemuza nomine, cum vrbanos crebro certamine prouocatos, penè vsque ad muros insequeretur, molaris dimidio lapidis per galeatum caput prostratus, ab inimicis insultantibus in vrbem mortuus trahitur. Huius cadauer Henricus Comes, frater meus, cuius miles fuit, pretio comparatum ad patriam reduxit. Alter verò qui ob assiduum venationis exercitium indomitus Tomrao vocabatur, dum in Sprevua flumine hostibus fortiter resistit, torrentum lubricatione lapidum corruit, optimaq; diu protectus lorica, tardo tandem vulnere, proh dolor, oppetijt. Hunc vnus ex suis satellitibus, ne aliquo deduceretur, cum prohibere tentaret, cuspide perfossus, super eum corruit. Prædicta belli asperitate iam penè deuicta, iubente per nuncium suimet Bolizlauo, regia potestati vrbs saluis defensoribus traditur; præsidioque nouo munitur. Post hæc Rex cum exercitu, itinere, ac inedia iam defatigato domum redijt.*

Ditmar. lib. 6.

CELEBRATVR SYNODVS TREMONIENSIS.

LXXX. MAgna Synodus apud Germanos celebratur hoc Anno, in loco qui dicitur *Throtmunni* vt apud *Ditmarum* legimus. Henricus in ea quæritur Ecclesia deformata, vrget morum correctionem, & legum reparationem antiquam. Obtemperatum piè creditur. Periere tanti Concilij Acta: horum tantum legitur exordium apud *Ditmarum*.

Lib. 6.

Anno Dominicæ Incarnationis M. V. Anno autem Domini Henrici Secundi regnantis IV. in die Non. Iulij. Reliqua desunt.

EXPEDITIO HENRICI IN BALDVINVM COMITEM FLANDRIÆ. *Sal. Anno* 1006.

Krant. Saxon 4.c.31.

LXXXI. LOtharingiam cum hæreditario iure possideret Henricus; Flandrensem Comitem Balduinum IV. cognomento *Pulchra Barba*, cui Filia Giselberti Ducis Lotharingiæ nupserat *iuuentus, & rerum affluentia* (vt scribit Ditmarus) *ac malà iniquorum inflatione aduersùs Regem armauit, & Valentinam vrbem possidere, potestatique suimet subdere, suasit. Quod Rex vbi primum comperit, ipse cum suis militaribus accedens, eripere eādem assidua pugnatione tentauit, & nil proficiens, abijt, expeditionem suam in proxima æstate super Balduinum fieri Orientalibus, & Occidentalibus firmiter indicens. Aduenit optatum tempus, exercitus grandis colligitur, & à Rege cum eodem ad Scellam fluuium peruenitur. Ibi se Balduinus armato milite præsentans transitum Regi prohibere frustratoria spe nititur,*

nititur, sed prudenti consilio quorundam nostri nauibus aliò latenter transuecti, eiusdem nimiam præsumptionem, ex improuiso irruentes, confundunt. Fugiente eo, Rex in Christo victore lætatur, flumen transgreditur, vicinitatemq; contiguam populatur. Cum autem ad Abbatiam, quæ Gent *dicitur, veniret, à confratribus illius Ecclesiæ susceptus, loco eidem,*
LXXXII. *Balduinus recōciliatur.* *& bonis appertinentibus cunctis pepercit. Tandèm Balduinus magna necessitate coactus humili supplicatione veniam impetrat, & non longè post per manus Regis Vualecorn, & prænominatam vrbem in beneficium adipiscitur.* Quo Balduinus deuinctus, studio dehinc, ac fide erga Augustum nemini cessit, verùm in omnibus (ait Meierus) Cæsareæ obsequens Maiestati, quosdam in Lotharingia minus dicto audientes breui facere coegit imperatum, tantumque ab eo iniјt gratiam, vt & Valachrias cum alijs Zelandiæ Insulis dono accipere mereretur.

CONCILIVM FRANCOFVRDIENSE:

In quo Imperator coram Episcopis flectit.

LXXXIII. IN gratiam Cæsaris Balduino recepto, generalem Synodum Henricus Francofurti conuenit, vbi ab omnibus Cisalpinis Episcopis visitatur. Quid in ea egerint? Ditmarus respondet. (*Lib. 6.*) *Causam verò præcedentem lector auribus accipe. Rex à puero quamdam suimet Ciuitatem Bauemberg nomine, in orientali Francia sitam, vnicè dilectam præ cæteris excoluit, & vxore ducta, eandem ei in dotem dedit. Postquàm autem ad regni curam diuina miseratione promotus, semper tacita mente ibidem Episcopatum construere gestit, sed quia, vt Flaccus testatur, dimidium facti qui bene cepit habet, nouam ibi inchoat Ecclesiam cum cryptis duabus, & perfecit. Omnia autem, quæ ad diuinum pertinuere ministerium, paulatim congregans, Henricum Vvirciburgensem Episcopum, sibi multum familiarem, vt proposito animi suimet aspirare voluisset, Parochiamque in pago, qui à Radinzca fluuio nomen sortitur positam, concederet, sibi concambio vendicandam, sæpe rogauit. Dilecti senioris iustas petitiones Præsul benignè suscipiens, ea ratione consensit, vt pallium suæ præmittens Ecclesiæ,*

Sal. An. 1006. Papebergensem sibi subderet pastorem, hocque baculo suimet Regi dato, & quodam prædio pro commutatione præfata tradito, clam firmauit. Cum vero se Archipræsulatum nullatenus adipisci posse sentiret, promissa complere renuens, ad concilium vocatus supra memoratum venire voluit. Considentibus ibidem ordine Archiepiscopis cum omnibus suimet suffra-
LXXIV. ganeis, Rex humo tenus prosternitur, & à Vuilligiso Antistite, in cuius Diœcesi Synodus habebatur, eleuatus, cunctis præsentibus talia fatur.

Ob recompensationem futuram Christum hæredem elegi, quia in sobole acquirenda nulla spes remanet mihi, & quod præcipuum habui, meipsum cum modo acquisitis, seu acquirendis in sacrificium patri ingenito iam dudum secreto mentis obtuli. Episcopatum in Bauberga cum licentia Antistitis mei facere hactenus concupiui, & hodie iustum hoc perficere volo desiderium. Ob hoc serenissimam vestrimet interpello pietatem, ne absentia eius, qui per me voluit obtinere, quod mihi non licuit huic concedere, propositum voluntatis meæ queat impedire, cum in baculo eius mutuæ confirmationis signo clarescat, hunc non propter dominum, sed ob dignitatis nullatenus adipiscendæ dolorem fugisse. Moneat omnium corda præsentium, quod per ambitionem suam sanctæ matris Ecclesiæ augmentum annullare, eum nugigerula negatione præsumit. Ad hæc firmiter constituenda, contectalis mea præsentes, & vnici fratris, & cohæredis mei, larga benignitas aspirat, & sibi placita adimpletione his me eadem restituere, vtique pro certo sciat. Si quando autem Episcopus venire, & promissa dignatur suscipere, paratum me ad omne, quod vobis bonum videtur, proculdubio inueniet. Finitis talibus alloquijs, Bernigerus, Antistitis Henrici Capellanus, surrexit.

Propter timorem Regis seniorem suum huc non venisse, & detrimentum Ecclesiæ, sibi à Domino commissæ, in aliquo fieri, numquam laudasse, testatur, & obsecrat cunctos præsentes per Christi amorem, ne talia fieri absente eo, futurum sibi in exemplum, paterentur. Priuilegia eiusdem ibi alta voce recitantur. Inter hæc quotiens Rex anxiam Iudicum sententiam nutare perspexit, toties prostratus humiliatur. Tandem Archiantistite Vuilligiso, quid de his faciendum foret iudicio perscrutanti, Tugmo primus respondit, hæc tunc secundum Regis eloquium legaliter fieri posse. Cunctis præsentibus eius sermonem tunc affirmantibus, & subscribentibus, Eberhardo tunc Cancellario, cura pastoralis à Rege committitur, & hic à præfato Archipræsule eodem die consecratur. Post hæc autem Henricus Antistes auxilio confratris Heriberti, Regis gratiam, & adimpletionem sibi placitam acquisiuit. Porrò præter LXXV.
Bambergæ Episcopium in eadem etiam vrbe duo magnifica cœnobia Imperator extruxit, vt scribit Sigonius; Quorum vnum S. Stephano dicatum Canonicis Augustinianis attribuit, alterum sub nomine S. Michaelis Monachis Benedictinis indulsit.

CORONATIO ROMANA HENRICO SANCTO Prædicitur. *Sal. Anno* 1007.

LXXVI. Romani Imperij hoc Anno confirmatio prædicitur, nec intelligitur. Vuolphangi fuit vaticinium, quod apud Surium
Die 31. Octobr. legitur. *Henrico* (inquit Auctor) *Regi antequam esset Imperator, Sanctus Vuolphangus apparuit dormienti. Videbatur ille sibi in sancti Emmerani Ecclesia esse, atque orandi causa B. Vuolphangi adire sepulchrum, ibi vero Deū, & S. Vuolphangum orans visus est, sibi videre eum astare, & hunc in modum ipsum appellare. Aspice diligenter characteres in muro, qui est apud tumulum meum exaratos. Vidit ille nec aliud legit quam* POST SEX. *Expergefactus verò summoperè incumbebat ad earum dictionum apprehendendam significationem. Primum igitur suspicatus se post sex dies moniturum, multa largitus est pauperibus. At sex euolutis diebus, eum nihil in corpore sentiret molestiæ ad sex menses attinere arbitrabatur, tumq; se obiturum credebat. Sed neq; tū male se valere sentiens ad sex annos dictionū significationem retulit. Porro sex annis iā impletis, septimo anno à Pontifice Max. Imper. vnctus est: atq; tū demū animaduertens, quid sibi ea verba vellēt, gratias egit Deo, et B. Vuolphāgo, quod sibi reuelare dignatus esset ea se dignitate potiturū.*

HEN-

HENRICVS CORPVS B. ROMVALDI
Defert ad tumulum.

LXXVII. SVb Anno Sal. 1007. erga B. Romualdi Reliquias Henrici insculptam pietatē cum legis, non propterea me hallucinatum cum Baronio credas, vt ex eodem Canisio (vndè præsens historia transcribitur) haud viderim adhuc viuente Othone III. accidisse. Cum enim *principatum teneret super Noricos* Henricus, & *post paucos annos Rex futurus Germaniæ sedet, Italiæ Imperator* dicitur humeros supposuisse feretro: Ac sepulchri clauem in *fascibus constitutus jmperij* in signum retinuisse triumphi. Huc igitur traduxi, non in annorum seriem, sed veniam deerrantis. Fama itaque euolitante *virum Dei oppetijsse, ex industria credentium apud Deum illum vixisse, in id rara ministratio rerum processit, vt sub festinatione ad exequias tanti patris concurreretur à multis, cum summa deuotione cordis. Inter quos erat Heuricus hypatos tunc fortè principatum tenens super populos Noricos, & Karinthios, post paucos verò annos Rex futurus non solum Germaniæ, siue Galliæ, sed etiam Imper. totius Italiæ, atque Aug. Cæsar Ciuitatis Romanæ. Is aßumpto secum Gebehardo Episcopo, qui antea scilicet viro ex parte contrarius fuit, sed tum teste lacrymarum fonte, immutatus mente aduenit, seruo Dei in sepultura humiliter obsequendo se seruum præbuit summo humilis dominorum domino. Nam in vnum congregatis, & ad funus pij Abbatis officiosè concinentibus penè omnibus Ratisbonæ Deo seruientibus, ipse Princeps proprijs humeris non erubuit feretrum portare, necnon acuratius sepulturam parare. Demum introiuit foßam sepulchri, & ipse clausit arcam, quæ iam susceperat corpus viri Dei, ac sibi clauiculam eiusdem arcæ pro pignore charissimo elegit, & nihilominus postea in fascibus constitutus regni, eandem semper secum velut insigne triumphi reseruauit.*

Moritur hoc Anno (vt scribit Sigonius) Tedaldus Marchio Vicarius Imperialis, re- *Lib. 8. de Regn. It. moritur Tedald.* LXXVIII.

Sal. Anno 1007. Bonifacius fil. Tedald. LXXXIX. *lictis filijs Bonifacio, & Conrado. Ex his Bonifacius tantas in Italia opes habuit, vt omnium Principum Italicorum, fuerit longè illa tempestate clarissimus. Fuit Canussij Comes, Parmæ, Mantuæ, & Ferrariæ Marchio, & Dux Thusciæ perinde, ac pater eius Tedaldus. Siquidem, & is titulum Ducis gessit. Pater fuit Comitis Mathildis, quæ post hæreditatem omnem eius adiuit. In quibus illud animaduersione dignum, cum horum etiam temporum consuetudo ferret, vt omnes ederent, qua quisque lege viuere vellent, Romana, Longobarda, an Salica, Bonifacium Longobardam esse professum, Mathildem verò Salicam: quod ex eorum tabulis, quæ plurimæ in Ecclesia Mutinæ asseruantur, cognoscitur. Quod in patre, & filio, non idem in viro, & coniuge obseruatum: vnde in eorum tabulario per hæc tempora sic scriptum inuenitur. Maria, quæ professa sum lege viuere Romana, sed nunc prò ipso viro meo lege Longobardorum viuere uideor, qui professus est ex natione sua lege uiuere Longobardorũ.*

ATHELBERVS FRATER IMPERATRICIS

In Imperatorem molitur. *Sal. Anno* 1008.

MOrtuo post Pascha, (currente Sal. Anno 1008. vt notat Herman. Contr.)
XC. Treuirensis Ecclesiæ Archiepiscopo venerabili Luidulpho, *Capellano eiusdem Athelbero*
Lib. 6. (ita Ditmarus) *frater Reginæ, & immaturus iuuenis plus timore regis, quàm amore religionis communiter eligitur. Rex autem vt hoc audiuit, prioris non immemor in germano eiusdem Thiedrico non præmeditatæ constitutionis,*
XCI. *vxorem dilectam, cæterosque suimet familiares, de Episcopatu eodem impetrando sollicitos sprenit, & Meingardo Vuilligisi Archipræsulis camerario, nobili secundum carnem viro, eundem dedit. Propter hoc subdolæ generationis furor accenditur. Palas*, vulgò Pfaltz, *à Treuerensibus contra Regem firmatur, ac terra hæc hactenus pacifica crebris concremationibus quatitur, & quidquid hi immites in Dominum lenem priùs peccauerunt, æquali lance receperunt. Quid hi omnes hic, & in futuro examine, dicturi sunt? quorum culpa ineffabili Ecclesia mater incorrupta toties in filiorum suimet nece, & dispoliatione, gemens, lacrymas à maxillis descendentes ante conspectum vindicantis Domini fundit. Tali præsumptione Rex commotus, illo cum exercitu properat, Archiantistitem inthronizatum ibidem consecrari. Athelberonemque excommunicari præcipiens. Obsidione etiam continua eos, qui Palas turbarant, in tantum constrinxit, vt fame, & assidua impugnatione defatigati, aut interiùs perire, aut in potestatem Regis inuiti deberent exterius venire. Quod ne fieret, Henricus Dux improuisa caliditate impediens, exire eos illæsos apud Regem obtinuit. Postquàm verò de his rei cer-* XCII.
titudinem Rex inquisiuit, grauitate mentis id ferens, vt in sequentibus referam, est vltus.

Accipit hoc Anno Vormaciensem Eccle- XCIII.
siam Burcardus; *qui in scripturis studiosus* *Burcardus canonum côpilator.*
(vt ait Sigebertus) *magnum illud canonum volumen edidit, scripturarum sententijs vndique compilatis defloratum, collaborante sibi in*
hoc magistro suo Olberto Abbate, viro vnde- XCIV. *Olbert. Abbas.*
cumque doctissimo.

Hoc tempore Vvigberto Episcopo Mer- XCV.
seburgensi Ditmarus subrogatur, vt idem *Lib. 6.*
de seipso testatur. Interea cum Ratisbonam *Ditmar. Episcop. Merseburgen. ibid.*
Imperator venisset, *Henricus Dux rebellionis gratia Bauariam clanculum intrare præsumẽs,*
(in Treuirensi expeditione defectionem erat XCVI.
molitus, vt supra vidimus in num. 92.) *in-* *Hẽricus rebellat.*
terclusum sibi aditum à prouida Regis solertia vt primò persensit, mox fugiendo reuertitur. Quocirca optimi Bauariorum Ratisbonæ regali edicto conueniunt, & quamuis Duci suimet ad tres annos se alterum non eligere omnes spontè iurarent, tamen ob hoc à Rege ingrati, blanditijs, & minis ab eius famulatu, & auxilio deducuntur: sibique specialiter assumuntur.

Legimus hoc anno Henrici Imperatoris edictum Imperialibus indultum Ecclesijs prò earundem, & personarum immunitate. Ita Goldastus.

HEN-

HENRICI II. CLAVDI IMP. AVG. EDICTVM

De Iurisdictione Ecclesiarum Imperij.

XCVII. HEnricus diuina fauente clementia Rex. Decreuimus præcipientes, vt nullus Iudex publicus, vel quislibet ex iudiciaria potestate in Ecclesias nostræ regalis potestatis, & piissimorum Antecessorum nostrorum Regum, vel Imperatorum mundiburdio, ac defensione receptas, aut loco, vel agros, seu reliquas possessiones iam dictarum Ecclesiarum, quas nunc infra ditionem Regni nostri legibus possident, vel quæ deinceps in iura earum diuina pietas voluerit augeri, ad causas audiendas vel freda exigenda, mansiones, vel paradas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsarum Ecclesiarum francos, liberos, & Ecclesiasticos litones maalmam, vel seruos cuiuslibet conditionis, seu colonos contra rationem distringendos, nec vllas redibitiones, vel illicitas euasiones requirendas, vllo vnquam tempore ingredi audeat, aut bannum, siue heribannum, seu ea, quæ supra memorata sunt ab illis penitùs exigere præsumat. Hominibus quoque famulatus earumdem Ecclesiarum facientibus, prædictum mundiburdium constituimus, vt etiam coram nulla iudiciaria potestate examinentur, nisi coram Præsulibus, & Aduocatis earum, quos eorumdem locorum Præsules elegerint, vel à nobis acceperint. Et per se Præsules in omnibus rebus suis nostro fideliter pareant Imperio, sub nostra constent defensione. Confirmamus quoque eorum locorum Fratribus, qui iure regio habent licentiam eligendi inter se Pastorem dignum, & idoneum, saluo tamen Regis, siue Imperatoris consensu.

Guntherus Cancellarius vice Vuiligisi Archicapellani recognouit.

Dat. Drutmanniæ 4. Idus Martij. Indict. septima. Anno Domini Incarnat. MIX. Anno vero Regni nostri septimo.

OLEVM QVOD ROMÆ SCATVRIIT. *Sal. Anno* 1010.

HENRICO mittitur Imperatori.

XCVIII. CIrca Sal. Annum 1016. portenta quædam Ditmarus enarrans, ne illo crederentur Anno accidisse, tempora vt confusa mysticè signat, inquiens, *rem quandam quæ in nostris euenit temporibus, explano. Serenissimo Rege Henrico dominante. In arce Romulea, quæ omnium caput vrbium, ob diuersarum qualitatem causarum, in vna Ecclesia, & in dextera parte Altaris, ab vno pauimenti foramine per integrum diem, multis hoc cernentibus, atque stupentibus oleum emanauit. Huius partem Ioannes, Crescentij filius, in ampulla quadam Henrico seniori suo, & tunc Regi nostro transmisit, & quia dictum nunc pro misericordia ponitur, vt illud: Oleum de capite tuo non deficiet: nunc pro adulatione, vt hoc oleum peccatoris non impinguat caput meum: in hoc signo clementiam rectoris nostri abundantem, & illius patricij lasciuiam latentem perpendo. Namque is Apostolicæ sedis destructor, muneribus suis, & promissionibus phaleratis Regem à Domino constitutum palam sæpè honorificauit, sed Imperatoriæ dignitatis fastigium hunc ascêdere multum timuit, omnimodisq; id prohibere clam tentauit. Quia sicut Sanctus Gregorius asserit: Terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cælestis aperitur. Rex etenim noster, quãuis homo esset, zelum Domini habuit, & sanctarum violentas prædationes Ecclesiarum fortis armatus vindicauit: hancque benignitatem nisi cælitùs sibi præstitam, non habuit iste terrenus, & natura, & actibus voragine cænulenta traxit in prædam, quod multorum deuota manus ad aram Apostolorum pro peccatis congessit in hostiam: qui cum non longè post obiret, duplici vltione, vt vereor, confunditur & Domino Papa securitas, Regique nostro amplior potestas aperitur.*

HVNGARORVM CONVERSIO EX NVPTIIS SORORIS

HENRICI Cum STEPHANO Hungarorum Rege.

FAmosa currens Annus Hungarorum ad fidem Christianam conuersione nobilitatur. Nam *gens Hungarorum* (vt ait Sigebertus) *hactenus idololatriæ dedita, hoc* XCIX.

tem-

tempore ad fidem Christi conuertitur per Gislam Sororem Imperatoris, quæ nupta Hungarorum Regi adhoc sua instantia Regem adduxit, vt se, & totam Hungarorum gentem baptizari expeteret, qui in baptismo Stephanus est vocatus. Cuius merita per Hun-

gariam multa miraculorum gloria commendat. Et licet sub Geisa Stephani Patre lumen fidei illuxisse scribat Episcopus Cartuicius, vt legitur apud *Surium* die 20. Augusti, quem plurimi fide digni sequuntur Historici; tamen à communi opinione recedere non permittit Romanum Martyrologium, & Bulla Canonizationis S. Henrici edita ab Eugenio III. Papa Anno 1152. in quibus conuersio Stephani, & totius Hungariæ Henrico tribuitur. Quod etiam Gisla fuerit Sancti Henrici filia, tum virginitas Sancti, cum historicorum concordia deceptum arguit Cartuitium; qui rerum Germanarum ignarus Gislam Ducis Henrici filiam, S. Henrici Imperatoris dixerit; patri enim, & filio idem fuit nomen. De hac tamen conuersione fusiùs dicam in Annalibus Sacris. C.

CONSE-

CONSECRATVR ECCLESIA BAVENBERGENSIS.

Sal. Anno 1012.

CI. Occasione consecrandi Ecclesiam Bauenbergensem, Episcoporum plusquàm triginta celebratur conuentus. *In qua Geuehardus* (vt habet Ditmarus qui Synodi interfuit) *Ratisbonensis Ecclesiæ Præsul ab Archiepiscopo suimet arguitur, & Metensis Ecclesiæ Præsul Thiedricus à Rege increpatur, eo quod Epistola suimet hunc iniustè apud Papam accusaret. Sed hæc omnia, & multa alia consilio prudenti finita sunt.*

BENEDICTVS PAPA ROMA PROFVGVS

Ad HENRICVM confugit. HENRICI Expeditio Italica III.

CII. Sergio Pontifice mortuo, Benedictus claues accipit. Sed Romanorum expulsus perfidia, qui Gregorium delegerant Antipapam, ad Imperatorem Palithi (locus erat in Saxonia non longè à Merseburg) Redēptoris natalia celebrantem confugit. Clero cum innotuit, *ab omnibus Sacerdotibus* (ait Ditmarus) *summis aduentus Regis admodum desideratur, sed diuersorum reluctatione hostium diù tardatur. Benedictus sit in cunctis operibus suis Omnipotens Deus, qui Romam longo tempore à multis temporibus depressam, tali pastore consolari, & pacificare dignatus est. Nāque Papa Benedictus Gregorio cuidam in electione præualuit. Ob hoc iste ad natiuitatem Dominicam, ad Regem in Palithi venit cum omni apparatu Apostolico, expulsionem suā om-* Lib. 6. p. 84.

CIII. *nibus lamentando innotescens. Huius crucem Rex in suam suscepit custodiam, & à cæteris abstinère præcepit, promittens sibi, cum ipse illuc veniret, hæc secundum morem Romanum diligenter finiri.* Superuenit etiam Arnulphi

CIV. Henric. II. inuitatur in Italiam. Archiepiscopi Mediolanensis Legatus, Henrici sollicitans aduersùs Ardoinum expeditionem, qui *prospero rerum* (vt ait Sigonius) *gestarum successu inflatus, atque Henrici occu-*

CV. *pationibus inuitatus, Mediolanensium agrum populationibus, atque aliis detrimentis afficere non desisterat, atque in eo arrogantius in dies perseuerabat. Quod cum Arnulphus Archiepiscopus ferre ultra non posset, nec satis uirium ad eius sustinendum impetum se habere animaduerteret, Henricum per Legatos in Italiam aduocat, agi non solum Mediolanensium commodum, sed etiam ipsius dignitatem ostendit, si ulera patiatur Ardoinum aut regnare, aut clientibus suis insolentiùs insultare. Quibus uocibus motus Henricus, continuò, rebus aliis omnibus posthabitis, omnia ad iter, atque expeditionem Italicam necessaria comparat, atque ineunte uere* (mense Februario scribit Ditmarus Henricum fuisse Romæ receptū) *cum magnis pedestribus, atque equestribus copiis in Italiam traiicit.* Et tertia Henrici fuit in Italos expeditio, supputata tamen prima, in qua licet ipse abfuerit, Othonem suum miserat ProRegem. Lib. 6. p. 84.

Moritur hoc Anno Sal. 1012. qui fuit X. Regni Henrici, Dux Saxoniæ Benno (vt scribit *Helmodius*) vir omni probitate conspicuus, & acerrimus Ecclesiæ defensor. Eius obtinuit Principatum Bernardus filius eius, dominationis, non felicitatis, & probitatis successor. *Ex illo enim tempore* (vt ait Helmodius) *quo Dux constitutus est, in hac regione numquam cessauit discordia, & perturbatio, quoniam Dux Henrico Imperatori rebellare ausus, totam secum ad rebellandum Cæsari mouit Saxoniam. Deinde surgens in Christum omnes Ecclesias Saxoniæ terruit, atque turbauit, illas præcipuè, quæ in memorata rebellione, quæ sua malitiæ noluerunt applicari. Accessit his malis, quod idem Dux tam paternæ, quam auitæ deuotionis, quam erga Slauos habebant penitus immemor, gentem Vuinulorum per auaritiam crudeliter opprimens, ad necessitatem paganismi coegit. Sane eo tempore Slauorum Dominio potiti sunt Theodoricus Marchio, & Dux Bernardus. Illo quidem Orientalem, isto Occidentalem possidentem prouinciam, quorum ignauia Slauos coegit fieri desertores. Rudes enim adhuc in fide gentilium populos, quos optimi quondam Principes cum magna lenitate foueant, temperantes rigorem, his quorum propensius insistebant saluti isti tanta crudelitate insectati sunt, vt ex eum* CVI. Lib. 1. c. 16. CVII. Bernardi tyrannis.

Sal. Anno 1013. *tandem seruitutis iugo libertatem suam armis defendere cogerentur. Principes Vuinulorum erant Mistivvoi, & Mizzudrag, quorum ductu seditio inflāmata est. Sermo ergo est, & veterum narratione vulgatum, quod idem Mistivvoi petijt sibi Neptem Ducis Bernardi, & ille promisit. Tunc inde Princeps Vuinulorum uolens sponsione dignus fieri, perrexit cum Duce in Italiam cum Equitibus mille, qui omnes fere ibidem sunt interfecti. Cumque rediens de expeditione pollicitam sibi mulierem expeteret Theodoricus Marchio inter cepit consilium, consanguineam Ducis non dandam proclamans cani. Quo ille audito cum magna indignatione recessit. Cum ergo Dux mutato consilio Nuncios post eum direxisset, vt concupitis potiretur nuptijs. Ille refertur tale dedisse responsum, oportet quidem generosam magni Principis Neptē præstātissimo viro copulari non vero cani dari. Magna vobis gratia pro seruitio refertur, vt iam canes non homines iudicemur: si ergo canis valens fuerit; magnos morsus dabit, & hoc dicens reuersus est in Slauiam, & primus omnium transiuit in Ciuitatem Rethre, quæ est in terra Lutitiorum: conuocatisque omnibus Slauis, qui ad Orientem habitant, intimauit eis illatam sibi iniuriam, & quia Saxonum voce Slaui canes vocentur. At illi merito, hæc inquiunt pateris, qui spernens contribules tuos, excoluisti Saxones gentem perfidam, & auaram. Iura ergo nobis quod deseras eos, & stabimus tecum. Iurauitque eis.*

HENRICVS MEDIOLANI CORONATVS ARDOINVM vincit.

CVIII. Benedicti Pontificis, & Arnulphi Mediolanensis Præsulis præcibus excitatus Henricus Imper. mense Februario in vrbe cum ineffabili honore suscipitur, & *Advocatus S. Petri meruit fieri*, vt scribit Ditmarus. Qui suo aduersus instituto Ditmarus, (Lib. 6. p. 84.) hoc videtur Anno Italicam subterfugere expeditionem. Inauguratum enim Mediolani prætermittit Henricum, si aliqua Sigonio fides. (Mediol. coronatur Henricus II.) Is enim ante Romanam coronationem, Mediolanensem præcessisse scribit, CIX. & cum Ardoino conflictum: vt ex sequentibus.

Henrici cognita aduersus se expeditione, minimè *Ardoinus se* (Sigonius) *lentius gerit, verum armatus Veronæ in finibus sese obijcit, ea* (Ardoinus fugat) *spe elatus, quia prima successerant prosperè, fortunam principia rerum facilè secuturam. Verum sua ipsum opinio longè fefellit. Nam cum per multos dies acriter vtrinque pugnatum esset, tandem virtute Germanorum pulso, dissi-* CX. *patoq; exercitu fugatus vix Papiam euasit incolumis. Ex eo inde loco deiectus Eporediam sese retulit. Papia, quæ modico præsidio tenebatur facilè in potestatem adducta.* Inermem CXI. verò, & pacificum se recepisse Ardoinum ex Ditmaro volūt alij, quia lib. 6. scribit *Boleslai compar, & quondam collega Harduuigus, à Longobardis falsò Rex appellatus; aduentum magni Regis, & potentiam exercitus doluit: & quia suis viribus huic ad nocendum diffidit, in Castelli munitionem se protinùs recepit: hoc solùm ingemiscens, quod Rex ad maiorem tunc vocatus accessit honorem.* Post itaquè *longam animi exæstuantis deliberationem, Legatos ad Regem misit, qui comitatum quendam sibi dari peterent: & coronam suimet cum filijs eis redditurum veraciter promitterent. Hoc cum (consilio quorundam acquiescens) facere Rex noluisset (vt in sequentibus enucleabo) ad magnum suis familiaribus prouenire damnum, id postea persensit.* Hucusque Ditmarus. Pergit Sigonius *Ardoino præter cæteros Italiæ principes Hugonem Marchionem, de quo diximus, Atestinum laudis Italicæ studio adductum fuisse, atque ipsum cum Azone, & Opizone filijs ad Papiam prælio superatum inuenio.* Vnde habuerit? latet. Nam Chronologi Itali dissentientes nil certi exhibent. CXII. *His rebus magna felicitate* (Sigonius) *administratis, Henricus corona ab Archiepiscopo accepta, conuentum in Roncalijs habuit, & Ciuitates, ac Principes officia, quæ debebant, obedienter præstantes indulgenter excepit, ac singulis hominibus iura ex legibus dixit: legesque tulit, quarum aliquot de veneficijs, & illicitis nuptijs adhuc extant.* CXIII. (Leges latæ ab Hērico II.) In quarum vna hæc verba sunt. *Super hoc, dum in Regni vniuersali conuentu Longobardorum sederemus, huiusmodi legem Episcoporum, Marchionum, Comitum, aliorumque*

Sal. An. 1013. *rumque multorum consensu, & auctoritate probari sancimus.* In altera hæc. *Cum in regni vniuersali conuentu nostrorum fidelium principum Italicorum sederemus, orta quæstione de illicitis coniugijs, consilium nostrorum principum, Archiepiscoporum, Marchionum, Comitum, ac iudicio iudicum, seu consensu omnium iudicantium huiusmodi sententiam definimus.*

Alias etiam Constitutiones apud Goldastum legimus de pacis turbatoribus; De alienam Episcopo turbante iurisdictionem. De Parricidijs. Et sunt.

HENRICI II. CLAVDI IMPER. AVGVSTI
CONSTITVTIONES.

I. De pacis turbatoribus, & homicidis.

CXIV. *SI quis intra treguam, post datum osculum pacis aliquem hominem interfecerit, & negare voluerit, pugnam pro se facit, nec campionem pro se dare debet, nisi sicut dictum est * supra.*

** scilicet in recessu Veronensi Othonis II Imper.*

2. Si quis vero conuictus fuerit, manum, quæ homicidium fecit, amittat.

CXV. II. Quando liceat alterius Clericum accipere, vel non.

Hinc ne Cæsarũ ius arguas in rebus Ecclesiæ, sed pietatẽ, vt Patrum canones armaret imperiali gladio.

Vt nulli Episcopo liceat alterius Clericum recipere, aut ordinare in aliquo gradu, sine dimissoria Episcopi sui, de cuius Parochia est.

III. De Parricidijs.

Quicumque propter cupiditatem rerum, aut matrem, aut fratres, aut sorores, vel nepotem, aut aliquem suum propinquum, per se, aut per alium interfecerit, hæreditas interfecti ad alios
CXVI. *suos legitimos hæredes perueniat.*

Hæreditas verò interfectoris in fiscum redigatur, ipse vero ordinante Episcopo publicæ pœnitentiæ subdatur.

Quod si ille, cui crimen mittitur negare voluerit, per se pugnam faciat, nec liceat campionem pro se dare, nisi decrepita ætas, aut iuuenilis, aut infirmitas pugnare prohibuerit.

Quibus rebus expletis (ait Sigonius) Lõbardiam inde lustrauit: ac sequenti Anno Rauennam profectus, Legatos ad Benedictum Pontificem misit, quibus se Romam ire, & Augustalia ab illo insignia accipere velle, ostendit, *ac protinùs eò ire contendit.* Romæ fuit (scribit Ditmarus) *decursis à Dominica Incarnatione post millenarij plenitudinem numeri annis tredecim, & in subsequentis anni secundo mense, ac hebdomada tertia, anno autem Regni eius XIII. & die Dominica, ac VI. Kal. Mar.* Lib. 7. p. 85.

HENRICVS CVM CVNEGVNDE ROMÆ CORONATVR.
Sal. Anno 1014.

Ditm. p. 85. lib. 7.
CXVII. ROmam cum aduenisset *Henricus Dei gratia Rex inclytus à Senatoribus duodecim vallatus, quorum sex rasi barba, alij prolixa mysticè incedebant cum baculis, cum dilecta suimet coniuge Cunegunda ad Ecclesiã Sancti Petri, Papa expectante, venit, & antequam introduceretur, ab eodem interrogatus, si fidelis vellet Romanæ patronus esse, & defensor Ecclesiæ, sibi autem, suisq; successoribus per omnia fidelis, deuota professione respondit, & tunc ab eodem inunctionem, & coronam cum contectali sua suscepit. Priorem autem coronam super Altare Principis Apostolorum suspendi præcepit.* Inter insignia imperij fuit etiam pomum aureum, in quo Asia, Africa, & Europa pictæ erant. *Eodem die Papa eis*
CXVIII. *cœnam ad Lateranum fecit copiosam; In octauo vero die inter Romanos, & nostrates magna oritur commotio in ponte Tyberino, & vtrinq; multi corruerunt, nocte eos ad vltimum dirimente. Huius rei auctores Germani tres extitere, Hug, Heeil, Ecilin, qui postea capti sunt, & in custodia detenti, ex quibus vnus in his partibus euasit, secundus autem ad Tuldã deductus est, in VitKansteine autem castello tertius diu seruatur. Arnulphum fratrem suũ, quem Rauennati antea præfecit Ecclesiæ Cæsar, denuo inthronizatum ab Apostolico ibidem consecrari præcepit. Supplantatorem autem Ethebertum eius iniustè ibi diù sedentem primò voluit degradare, sed assidua piorum deuictus intercessione, alteri præficitur Ecclesiæ nomine Aritia. In Rauenna duos, & Romæ totidem synodali iuditio Papa deposuit, ab Archiepi-*

Pugna inter Germanos, & Roman.

CXIX. *Arnulfu fratrẽ Episcop. deligit.*

Sal. Anno 1014. *ſcopo Leone, iam nuuo conſecratos. Dominicam Reſurrectionem Imperator in Papia Ciuitate celebrans, inſtabilem Longobardorum mẽtem caritate cunctis exhibita firmauit.*

Lib. 6 p. 84. Hiſce peractis Ditmarus muſis amicus in aruſpices, qui iactantes caſus aperire futuros, aduerſus Henrici futurum bachati erant imperium, ita cecinit.

Quem laudant ſuperi &c.
Verus mendaces confuderat hic modo teſtes,
Henricum Regem dicentes Imperialem
Curam non ſuſcepturum, nec denique longo
Tempore regnandum, ſed ſaua morte pramẽdũ.
Nunc ſunt biſſeni, quod Regno præfuit, anni,
Scandens Cæſaream poſt Rector clarus in aulã
Illo menſe meam quo ſoluerat iſte cathedram:
Iſta dies pulcro ſignatur clara lapillo,
Qua Regi noſtro ſe ſubdit Roma benigno,
Atque liquore ſacro præfuſus gaudet, & almo
Fert grates Domino, qui ſe viſitauit ab alto,
Ac Cunigundam contectalem ſibi charam.
Summus Paſtor ouat, chorus atque ſuus quoque cantat.
Quod ſunt ſecuri, tanto rectore potiti
Mersburg, & tu concinnes omnibus actu.

Lib. de reb. ad Miſſam ſpectant. Nec ſilentio donandum, quod de eodem Henrico ſcribit Berno Augienſis. *Cum Romanorum Presbyteri* (inquit) *ab Henrico Imperatore interrogarentur, cur poſt Euangelium ſymbolum non canerent, me* (inquit Berno) *aſſiſtente audiui eos eiuſmodi reſponſum reddere, videlicet, quod Romana Eccleſia non fuiſſet aliquandò vlla hæreſeos fece infecta, ſed ſecundum S. Petri doctrinam in ſoliditate catholicæ fidei permaneret inconcuſſa: & ideo magis iis neceſſarium eſſe illud ſymbolum ſæpiùs cantando frequentare, qui aliquando hæreſi potuerunt maculari. At Dominus Imperator non antea deſiit, quàm omnium conſenſu id Domino Benedicto Apoſtolico perſuaſit, vt ad publicam Miſſam illud decantarent.* CXX. Symbol. cur non cantur in Miſſa

Huc ſpectat Romanæ Eccleſiæ indultum priuilegium, quo obſoleta forſam renouauit CXXI.
iura Imperator à Pipino, Carolo, Ludouico, Othonibus Eccleſiæ quondàm Romanæ cõceſſa. *Ea tabulæ* (inquit Sigonius) *adhuc leguntur, iiſdem propè verbis conſcripta, quibus Ludouici fuerunt.* lib. 8. de de Regn. Italia.

Subreptitia lector nè credas, ex aduerſarij domo deducere duxi: politica tamen pietate exarata fuiſſe autumare fas eſt. Quadam enim permutatione confirmat Henricus donationes Eccleſiæ factas; vt illi Pontifex coronam rependat imperialem.

CONSTITVTIO HENRICI II. IMPERATOR.

De Regalibus B. PETRO conceſſis.

Apud Goldaſt. *IN nomine Domini Dei Omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Henricus Dei Gratia Imper. Auguſt. ſpondeo, atque promitto per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi B. Petro Principi Apoſtolorum, & clauigero Regni Cælorum, & per te Vicario tuo domno Benedicto Summo Pontifici, & vniuerſali Papæ, ſicut à prædeceſſoribus veſtris, vſque nunc in poteſtate veſtra, ac ditione tenuiſtis, & diſpoſuiſtis, Ciuitatem Romanam cum Ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis omnibus, & Territorijs eius montanis, & maritimis, litoribus, ac portubus, ſeu cunctis Ciuitatibus, Caſtellis, oppidis, ac viculis Tuſciæ partibus, ideſt Portam Centumcellas, Ceram, Bledam, Maturianum, Sutrium, Nepem, Caſtellum, Gallicenſe, Orthem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Peruſiam, cum tribus Inſulis ſuis, ideſt, Maiorem, & Minorem, Paluſtra, & Laeum, Narniam, Vtriculum, cum omnibus finibus, & Territorijs ad ſupradictas Ciuitates pertinentibus; necnon & Exarchatum Rauennatem ſub integritate cum vrbibus, Ciuitatibus, oppidis, & Caſtellis, quæ piæ recordationis (Dominus Pipinus, & Dominus Carolus, & Dominus Ludouicus, & Otho, & itidem Otho filius eius, prædeceſſores videlicet noſtri B. Petro Apoſtolo, & prædeceſſoribus veſtris iam dudum per donationis paginam contulerunt, hoc eſt Ciuitatem Rauennam, & Aemiliam, Bodium, Ceſenam, Forum populi, forum Liuij, Faentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaclum, Adrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, Territorijs, atque Inſulis, terra, mariq; ad ſupradictas Ciuitates pertinentibus, ſimul, & Pentapolim, videlicet Ariminum, Piſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auſimum, Humanam, Æſim, Forum Sempronij,*

Sal. Anno 1014

pronij, montem Felitri, Vrbinum, et Territorium Beluense, Callem, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus, & Territorijs ad easdem Ciuitates pertinentibus. Eodem modo Territorium Sabinense, sicut à prædictis Imp. antecessoribus nostris Beato Petro Apostolo per donationis scriptum concessum est sub integritate, & est in partibus Tusciæ, Longobardorum, Castellum Felicitatis, vrbem veterem, Balneum Regis, Ferenti castrum, Viterbium, Orthem, Marthā, Bledam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas, cum suburbanis, atque viculis, & omnibus Territorijs, ac maritimis oppidis, seu finibus omnibus. Itemque Almus cum Insula Corsica in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in monte Silicis, atque Prouincia Venetiarum, & Istria, necnon & cunctum Spoletanum Ducatum, seu Beneuentanum, vna cum Ecclesia S. Christinæ posita propè Papiam iuxta Pedum quarto milliario. Item in partibus Campaniæ, Sora, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam, necnon & patrimonium ad potestatem, & ditionem vestram pertinentia, sicuti est patrimonium Beneuentanum, & Neapolitanum, atque patrimonia Calabriæ superioris, & inferioris. De Ciuitate autem Neapolitana cum Castellis, & Territorijs, ac finibus, & insulis sibi pertinentibus, sicuti ad easdem aspicere videntur: necnon patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo Ciuitatem Caietanam, & Fundum cum omnibus earum pertinentijs.

Super hoc confirmamus vobis Fuldense Monasterium, & Abbatis eius consecrationem, atque omnia Monasteria, curtes, & Villas, quas in Vltramontanis partibus Sanctus Petrus habere dignoscitur, absque Aterna, Vanniteringa, siue Vuilenbaneh, quæ à Sancti Petri Ecclesia per conuentionis paginam Episcopo nostro Babembergensi collatæ sunt: pro quibus sæpè dictæ Ecclesiæ Sancti Petri transcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam Terram, quæ inter Narniam Teramnem, vel Spoletium ex Regni nostri parte habuimus.

Sub tuitione præterea Sancti Petri, & vestra, vestrorumque successorum prætaxatum Episcopum Bambenbergensem offerimus, vnde sub pensionis nostræ debito equum vnum album phaleratum ex eiusdem loci Episcopo vos annualiter suscepturos sancimus.

Offerimus insuper, firmamus, & corroboramus tibi B. Petro, ac Vicario tuo Domino Benedicto, & successoribus eius, prout bonæ memoriæ Papæ Ioanni, suisque successoribus à prædecessoribus nostris Othonibus factum est, Ciuitates, & oppida cum piscarijs suis, Reatem, Amiternum, Furconem, Narsiam, Bulutum, & Marsiam, & alibi Ciuitatem Teramnem, cum pertinentibus suis.

Has omnes supradictas Prouincias, vrbes, Ciuitates, oppida, atque Castella, vicolos, ac Territoria, simulque patrimonia pro statu Regni nostri, cunctoque Christianorum Populo conseruando iam dictæ Ecclesiæ tuæ, Beate Petre, Vicarioque tuo Benedicto, ac successoribus eius, vsque in finem sæculi eo modo confirmamus, vt in suo detineant iure, principatu, atque ditione; Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes, quas piæ recordationis Pipinus Rex, & postea Dominus Carolus Excellentissimus Imperator, ac deinceps Othones pijssimi Beato Petro Christi Apostolo spontanea voluntate contulerant: necnon & censum, vel pensionem, seu cæteras donationes, quæ annuatim in Palatio Regis Longobardorum inferri solebant, siue de Tuscia, siue de Ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis donationibus continetur, & inter sanctæ memoriæ Adrianum Papam, & Dominum Carolum Imperatorem conuenit, quando idem Pontifex eidem de supradictis Ducatibus, idest, Tuscano, & Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmauit, eo scilicet modo, vt annis singulis prædictus census ad partem Ecclesiæ Sancti Petri persoluatur, salua super eosdem ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem subiectione. Cæterum, sicut diximus, omnia suprascripta nomina, ita ad vestram partem per hoc nostræ confirmationis pactum corroboramus, vt in vestro permaneant iure, principatu, atque ditione, & neque à nobis, neque à successoribus nostris, per quodlibet argumentum, siue machinationem, in quacumque parte vestra potestas imminuatur, aut à vobis inde aliquid subtrahatur.

De suprascriptis vero Prouincijs, vrbibus, Ciuitatibus, oppidis, Castris, viculis, Territorijs, ac patrimonijs, necnon, & pensionibus, atque cen-

Sal. Anno 1014. *censibus, sed potius omnia, quæ superius leguntur, idest, prouinciæ, Ciuitates, vrbes, Castella, oppida, Terræ, patrimonia, atque insulæ censusque, & pensiones, ad partem Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, atq; Pontificum in sacratissima Sede illius residentium, nos in quantum possumus defensores esse teneamur, ad hoc vt eam illi ditionem ad vtendum, atque disponendum firmiter valeant obtinere, salua in omnibus potestate nostra, posterorumque nostrorum, secundum quod in pacto, & constitutione, ac promissionis firmitate Eugenij Pontificis, successorumque illius continetur, vt omnis Clerus, & vniuersi populi Romani nobilitas propter diuersas necessitates, & Pontificum irrationabiles erga populum sibi subiectum asperitates retundendas sacramento se obliget, quatenus futura Pontificum electio, quantum vniuscuiusque intellectus fuerit, canonicè, & justè fiat, & vt ille, qui ad hoc sanctum regimen eligetur, nemine consentiente conseeratus fiat Pontifex, priusquam talem in præsentia Missorum nostrorum, vel vniuersæ generalitatis faciat promissionem pro omnium satisfactione, futura conseruatione, qualem Dominus, & venerandus spiritualis Pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.*

Præterea alia minora huic operi inserendum prauidimus, videlicet vt in electione Pontificũ neque liber, neque seruus ad hoc venire præsumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem Sanctorum Patrum, antiqua admisit consuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram constitutionem venire præsumpserit, exilio tradatur.

Insuper etiam, vt nullus Missorum nostrorum cuiuscumque impeditionis argumentum componere audent in præfatam electionem, prohibemus.

Nam, & hoc omnimodo instituere placuit, vt qui semel sub spirituali defensione Domni Apostolici, siue nostra fuerint suscepti, impetrata iustè vtantur defensione. Quod si quis in quemquam illorum, qui hoc promeruerunt, violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursum.

Illud etiam confirmamus, vt domno Apostolico iustam in omnibus seruent obedientiam, seu Ducibus, & Iudicibus suis, ad faciendam iustitiam.

Huic enim institutioni hoc necessariò annectendum esse perpeximus, vt Missi Domni Apostolici, seu nostri semper sint constituti, qui annuatim nobis renunciare valeant, qualiter singuli Duces, ac Iudices populo Iustitiam faciãt.

Hanc Imperialem constitutionem quomodo obseruent, qui Missi, decernimus, vt primum cunctos clamores, qui per negligentiam Ducũ, vel Iudicum fuerint inuenti, ad notitiã Domni Apostolici deferant, & ipse vnum è duobus eligat, vt statim per eosdem Missos fiant necessitates emendatæ, aut Misso nostro nobis renuntiante per nostros nuncios à nobis directos emendentur.

Hoc vt ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ, & vestris firmum esse credatur, propria manus signaculo, & nobilium Optimatum nostrorum subscriptionibus hoc pactum confirmationis nostræ roborauimus, & sigilli nostri impressione assignari iussimus.

✠ Signum Domni Henrici gloriosissimi Romanorum Imp. Augusti.
Signum Erchandildi Maguntini Archiepiscopi.
Signum Heriberti Coloniensis Archiepisc.
Signum Bobonis Treuirensis Archiepiscopi.
Signum Thiederici Metensis Episcopi.
Ego Eberhardus Bambergensis Ecclesiæ Episcopus, Romanæ Sedis subditus subscr.
Ego Mazelinus Vvirzeburgensis Episcopus subscripsi.
Ego Vvalterius Spirensis Episcopus subscr.
Ego Ruodardus Constant. Episc. subscr.
Ego Rodalricus Curiensis Episc. subscr.
Ego Adalbertus Basiliensis Episc. subscr.
Ego Hemmo Vverdunensis Episcopus subscripsi.
Ego Vvalter Heichstedensis Episc. subsc.
Signum Richardi Fuldensis Abbatis.
Signum Arnoldi Herfendensis Abbatis.
Signum Brucardi Abbatis.
Signum Gottifridi Ducis.
Signum Beringardi Ducis.
Signum Thiederici Ducis.
Signum Simonis Comitis.
Signum Vvelphonis Comitis.
Signum Cunonis Comitis.
Signum Kunradi Comitis.
Signum Othonis Comitis.
Signum Bobonis Comitis.

Sal. Anno 1014. Signum Frederici Comitis.
Signum Bezelini Comitis.
Signum Ezonis Comitis Palatini.
Signum Frederici Camerarij.
Signum Ezonis Infertoris.
Signum Heuzonis Pincernarij.
Signum Huzis.
Alimunbereger.
Adilman.
Adilbero.
Ego Vvizelius Astrazburgensis Episcopus.
Signum Ryodhois Fluuanensis Abbatis.

Roma inde in Lombardiam se retulit, ac Veronæ, & Papiæ agens, multa quoque Ecclesiæ, & Lombardis indulsit. Speciale illud est, quod Nouariensi Ecclesiæ, Præsidente tunc in Episcopatu Petro, indultum apud *Baronium* legitur.

DONATIO FACTA NOVARIENSI ECCLESIÆ Ab IMPER. HENRICO II.

CXXII. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Henricus diuina ordinante clementia Romanorum Imperator Augustus.*

Dum fidelium petitionibus nostræ imperialis celsitudinis assensum præbuerimus, eos nostro seruitio promptiores, ac deuotiores esse minimè dubitamus. Quapropter cunctorum Ecclesiæ Catholicæ fidelium, nostrorumque tam præsentium, quam futurorum solertia recognoscat. Petrum venerabilem virum Sanctæ Nouariensis Ecclesiæ Episcopum, nostrumque fidelem, qui nostræ fidelitatis causa multa substinuit, famen videlicet, sitim; æstus, & frigus, & insuper, & glaciosas rupes, collesque satis asperos, nudis pedibus persequentibus inimicis, fugiendo superauit, qui etiam nūc præsentialiter multa damna (Harduico deuastante) recepit, nam Ecclesiæ illius sunt deprædatæ, castra disrupta, domus euersæ, vineæ incisæ, arbores decorticatæ, insuper plebes ipsius, & curtes ab Harduico pro benefitio, suisque inimicis datæ sunt, nostram Imperialem adiisse excellentiam, quatenùs pro sui laboris recompensatione, & suorum damnorum restauratione quendam Comitatulum qui in Valle Auxula infra ipsius Episcopatus Parochiam adiacere dignoscitur, prædictæ Ecclesiæ Nouariensi cum omnibus functionibus, quæ de ipso Comitatulo publicæ parti pertinent, concederemus. Necnon etiam deprecatus est nos, vt quamdam plebem, quam olim malo ordine, & iniusta ratione sua perdidit Ecclesia, quæ sita est in Villa, quæ nominatur Trecate, non adeo procul à Ciuitate: Curtem quoque, quæ Grauałona dicitur quondam ipsius Episcopi continentem, sed nunc iniustè peruasa esse dignoscitur, suæ Ecclesiæ restitueremus. Itaq; dignum est, vt sui laboris prænominatus Præsul retributionem à nobis suscipiat. Et quoniam iustum est, vt supranominata plebs, atq; Curs iam dicta suo restituatur Episcopatui, & vt alij nostri fideles hoc cognoscentes nostræ fidelitati amplius stabiliantur, eius precibus annuentes, iam dictum Comitatulum à nostro iure in eius Ecclesiæ potestatem omnino transfundimus, & perdonamus, & præfatam plebem, atque Curtem per hoc nostræ auctoritatis præceptum iam supradictæ Nauariensi Ecclesiæ reddimus, & concedimus, cum omni districtu, & teloneis, piscationibus, quæ in flumine Toxo, in illis scilicet locis, vbi ipsa Ecclesia ex vtraque fluminis tenet parte, & cum venationibus, seu omnibus rebus, quæ ad publicam partem ex eodem comitatulo exigi possunt, cum capellis, domo cultili, massaritijs, casis, seu minibus, campis, pratis, vineis, pascuis, siluis, stallarijs, salicetis, paludibus, aquis aquarum decursibus, molendinis, piscationibus, cultis, & incultis, diuisis, & indiuisis, terminis, concessionibus, piscarijs, comparicijs, alijsq; vniuersis redhibitionibus, cum seruis, & ancillis, aldianibus, & aldianis vtriusque sexus, cum omnibus, quæ dici, aut vocari possunt ad iam dictam plebem, vel curtem, pertinentibus, vel respicientibus. Necnon, & portum de Bestagno eidem plebi pertinentem, quem gloriosissimus Aunculus noster Otho maior supradictæ sedi per præceptum concessit; ita vt nullus Marchio, Comes, Vicecomes, Sculdasius eius, seu qualibet magna, paruaque persona homines iam dicti Comitatus, seu plebis, vel Curtis audeat distringere, aut intra ipsum Comitatum aliquid præsumant exigere, vel paratos facere, nec vllas redhibitiones acquirere, sed liceat memorato Præsuli, suisque successoribus iam sæpe dictum Comitatum cum

supra-

Sal. Anno 1014. *supradicta plebe, vel curte tenere, & omnes homines ipsius comitatus, siue ipsius plebis, seu Curtis per se, vel suum Legatum distringere sicut per nos, vel nostrum Missum distringendi essent, & omnia, quæ de ipso comitatu ad publicam partem pertinent, vel inde exigi possunt, & prætaxatam plebem de Trocate, atque curtem de Graualona cum omnibus suis appendicijs, vel pertinentijs, habeat, teneat, firmiterque possideat tam ipse, quam successores illius, qui illam, Deo fauente, & disponente, ipsius sedis cathedram suscepturi sunt, omni nostra, nostrorumque successorum, Regum, & Imperatorum, & omni hominum contradictione, vel diminutione remota. Si quis igitur hoc nostræ concessionis præceptum nefariè ausu temerario violare præsumpserit, centum libras auri optimi componere cogatur; medietatem palatio nostro, & medietatem Nouariensi Ecclesiæ, eiusque Rectori, qui pro tempore inibi habebitur; & hoc vt veriùs credatur, diligentiusque ab omnibus obseruetur, manu propria subter confirmantes, sigillique nostri impressione iussimus insigniri.*

Signum D. Henrici Serenissimi, Inuictiss. Imp. Aug.

Datum Anno Incarnationis Domini millesimo vigesimo quarto. Indict. XII. Anno verò Regni Domini Henrici Imp. Aug. XIII. Imperij Anno I.

Actum Trucuianæ feliciter. Amen.

CXXIII. Confirmauit præterea instante Abbate Cassinensi Atenulpho, *per præceptum aureo sigillo munitum vniuersas Monasterij Prouincias* (vt scribit Leo Ostiensis) *specialiter autem, ac nominatim res comitatus Thermulensis cum finibus suis, castra, Ecclesias, Curtes, cum omnibus pertinentijs: duo etiam Castella Cominensis Territorij, scilicet Vicum album, & Sanctum Vrbanum alio præcepto, postquàm in patriam redijt, huic Monasterio confirmauit: de quibus iamdudum Pandulphus Capuanus Princeps post patris mortem eidem Abbati fratri suo præceptum fecerat.* (In Cron. Cassin. lib. 2. c. 31.) Indè in Germaniam redijt. Hunc redeuntem magno excipiunt Germani triumpho. CXXIV. Conuenit eum S. Poppo Abbas Stabulensis, ipsi ob egregia vitæ merita familiaritate coniunctus. *Ab illo verò* (vt ait Euerhelmus) *tam magnificentia, quàm honorificentia regia Poppo est susceptus, vt pote qui primum amicitiæ locum inter cæteros iam apud eum fuerat adeptus: cuius etiam sanctitas humilitatem, mansuetudinemq; Imperatoris in amorem sui ita accendit, vt etiam reuerentia dictante, magis parere, quasi iussa ab eo, visus fuerit, quàm rogata ab eo implere voluerit.* (In vita Poponis c. 9. apud Surium die 25. Ianuarij) *Contigit etiam ludis histrionum Imperiales tunc fores occupari, atq; eo spectaculi genere Regem cum suis delectari.* CXXV Prohibet spectacula Henricus II. *Vrsis enim nudus quidam membra melle perunctus exhibetur: illo plurimum pro periculo sui timente, ne forte ab ijsdem vrsis ad ossa sua melle consumpto perueniretur. Porro Rex eiusdem spectaculi amore in ouilis suis ita captus tenebatur, vt malè prouidus pro periculo viri parum esset sollicitus. Vnde super tam iniqua in Christianum illusione Regem Beatus Poppo redarguit, eumque ab hoc spectaculo suis cum optimatibus, mox compescuit; tum etiam à periculo vrsorum virum liberauit: & ne id vltra fieret, arguendo, & obsecrando obtinuit. Henricus enim Imperator tam obsecrationi, quàm correptioni eius humiliter paruit: & quem honorificè ad se venientem susceperat, honorificè etiam à se digredientem dimisit.*

Plurima possem de Henrici erga iustos inferere pietate. CXXVI. Illud ne fugiat, cum Odiloni (teste Damiano) Abbati Cluniacensi coronam suam dono misit, quam vrgente caritate in alendis pauperibus iste erogauit. (In vita S. Odil.)

ABBATIS DEPOSITIO. ECCLESIARVM ERECTIO.

In Polonos Expeditio. *Sal. Anno* 1015.

CXXVII Abbatis Vvalonis cum luxus Corbeios offenderet ciues (quia Christi patrimonium non in pauperum alimoniam, sed auaritiam magnatum, & voluptuosam vitam distribueret) inutili iam Cæsaris correctione fraterna, per Menuercum Padebornensem Episcopum remouendum curauit educens, cum indè recederet, CXXVIII. tredecim Monachos Padebornam, vbi erecto Monasterio sub claustrali disciplina reposuit. (Baron.) Sic cum prospiceret *fratres Fuldenses* (vt ait Krantz.) *regalis Abbatiæ non rectè* (Metropol. 4. c. 6) am-

Sal. Anno 1015. CXX-IX. *ambulare in vijs regulæ suæ, multa illis prædia, tanquàm luxuriem nutrientia, ademit. Factum est enim (quod hodie cernitur) vt incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquerit Deum factorem suum.* Fratres Fuldēs. super-fluis expoliatur

ERNESTVS DVX ALEMANNIÆ

In venatione occiditur.

CXXX HOc Anno 1015. Ernestum Alemanniæ Ducem ab Adalberone Comite sagitta occiditur, vt scribit Contractus. Historiam sequentibus enarrat Ditmarus. *In diebus festiuis Ernestus inclytus Alemannia Dux, pueri successor Hermanni, cum in sylua quadam illicitè venaretur, ab vno militum suimet plus ignorantia, quàm voluntate spontanea, vt ceruam sagittare debuit, proh dolor vulneratur. Hic quia mortem sibi imminere perspexit, socios vocat, & vt reo parcerent supplicat, & quia hic tunc Præsbyterum, cui sua*
Cōfessio militis
confiteretur peccata, non habuit, vnum ex mili-
peccatorū facta.
tibus huius vice propius accedere iussit. Quem
CXXXI. *cum adesse perspiceret, omnes (inquit) accedite, & commortalis vestri peccatoris facta, aure cordis percipite, & qualiter iuuentur, vnanimiter succurrite, absentibusque cunctis fidelibus peccatricem meimet animam quæso commendate, & vxorem meam vt honorem suum seruet, & mei non obliuiscatur, admonete. Hæc dicens in quoscumque vnquàm se deliquisse recordari potuit, cunctis præsentibus innotuit, & mox de luce hac II. Kal. Iunij discessit, sepultus Vvirceburg iuxta patrem suum Marchionem Luipoldum, vt ipse rogauit. Hic iuuenis, vt spero felicem habet animam, cui sic ipse viuens testatus est. Plus placuit coram multis hic erubescere, quàm coram Omnipotenti Deo latere.*

In Bolizlauum Polonum Belli recluduntur valuæ, nam versipellis, & infidelis pacem simulabat, cum armatum Imperatorem offenderet. Expeditio in Bolizlauū. CXXXII. Repetebat hostilia, cum finito Marte, credulus, & pacificus recedebat Henricus. Vsque in Annum 1018. renouantur insidiæ; in vrbe tandem *Budissin dicta* (vt habet Ditmarus) *à Gerone, & Arnulpho* Lib. vlt. *Episcopis, & à Comitibus Herimanno, atque* p.105. *Thiedrico, & Friderico suimet Camerario pax Sacramentis firmata est III. Kalend. Februar. non vt decuit, sed sicut tunc fieri potuit, electisque obsidibus acceptis, præfati seniores reuersi sunt. Transactis autem quatuor diebus, Oda* CXXX-III. *EKKihardi Marchionis filia, à Bolizlauo diù* Oda nubit Bolizlao. *iam desiderata, & per filium suimet Othonem tunc vocata, Zizā venit: et quia tunc nox erat, multis luminaribus incēsis, ab immēsa vtriusq; sexus multitudine suscepta est, ac nupsit Duci prædicto post septuagesima, absq; canonica auctoritate, qua viuebat hactenus sine matronali consuetudine, admodum digna tanto fœdere.*

BENEDICTVS VIII. PONTIFEX GERMANIAM PETIT,

Bambergensem confirmaturus Episcopatum. *Sal. Anno 1019.*

CXXX-IV. AB Henrico Imperatore Pontificem Benedictum hospitio Babenberg susceptum Sal. An. 1019. scribunt Schafnaburgensis, Marianus Scotus, Hermannus Contractus. Sigebertus verò sub anno 1020. vt Bambergensem confirmaret Episcopatum, quem Romanæ subiecit, & vectigalem
CXXXV fecit Ecclesiæ, tractu postea exemptum tem-
Lib. 2. c. 46. poris, vt Leo Ostiensis scribit. *Hic idem Augustus ex proprij patrimonij sumptibus construxit Ecclesiam ad honorem S. Gregorij in Bamberga, & aduocans Benedictum Papam, ab ipso illam consecrari fecit, atque Episcopalem in ea sedem constituens, B. Petro ex integro obtulit, statuto censu per singulos annos, equo vno optimo albo, cum omnibus ornamentis, & phaleris suis, & centum marchis argenti. Postmodum verò Leo nonus Papa, vicariationis ergo, Beneuentum ab Henrico Conradi filio recipiens, prædictum Episcopum Bambergensem sub eius ditione remisit, equo tantùm quem prædiximus, sibi retento.*

Placet dominationis illud arcanum, quod de Benedicto VIII. ex antiquioribus Baronius aperit. Germaniam petijsse Pontificem, vt Henricum prouocaret ad ferendas suppe- CXXXVI.

Pp tias

tias Romanæ Ecclesiæ aduersus Græcos, qui pedetentim iam sibi cuncta vsque ad Romanos fines vendicauerant, vel eorum dominos fecerant sibi fideles. Pandulphus Capuanus Princeps Basilio Græcorum Imperatori clam fauebat, & claues aureas ad illum miserat se, & Capuanam vrbem, imo totum principatum Orientali subdens imperio; Vt refert *Leo Ostiensis*. *Leo Ostiens. l. 2. c. 39.*

HERIBERTO COLONIENSI ARCHIEPISCOPO.

Reconciliatur HENRICVS. *Sal. Anno* 1020.

CXXVII. OThone III. Imperatore sublato, cum Imperij insignia è manibus Heriberti Archiepisc. Coloniensis arripuisset Henricus; sub custodia retento Præsule, vsq; dum sacram lanceam restitueret, quam Coloniam clam præmiserat vt ex *Ditmaro* supra retulimus: nec eiusdem coronationi interfuisset Heribertus; ex tunc Imperatori suspectus erat, vndè obtrectatoribus Sancti aurem præberet pronior, donec à Domino redargui meruit paulò ante obitum Sancti. *Lib. 4. c. 44.*

CXXVIII. Odium enim eò vsque processerat, vt Imperator Coloniam peteret, vt eum pontificatu amouèret, vel indignè tractaret. *At Deus maris* (vt habet Rupertus Abbas) *& fluctuũ Dominus; non permisit procellam hanc hucusq; procedere, vt perficeret Imperator, quod intenderat, sed occurrens subuenit ambobus, videlicet, & ei, qui patiebatur immeritus; & illi qui de innocentis conscientia malè sentiens peccabat, errore deceptus.* *Rupert. Abb. in Herib. c. 26.*

Causa, propter quam tali cum animo Imperator Coloniam properabat, huiusmodi extiterat: Imperator exercitu commoto, Comitem quemdam Othonem, sæculi dignitate propellentem, in castro, quod dicitur Hamerstein, sito supra Rheni litus, obsederat. Is namque Otho Episcopatum Moguntinum multa infestatione sæpè peruagans ferro, & igne populabatur, odio magno contra eiusdem Ciuitatis Præsulem vehementer inflammatus fuerat namque ab illo propter illicitum connubium iudicio generalis Concilij anathematizatus. Cum ergo querimonia eiusdem Præsulis excitatus Imperator prædicto in castro eumdem obsedisset, venerabili huic viro demandauit, quatenùs & ipse eum suis ad hoc negotium festinus adueniret. At ipse tunc immensis vexabatur febribus, & idcirco adimplere non valuit, quod imperabatur, quam impossibilitatem eius, & causam vt audiuit Imperator, non credidit, videlicet antiqua suspicione præoccupatus, & putans illum semper exosa sui habere tempora Imperij. Respondens igitur cum furore, magnoque spiritu iracundiæ: Si, inquit, ad me dedignatur venire, ipse eum, quia ægrotat, habeo visitare, atq; cum hac iracundia mox vbi hostem impugnauit, Coloniam (*vt iam dictum est*) *properabat, imminentibus, nimiumq; sese ingerentibus inuidis supra memoratis, qui satis ardentem eius furoris ignem magis, ac magis flabant, linguis maleuolis detrahendo innocenti viro Dei. Sed quia tempus erat iam consolandi, terminumque ponendi fluctibus illis, & tempestati diutinæ aduersitatis, prospiciens de Cælo Dominus, statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Nam ipsa nocte, qua Coloniam ingressus, & officiosissimè à viro Dei erat susceptus, cum se sopori dedisset, videt in somnis quemdam, quasi venerabilem virum, pontificali veste ornatum, qui illum sic allocutus est. Caue* (*inquit*) *o Imperator, ne posthac amplius pecces in conseruum meum Heribertũ, scito illum Deo esse acceptum. In quem si quid admiseris, tu sine dubio portabis iudicium, nimirum gratia miserentis Dei taliter præmonendo Imperatorem, ignorantia eius pepercit, quia videlicet in eo; quod virum huiusmodi suspectum habebat, non malitia, sed ignorantia peccabat, siquidem eiusdem Imperatoris animam timor Domini possidebat, neque scienter disponere, aut iudicare quidquam in Regno cupiebat, per quod cælestis offenderetur maiestas. Denique cum aliquid de Regno disponere, aut iudicare intenderet, dispositiones omnes, sine iudicea sua precibus, & eleemosynis præueniebat, quatenus mens, & actus cælesti regimine gubernaretur, ne quandò exorbitaret agendo, vel iudicando, quod diuinis contrahiret legibus. Rectè igitur secundùm intentionem suam diuino* (*vt iam dictum est*) *oraculo præuentus, & seruatus est, ne tantorum meritorum Pontificem iniuriando,*

Sal. Anno 1010. *riando, vt propofuerat ipfe reus iudicio diuin-tatis exifteret.*

CXX-XIX. *Quid multa? mane facto eum Imperator mente mutatus virum Dei aduocaffet, & id, quod celitùs euenerat, quod fuperno refpectu Rex compunctus fuerat, vir fanctus adhuc ignoraret, ac proindè lacrymofis oculis apud illum querelam deponeret, caufas inquirens, propter quas tandiù Imperator infeftus exifteret: repentè quod non fperabatur, idem Imperator exurrexit, & virum Dei amplexatus eft. Ille admirans hac pariter confolationis ab eodem dicta excepit. Ex quo ad Regni faftigium (Deo donante) confcendi, detrahentium linguis nimium fateor, credulus, venerande Pater, te exofum habui, & hanc odij trabem in oculo geftans, & ideo nihil videns, iniquum de te iudicium habui, tuamque Iuftitiam, immo Dei gratiam in te fulgentem videre non merui. Porro, te tacente, Cœlum clamat fuper te, tuamque caufam defendit apud me, nam ipfe, qui de fanctis fuis curam habet femper, & habuit (ficut fcriptum eft)* non reliquit hominem nocere eis, & corripuit pro eis Reges *dicens*. Nolite tangere Chriftos meos, & in Prophetis meis nolite malignari. *Ipfe me pro te corripuit, vt fciam, quod inter electos eius computatus fis. Indulge ergo, precor te, quod in te malignatus fum, vel quod te feruum Dei tangere deliberaui, quia peccatum meum agnofco, nec amplius addam aduerfari tuæ fanctitati.*

His dictis, femel, iterumq; ac tertium Sanctum Pontificem deofculatus eft, triplicem nimirum nectens dilectionis modum, de quo fapiens loquitur. Funiculus triplex difficilè rumpitur, *& paulò inferiùs. Non contentus hac fatisfactione Rex Religiofus, adhuc de iudicio diuino erat follicitus. Etenim is, in quem peccatum aliquod commiffum eft, præceptum quidem, vel confilium habet euangelicum, vt peccanti in fe ex corde fuo dimittat, fed adhuc timendus eft ille, qui legem dedit,* quique per Prophetam dixit. Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, *de quo etiam fcriptum eft.* Mihi vindictam, & ego retribuam, *dixit Dominus. Benè ergo follicitus, & præterita reconciliatione non contentus, nocte fequenti finitis Matutinorum folemnijs, affumpto vno ex Clericis, idem Imperator cubiculum Sancti Pontificis adijt: fed non ibi quiefcentem, verum in proximo Sancti Ioannis Oratorio vigilantem, vt folebat, & orationibus infiftentem reperit. Protinus abiecta clamyde, folo ftratus, ante pedes eius in fpiritu humilitatis, & in animo contrito fe fufcipi poftulat, & ea poteftate, quam Sacerdotibus fuis Dominus contulit, veniam fibi dari cunctorum, quæ in ipfum admiferat. Nec moratus omnipotentis Dei famulus, Imperatorem proftratum à terra fubleuat, & Chrifto mediante, qui dixit,* Quæcumq; alligaueritis fuper terram, erunt ligata, & in Cœlo; & quæcumq; folueritis fuper terram, erunt foluta, & in Cœlo: *abfolutio culpæ fecundum fidem Regis in Cœlo, & in Terra peracta eft.*

IMPERATORI HENRICO II. MORS PRÆDICITVR.

Clauftrum HARDVICVS Petit.

CXL. HEnrici pœnitentia delectatus, ferè debachatus in Domino Præful Sanctus, diuino percitus œftro, inter cætera cordis, & obitum aperuiffe legitur. *Noueris (inquit) certiffimè, quia poft difceffum noftrũ, quo nunc feparandi fumus, noftras inuicem facies iam in hoc fæculo numquàm videbimus. Eò magis, magifque Imperator corde compunctus, iterum in amplexus, & ofcula ruunt, flens pariter, & cuncta penè membra, manus, & oculos, collum quoque fixis demulcens oculis. Hoc facto clam ad cubiculum redijt, mæftam reportans memoriam prophetiæ beati viri, quã, & poftmodum, tranfitu eiufdem fubfequente, veram fuiffe comperit, & ipfe, vt audierat, ore proprio enarrauit.*

Ad bellica redeamus. Quorum feriem ex Ditmaro, Sigonio, & Oftienfi repetere liceat. Poft Papiæ celebratum Pafcha, Imperator inftabilem Longobardorum mentem malè audiens, in Germaniam redierat. Interim (& fuit Annus Sal. 1015.) Ardoinus CXLI.
Henrici erectus abfentia, Eporedia egreffus Vercellas occupauit, Nouariam obfedit, Comum oppugnauit, Mediolanum ipfum hoftilibus incurfionibus premit. Mottuoq;

Hastensi Episcopo Ardericum fratrē Manfredi Marchionis Hastensis Romam consecrandum misit in Archiepiscopi contumeliam, nam si vetere instituto staretur, ab Archiepiscopo fuerat consecrandus. Archie-
CXLII. piscopus verò ad vlciscendam autoritatis iacturam, exercitum Hastam adducit, atq; acri adeò obsidione vrget, vt Episcopum, & Marchionem ad se adire, ac supplices veniā postulare compellat. Quod vt Ardoinus audijt, nimio dolore grauatus, abdicato Regno, *se in Fructeria Monasterio in agro Tau-*
CXLIII *rinatium abdidit*: Arnulfus autem alacriùs belli reliquias persequutus, Comitem Hugonem, & Berengarium, Mediolanensem agrum latrocinijs infestantes prælio fregit; atque eorum bonis, Henrici permissu, Mediolanensi Ecclesiæ adiudicatis, Archiepiscopum earum ditionum Comitem declarauit. Inde Cremonenses hostium fœderatos obsedit, & sibi deuicit. Hisce motibus agitabatur Italia: scribit Sigonius, mihi tamen suspectus, si vera promit *Puricellus* pag. 344. legisse in M. S. originali Arnulphi contemporanei, & agnati eiusdem Arnulphi Archiepisc. Mediolan. non ab Ardoino, sed ab ipso Henrico Imperatore Ardericum
CXLIV Manfredi fratrem Prçlatum fuisse Hastensi Episcopatui. *Dederat enim* (sunt verba Arnolphi) *Imperator Henricus Episcopatum cuidam Olderico fratri Manfredi Marchionis eximij: quod factum Archipræsul Arnulphus vehementer exhorrens; consecrationem, quæ sibi competebat, omninò vetuit*. Inde deducere studet Emanuel Thesaurus in vita Ardoini *Annotat*. 579. deceptum Sigonium, dum scribit Ardoinum dolore grauatum, abdicato Regno se in Fructueriæ Monasterio abdidisse. Sed potius cum Tristano Calco dicendum, quod Ardoinus pietate victus *more Diocletiani, & Maximiani Cæsarum, deposuit imperium, priuatamque deinceps vitam agens, consenuit in Cœnobio Fructeriæ*, quod religionis voto ab eodem Ardoino extructū Anno Sal. 1003. vult idem Thesaurus, iniuria tamen Sancti Vvilhelmi, qui vt scribit Rouerius *in vita* S. Vvilhelmi cap. 14. supradicti Monasterij, & Basilicæ auctor fuit. *Ibi*
CXLV. *namque locari præcepit Basilicam, quam præsente Ardoino Rege, cum aliquibus Episcopis sacrari iussit in honorem Genitricis Dei Mariæ, sanctiq; Benigni Martyris, atq; omnium Sanctorum*. Haud tamen negamus eius Ardoini, & Bertæ vxoris adiutorio erectam Basilicam, vt ex testamento eiusdem S. Gulielmi: in quo dicta Basilica erecta dicitur *præcipuè Ardoini Regis, & Bertæ vxoris eius adiutorio*. Sic in libro priuilegiorum eiusdem Abbatiæ p. 24. *quod cœnobium non sine multorum, & maximè Ardoini Regis, & Bertæ vxoris eius adiutorio est fundatum*. Vbi cum CXLVI
coniuge tandem quieuit, non voto adstrictus Monastico, sed habitum, & vitam vsq; ad obitum agens regalem: vt in Adnotat. 584. scribit Thesaurus: hoc deducens ex aurea moneta, quam in erectione Ecclesiæ titulo Natiuitatis B. Virginis, in fundamentis reposuit, sic inscriptam *Arduinus Rex* ab vna: *Vvilhelmus seruus seruorum Dei* ab altera: vt scribit Baldessanus *Lib. 20. Historiæ Ecclesiast*. Propterea cum Ann. Sal. 1018. die 11. Martij Valpergiæ obijsset; in Fructuariensi cœnobio non Monachorum, sed Regum more cū regalibus insignibus sepelitur à filijs; vt fidem fecit Cardinalis Bonifacius Ferrerus, Abbatiæ Fructuariensis Abbas Comendatarius. Hic in visitatione cum à senioribus eiusdem Monasterij audisset in marmoreo sarcophago albo, retrò altare quiescere Ardoini Regis cineres, aperto tumulo, cum ossa videret regijs ornata insignibus, coronam tulit, sceptrum, & annulum, CXLVII
quæ in suo Musæo reposuit, in oppido Creuacoriensi, dilapidata tandem, & dispersa, cum oppidum illud expugnauit Amedeus Princeps Pedemontis, Ossa vero Ardoini sacrilegio Vercellensis Episcopi polluta sub terra abscondidit, licet permittente Paulo Grato, Gromo Ternengo Abbate Fructuariensi, dicantur effossa à Philippo Agliensi Comite, vt religioso decoraret sepulcro. Ad Henricum reuertamur à Pontifice in Italiā reuocatum, vt Græcis obstaret, qui iuncto fœdere cum Sarracenis, Italiæ inhiabant imperio. Historiam breui stylo recenset totam *Leo Ostiensis*. Cuius verba.

Anno 1018. *Cœperunt Normanni, Melo* CXLVIII.
Duce expugnare Apuliam: qualiter autem, vel qua occasione Normanni ad has partes primò deuenerint, & quis, vel vndè hic Melus fuerit,

& qua

Sal. Anno 1021.

CXLIX

& quæ de causa eisdem Normannis adnascerit, opportunè referendum videtur. Ante hos circiter sexdecim annos quadraginta numero Normanni in habitu peregrino (vtpotè à Hierosolymis, vbi causa orationis perrexerant reuertentes) Salernum applicuerunt: viri equidem, & statura proceri, & spetie pulchri, & armorum experientia summi. Quam à Sarracenis obsessam reperientes, accensis nutu Dei animis, à Guaimario maiore, qui tunc Salerni principabatur, equis armisquè expostulatis, inopinate super illos irruunt, & pluribus eorum peremptis, cæterisq; fugatis, mirabilem victoriam, Deo præstante, adepti sunt. Attolluntur ab omnibus in triumphum, donis à Principe amplissimis honorantur, vtque secum manere debeant, multis precibus inuitantur. Illi verò se amore tantùm Dei, & christianæ fidei hoc se fecisse affeuerantes, & dona recusant, eo ibi manere posse se denegant. Tandem itaque prædictus Princeps consilio habito, simul cum eisdē Normannis Legatos suos in Normanniam dirigit, & veluti alter Narses, poma per eos cedrina; amygdala quoquè, & deauratas nuces, ac pallia imperialia, necnon, & equorum instrumenta auro purissimo insignita illuc transmittens, ad terram talia gignentem illos transire, non tam inuitabat, quam, & trahebat. Per eos dies duo magnates partis illius Giselbertus scilicet, qui & Burtericus, & Gulielmus, cognomento Repostellus, acriter intra se dissidentes, ad id tandem excidij deuenerunt, vt Giselbertus Gulielmum occideret. Quod cum Robertus Comes terræ ipsius comperisset, vehementer iratus, mortem Giselberto interminatus est. Giselbertus igitur iram domini sui præcauens, assumptis quatuor fratribus suis Rainulpho, Asclitrono, Osmundo, atque Rodulpho, & aliquot alijs cum equis tantum, & armis, iuncti nostrorum legatis, aufugiunt, & Capuā tandem perueniunt, vbi eo tempore prædictus Melus cum Pandulpho Principe morabatur. Hic itaque Melus (vt retrò aliquantulò redeā) Barensium ciuium, immo totius Apuliæ primus, ac clarior erat, strenuissimus valdè, ac prudentissimus vir. Sed cum superbiam, insolentiamque atque nequitiam Græcorum (qui non multo ante tempore scilicet primò Othonis Apuliam sibi, Calabriamq; sociatis in auxiliū suum Danis, Russis, & Gualanis vendicauerant) Apuli ferre non possent, cum eodem Melo, & cum Datto quodam æquè nobilissimo, ipsius Meli cognato, tandem rebellant. Verum cum exercitui, quem Imperator illo transmiserat Barenses resistere non valerent, post non longum tempus turpiter se, suaq; dentes, eumdem quoque Melum Græcis tradere nequiter conabantur. Quod prudentissimus vir aduertens vnà cum Datto clam fugit, & Asculum intrauit, atque post paucos dies timens, ne etiam ipsi Græcis, qui eum obsidebant contraderent, noctu egressus cum Datto pariter Beneuentum venit. Indè Salernum, ac tandem Capuam, nullo interim otio indulgens, quin modis omnibus satageret, qualiter Græcorum dominationem abijcere, atque ab eorum tyrannide suam posset patriam liberare. Interea Barenses captam vxorem ipsius Maraldam, & filium Argiro Constantinopolim ad Imperatorem transmittunt. Dattus itaque ad præfatum Abbatem Atenulphum veniens, cum apud eum, vnà cum vxore, & filijs diebus aliquot commansissent, demum ob Henrici Imperatoris fidelitatem à Benedicto Papa in Turre de Garliano flumine, quam idem Papa tunc retinebat, positus est. Quam videlicet Turrem Ioannes Imperialis Patritius Caietanus filius Docibilis Hyppati pro Agarenorum dissipatione temporibus Ioannis VIII. Papa construxerat. Melus igitur inter ista Capuæ commorans, cognito prædictorū Normannorum aduentu mox illos accersit, eorumque causa diligenter perquisita, & agnita, illis de more militiæ protinùs fæderatur, & è vestigio Salernum, & Beneuentum repedans, multos sibi, tam Græcorum odio, quam sui gratia addictos associat, statimq; Græcorum Terram ingressus, expugnare repugnantes viriliter capit. Tribus itaq; vicibus cum Græcis, prima apud Arenolam, secunda apud Ciuitatem, tertia apud Vaccariciam campestri certamine dimicans, tribus eos vicibus vicit, multosque ex his interficiens, & vsque Franum eos constringens, omnes ex hac parte, quas inuaserant Apuliæ Ciuitates, & oppida, recipit. Quarta demum pugna apud Cannas Romanorum olim clade famosas, Bolani Catapani insidijs, atq; ingenijs superatus, vniuersa, quæ facilè receperat, faciliùs perdidit. Feruntur in ea pugna Normannorum ex ducentis quinquaginta numero decem tantummodò cecidisse. De Græcis

autem

Sal. Anno 1021. nutem innumerabilem turbam occubuisse, Normannos superstites partim apud Guaimariũ, partim apud Pandulphum constituens, ipse vltra montes ad prædictum Imperatorem abijt, vt ad expellendos Græcos, vel ipsum pro se ad has partes venire suaderet, si posset, vel militum ab eo auxilia acciperet, si non posset. Tunc temporis Vanafrani Comites in possessione huius Monasterij, qua Vitecusum dicitur ingredientes, Castrum ibidem, & in loco, qui dicitur Aqua fundata ædificare cæperunt. Quod dum Abbati Atenulpho nunciatum fuisset, missis militibus, illos de huius Monasterij finibus expulit, & quæ ædificauerant à fundamentis euertit. Per hos dies prædictus Catapanus Bolanus concessit in hoc Monasterio totam ex integro hæreditatem, vel substantiam Moraldi cuiusdam Franensis, tam intra eandem Ciuitatem, quam & deforis, vbicumq; ipse aliquid possidere videretur. Itaque cum Capuanus Princeps latenter faueret Constantinopolitano Imperatori Basilio, fecit interim fieri claues aureas, & misit ad illum, tam se, quam Ciuitatem Capuanam, immo vniuersum Principatum eius per hæc Imperio contradens. Prædictus præterea Bolanus non paruam pecuniæ sũmam eidem Principi transmittens, rogat, vt si verè fidelis Imperatori Basilio esset, permitteret se ad capiendum Dattum, transire: permissum est, & armato non paruo exercitu ad Garilianum venit. Turrem in qua datus, nihil tale suspicans, residebat, per biduum oppugnans, vi tandem cum omnibus, qui secum erant comprehendit; & Normannos quidem, qui ibi fuerant ab eodem Bolano, prædictus Abbas multis precibus acquisiuit. Dattum verò nullo vnquam modo ab eius manibus eripere potuit. Quem videlicet vinctum Barium reducens, post paucos dies insutum culleo, more parricidarum, in medio mari præcipitari mandauit.

Cap. 38.

ITALICA HENRICI EXPEDITIO IV. IN GRÆCOS.

CL. NOrmannorum, ac Pontificis legatione excitatus Henricus, in Italiam descendit armatorum numerosis phalangibus Anno Sal. 1022. vt scribit Ostiensis. *His omnibus* (inquit) *Augusta memoria Imperator Henricus auditis, Græcorum scilicet inuasione, Principis tergiuersatione, Datti denique crudelissima nece, reputans amissa Apulia, ac principatu, Romam quoque ni maturaret, ac per hoc Italiam totam consequenter sibi, etiam in proximo amittendam (eum iam Melus bis ad eum hac de causa profectus, vltra montes defunctus fuisset) minimè amplius remorandus ratus: Anno Incarnat. Domin. MXXII. immenso valde totius regni congregato exercitu, Italiam venit.* Priusquàm verò in Italiam properaret, Germanorum principum conuentu habito (vt apud Goldastum legitur) sequentia fatur.

Leo Ostiens. l. 2. c. 39.

HENRICI II. IMPERATORIS AVGVSTI
DECRETA Comitiorum ALSTETENSIVM.

IMperator conuentum indicit Alstetam: ibique, & cum Principibus alijs, & in primis cum Saxoniæ Ducibus deliberat, de Italia vendicanda, cum victi ante annos decem Sarraceni, nouos iam motus cicnissent.

In illis Comitijs, cum alia multa cum Saxonibus est honorificè locutus, tum illud dixit præcipuè, se post sceptrum Imperij, nihil habere in terris gente Saxonica carius.

Facta deinde mentio est collocutionis, quæ ante biennium super Carum fluuium habita fuerat, inter Imperatorem, & Robertum Galliæ Regem: in qua de constituenda, & conseruanda pace in Italia fuerat actum, eius fœderis Regem rursùs esse admonendum Principibus placuit.

In Sarracenos arma decreta, qui vrbem Troiam denuò tentauerant.

Quid illi postea, cum veniret, acciderit? Petrum Damianum consule. *Interea* (Damiani inquit) *Imperator Henricus de Vltramontanis partibus in Italiam veniens, misit B. viro* (Romualdus erat) *deprecatoriam legationem, vt ad eum venire dignaretur.* Venienti *Rex protinus assurgens ex magno cordis affectu in hanc vocem erupit, dicens: O vtinam*

nam

Sal. Anno 1022.
nam anima mea esset in corpore tuo. Quem
CLI. *mox ut loqueretur, suppliciter obsecrans, ipso*
die hoc impetrare non potuit. Postera autem die
Romualdo in palatium ueniente, ecce Teutoni-
corum multitudo certatim hinc inde concurrunt,
capita salutantes humiliter flectunt, uillos quo-
que pellicea uestis, qua erat indutus, auxiè de-
cerpentes, prò sacris reliquijs in patriam porta-
turi studiosè recondunt. Quæ uidelicet res ue-
nerabilem uirum tanto mærore affecit, ut nisi
discipulis obstantibus acquieuisset, ad cellam
protinùs repedaßet. Ingressus igitur ad Re-
gem, non pauca ei locutus est de restituendo iu-
re Ecclesiarum, de uiolentia potentum, de op-
pressione pauperum: & post multa unum pro di-
scipulis suis Monasterium petijt. Cui postmo-
CLII. *dum Rex Amiati Monasterium tradidit, &*
Abbatem, quia multis malis erat obnoxius fo-
ras eiecit.

Lib. 2. c. 39.
Inde *cum maxima* (inquit Ostiensis) *eius-*
dem exercitus parte per Marchias transit, Ar-
CLIII. *chiepiscopum verò Poppum cum vndecim mil-*
libus (vt perhibent) armatorum per Marsorum
regionem direxit. Belgrinum autem Colon-
niensem Archiepiscopum cum viginti millibus
ad Principem, & Abbatem capiendum per Ro-
mam præmisit. Ipse enim Abbas cum fratre
principe, insimulatus apud Imperatorem super
captione, & morte Datti plurimum fuerat,
quod cum Abbas amicis nuntiantibus persensis-
set, nusquam se tutum posse consistere à facie
tantæ potestatis existimans, cum Marsorum
quoque Comites, & filij Borelli libentissimè se
illum recepturos pollicerentur, deliberato tan-
dem consilio, iræ locum dare decernit, cupiensq;
Constantinopolim ad Imperatorem confugere,
Hydruntum mare ingressurus perrexit. Eiusdē
interea Ciuitatis Episcopo B. Benedictus in vi-
sione apparens: vade ait, & dic Abbati, vt
nullatenus hac vice mare pertentet, quoniam si
fecerit, sine dubio peribit, & ille quidem huius-
modi visioni minimè fidem accomodans, auda-
cter mare ingressus est, sed vt verax prohiben-
tis tum charitas probaretur, occulta Dei dispen-
satione, atque iudicio, cum omnibus socijs in
mare naufragium passus, atque demersus est.
Quod cum fuisset Imperatori relatum, fertur
Psal. 7. *dixisse. Lacum aperuit, & effodit eum, &*
ver. 16. *incidit in foueam, quam fecit. Inter cætera,*
quæ idem Abbas hinc egrediens secum auferens
asportauit, nouem præcepta Imperatorum au-
rea Bulla bullata, necnon, & præceptum de ca-
sa Gemiana, de Piscaria Lesinensi secum au-
ferens asportauit, quæ omnia cum eo in maris
profundo demersa sunt. Belgrinus interea, CLIV.
quoniam Abbatem non reperit, verens nè forte, Leo Ostiens. l. 2. c. 40.
& Princeps fratris exemplo, fuga simili labe-
retur Capuam festinanter adijt, eamque mox
vndique armato milite cinxit. Princeps au-
tem metuens ciuium proditionem, quam pro cer-
to facturos eos sciebat, sponte ad Belgrinum
exijt, seque non ita (vt dicebatur) Imperatori
monstrans esse culpabilem, iustitiam se coram
illo, de his vndè insimulabatur facturum spo-
pondit. Lætus Belgrinus, accepto sub custodia
Principe ad Imperatorem abijt, vbi iam super
Troiam Græcorum ciuitatem, quam eodem an-
no ijdem Græci facere cœperant, castra posue-
rat. Exhilaratus itaque de Principis captione
Imperator, & aggregatis vniuersis suis ma-
gnatibus, tam Italicis, quàm Vltramontanis,
in eorum iudicium inducit, accusatoribus innu-
meris præsentibus, & eius nequitiam in fa-
ciem ipsius obijcientibus: decernitur vno omniū,
parique iudicio, mortis illum debere subire sen-
tentiam. Verùm Belgrinus, cuius fidei se idem CLV.
Princeps commiserat, dictam sententiam ni-
mis grauiter ferens, supplex ad Imperatorem
accessit, & multorum adminiculo fretus, tum
orationibus, tum rationibus vitam ipsius obti-
nuit, ferreo tamen camo Imperator vincien-
dum, secumque in Germaniam asportandum
mandauit.

Troiæ porrò longior obsidio, nam cum
in Beneuentana regione Imperator ciuitates
omnes expugnasset, & castra quæ Græci oc-
cupauerant; ad Troadem cum venisset, *re-*
bellantes (inquit Glaber) *qui intus erant, diù* Lib. 3. c. 1. apud Baron.
multumque ei restiterunt: nam sperabant, vt
sibi futura ætate, sicut Græci promiserant fore,
Basilius Imperator succurreret. Insuper adij-
cientes, in tantum Henricum humiliari, vt pe-
des Basilij territus pauore susciperet. At ille cir-
cumdans Ciuitatem sui exercitus obsidione in-
struxit machinas, vt eam per vim caperet: illiq;
deinceps noctu egressi tulerunt secum faces pice
perlitas, igneq; succensas machinas à foris cre-
mauerunt. Quod cernens Imperator, accensus
ira, potiores restitui fecit machinas, crudoque
circundari corio, vigilantique custodia iussit il-
los

los tueri. Exacto igitur iam tertio obsidionis mense, alternisque cadibus vtrique nimium fessi (namque exercitum Imperatoris dissenteria clades oppido vexauerat) tandem obsessi meliori vsi consilio, inuenerunt viam euadendi discriminis. Quadam autem die accipientes solitarium quemdam, indutum monachali habitu (quibus etiam Italia plurimum abundat) dederunt ei Crucem gestare, miseruntque post illum omnes Ciuitatis pueros minoris ætatis, sicque exclamando. Kyrie eleison, deuenit ad Imperatoris tentorium. Quod audiens Imperator, iussit interrogari, quid sibi vellent. Cumque responsum fuisset, quod misereri à se afflictæ ciuitati implorarent, respondit: Optimè nouit ipse, qui agnitor est cordium, inquit, quoniam magis, quam ego, horum paruulorum sunt homicidæ; illacrymansque iussit, vt salui in ciuitatem redditet. Fecerunt autem, vt iusserat Imperator. Altero quoque die alterum primo mane processerunt à Ciuitate, vt prius clamantes Kyrie eleison, vsque dum sonoritas vocum illorum aures pulsaret Imperatoris. Qui statim egressus tentorio, respiciensque pupillorum turbam, pietate permotus, vt erat vir sa-
CLVI. *pientissimus, voce dominica vsus ait. Misereor super turbam. Nam antè iam dixerat, quoniam si ei cötingeret capere ciuitatem, quidquid masculini sexus inueniretur in ea, suspenderetur patibulis, reliqua verò igne eremari, ipsius ciuitatis mœnia ad solum pertrahi, pretetea mandauit Imperator illis, qui in ciuitate cateris præerant, vt si indulgeri sibi ab eo vellet, iramque eius placare, ipsimet subuerterent partem murorum ciuitatis, quæ contra suas machinas rebellis stare videbatur. Qui audientes certatim impleuerunt, quod eis mandatum fuerat. Post hæc quoq; præcepit Imperator eos pacificè ad se egredi, murumq; Ciuitatis ab ijsdem reædificari, acceptisque pacis obsidibus ab vniuersis Regionis illius Prouincialibus, reuersus est in Saxoniam.*

Troianis itaque deditis, cum *propter æstiuũ tempus* (inquit Leo Ostiensis) *gens* (Germanica) *continuis assueta frigoribus in partibus istis diù remorari non poterant, reditum in dies singulos maturabat. Veniens igitur Capuam* Lib. 2. c. 41. CLVII. *Pandulpho Theanensi Comiti tradidit principatum, Stephano autem, Melo, & Petro nepotibus prædicti Meli, quoniam propria illis recuperare non poterat, Comitatum concessit, quibus etiam in auxilium Giselbertum, Constantinum, Balbum, Gualterium de Canosa, & Hugonem Falluca cũ alijs Normannis reliquit.*

IMPERATOR CASSINI INFIRMATVR.

INde Italiæ rebus pacatis Montem Cassini petijt. *Patiebatur eo tempore* (inquit Ostiensis) *Collij dolorem permaximum Impe-* Ostiens. l. 2. c. 43. CLVIII *rator, atque vt ipse postmodum referebat, quamuis nimiam circa hunc locum deuotionem gereret, eo nusquam terribilius, ac venerabilius Oratorium se vidisse assereret; sæpius dubietatis scrupulo mouebatur, vtrum nam Pater Benedictus corporaliter hoc in loco quiesceret. Præ dolore igitur iam dicto, nec plane dormienti, nec ex integro vigilanti Beatus Benedictus apparuit, & quasi causa visitandi ad eum accedẽs,* CLIX. *vbi pateretur inquirit. Cui languorem protinùs confitenti: scio, inquit, Benedictus, quoniam tu mè hactenùs hic dubitasti quiescere: sed ne super hoc amplius aliquatenus dubites, meumque in loco isto quiescere credas corpusculum; hoc tibi signum erit. Cum primum hodie surrexeris, in egestione urinæ tuæ tres lapillos nõ paruos mingere habebis, & ex tunc dolore isto amplius non laborabis. Ego autem sum Frater Benedictus, & his dictis disparuit. Euigilans Imperator confestim surrexit, & iuxta uisionis ordinem sanitati pristinæ redditus, Deo, & Patri Benedicto gratias ineffabiles reddit.*

Mane autem facto, ueniens in Conuentum fratrum, post Capituli uerba solemnia: Quid, inquit, Domini mei me consulitis dare Medico, qui me curauit? Cumque responsum illi fuisset, ut quidquid sibi placeret de Monasterio se libentissimè dantibus, tolleret, ac Medico daret. Non ita, inquit, oportet, sed quoniam Benedictus Pater hac nocte mei curam egit, oportet me de mea camera illius remunerare medellam. Et hæc dicens cum lacrymis gaudio mistis retulit omnibus, quæ vidisset, atque audisset, adijciens: Nunc pro certo cognoui, quia venerabilis est locus iste, eo nulli mortalium est vlterius dubitandum, quin cum sorore

pariter

pariter sua, hic Benedictus Pater quiescat. Ad fidem autem verborum suorum tres illos lapillos, quos secundum tenorem visionis, ante paululum minxerat, palam omnibus ostendebat. Vniuersis itaque super tanta visione, tamq; mirabili, acceleri sospitate Imperatoris obstupescentibus, ac Deo laudes, & gratias referentibus, obtulit ipso die Imperiali munificentia
CLX. *Beato Patri Benedicto munera Textum Euãgelij, de foris quidem ex vno latere adopertum auro purissimo, ac gemmis pratiosissimis, ab intus verò vncialibus, vt aiunt, litteris, atque figuris auris mirificè decoratum. Calicem aureum cum patena sua gemmis, ac margaritis, ac smaltis optimis adornatum, planetam diapistin listis aureis adornatam. Stolam quoq; & manipulum, atq; cingulum singula intexta auro. Pluuiale etiam diasprum cum listis auro textis, necnon, & tunicam eiusdem subtegminis aureis operibus exornatam: simul etiam mappulam diapistin auro nihilominùs decoratam, situlum etiam, & coppam argenteam*
CLXI. *quantitatis non modica. Recollegit praterea à Iudæis vestem vnam de Altario S. Benedicti, qua quondam fuerat Caroli Regis, quam ijdē Iudæi retinebant in pignore pro quingentis aureis, necnon, & calicem argenteum Saxonicum maiorem cum patena sua, quem Theodoricus Saxonum Rex Beato Benedicto olim transmiserat, qua omnia pariter in Fratrum præsentia super Altare Beati Benedicti ponens, obtulit, prædictumq; Papam sua auctoritatis scriptionem de his omnibus in hoc loco facere rogauit. Apostolici anathematis innodatione eidem scriptioni apposita, ne quis vmquam, vel hæc, qua diximus, vel alia, qua in antea idem Imperator huic Monasterio concesserat, subtrahere præsumat. Idem quoque Apostolicus Imperatoris salutis valdè congratulans, obtulit, & ipse Beato Benedicto eodem die planetam optimam veneti coloris listis aureis decenter ornatam, & stolam vnam optimam auro brustam cum manipulo suo, sed & Belgrinus Archiepiscopus ob gratiam Imperatoriæ sanitatis, similiter obtulit Beato Benedicto planetam purpuream optimam aureis listis, mensium duodecim signa habentibus in circuitu, adornatam, & stolam cum auro, & pluuiale vnum.*

Posthac idem Christianissimus Imperat. adhuc parum quid æstimans sæpra nimia huius loci dilectione fecisse admonitus ab eodem Belgrino, & Theodorico Cancellario suo; altera die fecit præceptum concessionis in hoc loco de Rocca, qua dicitur Vantra, cuius possessores, ac si latrunculi quidam hoc Monasterium frequētissimè infestabant, ac propterea illam de manibus eorum ereptā ad vsus seruorum Dei huius loci in perpetuum habendam, & retinendam contradidit. Fecit, & aliud præceptum de vniuersis, vbique terrarum huius loci, possessionibus iuxta tenorem videlicet Imperatorum antecessorum suorum, per quod etiam præceptum Monasterium Sancta Maria in Canneto in finibus Termulensis imperiali auctoritate in hoc Monasterio confirmauit: sicque commendans se plurimum Patri Benedicto, & omnibus Fratribus, cum illorum benedictione reuersus ad propria est. Et ne tanti benefactoris sui benefitium obliuisci aliquatenùs videretur, mox vt domum redijt planetam optimam diarodinam aureis listis pulcherrimè decoratam, vna cum alba, & cingulo, stola, atque manipulo, qualia Imperatorem mittere deceret, huc ad B. Benedictum cum maximis gratiarum actionibus trāsmittere studuit. Tantaq; de cætero circa hunc sanctum locum deuotionis extitit, vt si aliquanto diutiùs viueret, relicto Imperij fastigio Deo se CLXII.
sub sancta professionis habitu hic seruiturum sponderet.

HENRICI IMPER. CONGRESSVS CVM ROTBERTO GALLORVM REGE. *Sal. Anno 1023.*

EX Italia in Germaniam rediens Henricus Imperator cum Rotberto Francorum Rege super Carum fluuium apud Euasium conuenit, vt labanti, & deprauatæ disciplinæ sua pietate succurrerent; *Henricus Imperator* (inquit Sigebertus) *& Rotbertus Rex Francorum super Carum fluuium* CLXIII
apud Euasium conueniunt, de statu Ecclesiæ, Regni, & Imperij, tractaturi, & condicto vt super his confirmandis etiam Papam Romanum simul ambo Papiæ opportunè conuenirent. Imperator, & Regem, & suos multos etiam libe-

Sal. Anno 1023.

liberalitate donauit, vt opibus Regum Persarum, aut Arabum posset comparari Imperatoris munificentia. Huius porrò conuentus gesta si cupis, Glabrum consule. Cuius verba. *Lib. 3. cap. 2.*

Fuit etiam ei Rotberto Regi pax eum regibus in
gyro regni sui positis, maximè cum supradicto
Imper. Henrico. Namque eum aliquando ad
inuicem colloquendum super Mosam fluuium,
qui limes est vtriusque Regni, conuenissent,
pluresque ex ambabus partibus insinuarent, in-
dieens esse, vt quis illorum tantorum scilicet
Regum semet humilians; quasi in alterius tran-
siret auxilium: hoc etiam fore potissimum; vt
CLXIV *in fluminis medium nauibus portarentur, simul*
locuturi. Sed viri eruditissimi illud vterque in
mente habens. Quanto magnus es, humilia te
in omnibus: primo namq; mane surgens Impe-
rator transit cum paucis ad Regem Francorum,
nimioq; amplexu semet deosculantes, sacramẽ-
tisq; Missarum decenter ab Episcopis in con-
spectu illorum eelebratis, prandere vtrisque si-
mul congruit. Expletoq; prandio, obtulit Rot-
bertus Rex immensa munera auri, atque ar-
genti, & pratiosarum gemmarum Henrico:
centum insuper equos honestissimè phaleratos,
super vnumquemque lorica, & galea, posita
scilicet: mandans insuper tantum illorum ami-
citiam imminuere, quantum contingeret ex
omnibus illi relinquere. At Henricus cernens
amici liberalitatem, suscepit ex illis tantum li- CLXV.
brum Euangelij, auro, & lapidibus pratiosis
insertum, ac phylacterium simile factum, con-
tinens dentem Sancti Vincentij Leuitæ, &
Martyris. Vxor verò illius pares auri tantum
naues accepit, eatera autem egrediens in gratia
dimisit. Sequenti igitur die iterum Rex Rot-
bertus cum Episcopis ad Imperatoris tentoria
transiens: qui eum satis sublimè suscipiens, ex-
pletoq; simul prandio centum libras ex auro pu-
ro ei obtulit. Rex quoque pares tantum inau-
res auri ex illo sumpsit, firmatoq; vterq; pacto
amicitiæ rediere ad propria.

Visitatione præuenit Imper. Regem Francorum mutuoq;

Hoc Anno plurima scitu digna notantur.
tur. Synodus Moguntina ex Germaniæ Epi- CLXVI
scopis, cui Henricus Imperator interfuit.
Huius Concilij exciderunt Acta. Porrò summarium apud *Contractum* legitur; *Hoc Anno (inquit) conuenit Synodus Moguntina, in qua*

con-

Sal. Anno 1023. *constitutum est, vt plebs Christiana XIV. dies ante festum S. Ioannis Baptistæ à carne, & sanguine abstineat, nisi infirmitate cogente, aut festiuitate, quæ in illo Episcopio celebris habetur: similiter XIV. dies ante Natalem Domini. Item ibi constitutū est, vt vigilia Epiphaniæ, Vigilia Omnium Sanctorum, Vigilia Assumptionis S. MARIAE, Vigilia S. Laurentij ieiunetur, itaut vna refectionis hora admittatur.*

Leges etiam sese offerunt Ecclesiasticæ, CLXVII. quibus non tam singularem simultatem inter Vvormaciensem Episcopum, & Laurishamensem Abbatem componere studuit Imperator, quàm generalem disciplinam seruare, & pacem restituere, quæ iam profuga à sacris ædibus, & in foribus laicorum videbatur in procinctu. Sequens fuit constitutio.

HENRICI II. CLAVDI IMPER. AVG. CONSTITVTIO
De Familijs Monasterialibus, & Episcopalibus compescendis, vicinorumq; Abbatis, & Episcopi Iurisdictione.

CLXVIII. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Ego Henricus diuina fauente Clementia Romanorum Imperator Augustus, notum facio omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus, tam præsentibus, quam, & futuris, qualiter assidua acclamatio nostras aures inquietabat ob inueteratas, & frequentes contentiones, & ob immarcidas inimicitias, quæ semper erant inter Vvormaciensem Episcopum, & Laurishamensem Abbatem, & inter familias vtrarumque Ecclesiarum, quæ iam in tantum conualuerūt, vt etiam innumerabilia inter se fierent homicidia, & in hoc maximum detrimentum vtraq; pateretur Ecclesia. Quapropter cum consilio meorum fidelium id ordinare disposui, quomodo tanta discordiæ temerariam præsumptionem inter vtramq; Ecclesiam, & earum familias nunc, & imposterum, aut omninò dissoluerem, aut impunitam non relinquerem.*

In primis præcepi, & ad hoc peragendum meos nuncios misi, vt omnis iniustitia, quæ iam per multa tempora ex vtraque parte incorrecta remanserat ab Aduocatis illorum vtrimq; plenìter corrigeretur; & dehinc præuideant, ne talia apud illos sic inueterascant. Et si aliqua noua contentio inter illos exorta fuerit, volo, vt conueniant, & quam citissimè possint, corrigant. Et ne talis, ac tantæ seditionis audacia sine digna vltione inter vtrasque familias post remaneret, per huius cartulæ præceptum istud constitui decretum.

Si quis ex familia Sancti Petri Vuormaciensis aliquem ex familia Sancti Nazarij, vel è contrario aliquis ex familia Sancti Nazarij quemquam seruorum Sancti Petri insequitur, & ausu temerario, & armata manu aliquem ad occidendum, vel ad deprædandum, eius curtem, siue eius domum infregerit, & eum oppugnauerit: & si ille aut aufugerit, vel quoquo modo ab eius potestate, seu impugnatione se liberauerit, aut si fortè domi non fuerit; illi, qui huius audaciæ, & inuasionis Dux, & Princeps fuerit, tollantur capilli, & corium, & insuper in vtraque maxilla ferro ab hoc facto etiam candenti bene carexetur, & comburatur, reliqui eius sequaces cute, & capillis priuentur.

Si autem ibi occiditur, omnes, qui huius homicidij, vel inuasionis participes sunt, cute, & capillis perditis, supradicta combustione signentur, ac Vuerigeldum occisi domino suo auctor homicidij persoluat, & cum proximis eiusdem interfecti reconciliationem faciat. Et in quocumque loco aliquis ex vtraque familia ab vtrisque innocens occiditur, homicida supradictæ sententiæ subiaceat.

Hanc vindictam, & illud meum constitutum aduocatus, in cuius aduocatione hoc euenerit, cum scientia Episcopi, & Abbatis in præsentia Nunciorum vtrorumque fideliter adimpleat. Si vero Aduocatus, aut mercede conductus, aut gratia commotus aliqua calliditate hæc decreta euertere voluerit, gratia nostra, & aduocatione carebit, nisi super sacras reliquias hoc iurare audebit; Quod eum, qui homicidij, seu inuasionis illius reus est, nusquam acquirere possit, tam, quam citissimè possit, acquirat.

Et si homicida ex familia Episcopi est, & Aduocatus eum acquirere non potuerit, vel noluerit; fideles Abbatis, si possint, illum acquirant, & ad prædictam pœnam, præsentibus Nuncijs vtrorumque, repræsentent. Similiter fiat ex parte Episcopi.

Et de seruientibus Episcopi, & Abbatis il-

Sal. Anno 1023. *lud constituimus, vt, si quis illorum tale aliquid fecerit, prædictæ pœnæ subiaceat, vel decem libris denariorum redimatur.*

Vnum autem est, quod volo, iubeo, & firmiter præcipio, vt rem semel benè, ac rectè definitam nullus renouare, vel iterare audeat.

Si autem prædictus Episcopus, aut Abbas hoc decretum annullare cupiat, mihi, vel meo successori duas libras auri persoluat; conatum tamen suum nequaquam perficiat. Et vt hæc cõstitutio stabilis, inconuulsaq; permaneat, sigilli nostri impressione hanc cartam signari iussimus.

Signum Domini Henrici Romanorum, Inuictissimi Imperatoris Augusti.

Cuntherius Cancellarius vice Arribonis Archicapellani recognoui.

Datum IV. Non. Decemb. Indict. VI. Anno Dominicæ Incarnat. MXXIII. Anno Domini Henrici II. regnantis XXIII. Imperij autem Anno X. Actū in Triburia, Regia Villa. Amē.

Sal. An. 1024.

HENRICVS CONRADVM DESSIGNAT SVCCESSOERM.

CLXIX Morbo ingrauescente, sibi timens Henricus Germanos conuocauit proceres, a quibus consultus, cum illi hæres non esset, quem Imperatorem eligerent? respondit. *Conradum Franconiæ Ducem, virum consilio, manuq; promptum eligite*, ita scribunt *Sigebertus*, & *Otho Frisingensis*. Digna Imperatoris electio, in qua quid Reipublicæ Principes debeant, edocentur. Æmulus erat Henrici Conradus, nec longè ab hostilitate contentio: cum de priuata simultate amor triumphauit Reipublicæ.

Peragrata Saxonia, quùm de Halberstadio Goslariam peteret, *inde Gronden cæpit viribus deficere, & animo* (inquit Krantzius) *composito, sacrisq; pro Christiano ritu munitus, transiuit è sæculo ad meliora.* CLXX. Saxon. 4.c.35. *Mersburgi seruant calicem, quem libræ ferunt iniecisse Diuum Laurentium, quùm Imperatoris iam mortui trutinarentur bona cum malis.* CLXXI *Ansam ferunt tum indignantem humani generis inimicum defregisse, quando nihil suum reperit in moriente.* Vsque illuc Krantzius.

Sal. Anno 1024. *Super cæteras* (inquit Leo Ostiensis) *autem bonitates, seu virtutes, quas idem Imperator habuisse narratur à Deo, fertur vixisse castissimus, ut ad mortis articulum veniens coram*
CLXXII. *præsentibus Episcopis, atque Abbatibus, Cunegundem coniugem suam propinquis suis restituens, hæc illis dixisse fertur. Recipite quam mihi tradidistis virginem vestram.* Cunegundis porrò cum post aliquos annos tumu-
CLXXIII. laretur, vox de Cœlo intonuit. *Cede Virgi-*
Saxon. 4.c.35. *ni virgo locum.* Ita Krantzius.
Is fertur, *alioqui Rex optimus, & Christia-*
CLXXIV. *nissimus, aliquando Zelotypiæ malo in castissi-mam coniugem laboraße* (inquit Krantzius) Saxon. 4.c.34. *quùm illam ex delatoribus quispiam militi putaret propensiorem, quàm Imperatori par esset. Id quùm compertum esset pudicissima fæmina, quod apud Regem ea suspicione non careret, iussit igniri ferrum, & in conspectu Regis candens deportauit, ostenditq; viro manus intactas. Vt à te mi (inquit) vir intacta permansi, sic ab omni mare: pone suspicionem. Ille sanctissimæ fæminæ ad pedes prouolui incipiens, ab ea non finitur, veniam humillimè deprecatus.* Ad eius verò obitum reuertatur oratio.

OBITVS HENRICI IMPER.

Obijt III. Idus Iulij Sal. Anno 1024. vt scribunt *Sigebertus*, & *Contractus*. Anno ætatis LII. Imperij XXIII. Mense V. Porrò 1025. obijsse dicit *Frisingensis* apud Babenbergensem Episcopatum à se constructum, quem omnium prædiorum, ac thesaurorum suorum hæredem reliquerat. In
CLXXV. Basilica S. Petri sepelitur: vt scribit Contractus. Henrici sepulcro incisam fuisse iustitiam, libram in manu tenentem, scribit
CLXXVI. *Philippus in locis Manlij p. 45.* Libra ita facta est, vt lingula bilancis non sit in trutina, sed declinet paululum ad alteram partem. De hoc vetus apud ipsos sermo spargitur: quandò lingula in trutinam redierit, tunc adfuturum esse exitium vrbis.

EPITAPHIVM.

CLXXVII. *Hic situs est, quem non capit Orbis, & arduus æther.*
Disce breui saxo sidera quanta iacent;
Et titulum lacrymis informi inscribe fauillæ:
Quæ rapit Henricum, mors mage digna rapi.

Balduin. Cabill.

Eius pietatem, & religionem à Gotfrido Viterbiensi audias.

CLXXVIII. *Henrici Claudi meritum solemniter audi*
Cui decet applaudi, cuius merita porrigo laudi,
Sumptus ab arce soli regnat in arce poli
Coniuge virginea virgo permansit, & ille
Catholicas dedit Ecclesias numero quasi mille,
Pauperibus, viduis, spes, via, vita fuit
Nunc, & in altari cernimus sua ossa sacrari
More salutari solemnia digna parari
Corpora debilium plurima sana dari.

Concordat etiam Reisnerus in Iconibus Saxonum.

Felix militia, vita castusq; pius,
Sumptibus erexi splendida fama meis.
Fratres edomui Cunigundæ coniugis ambos:
Flandria quandò subit capta, Metisq; iugū.
Sarmatica fudi iunctum cum gente Boemum:
Christiadum docui Pannona regna fidem:
Quando soror Stephano datur Vxor Gisela Regi
Cumq; Sarracenis arma cruenta tuli:
Quid Frisios, Henetosq; loquar, uictosq; Pelasgos?
Calitis hinc nomen prò pietate fero.
Magna fuit gentes bello frenasse superbas
Gloria: sed maior fama fuisse Pium.

De Henrico Micylli Antiqua carmina.

Hic Flandros, Leucosq; domat, gentemque Boemam.
Hic Italum Argiuo liberat hoste solum.
Idem, & Pannonios veri præcepta Tonantis
Edocet, hic diuum nomen, & ipse gerit.

De eodem.

Hic felix bello, vita castusq; piusque
In numero meruit Henricus esse Deum.

Henrici symbolus fuit. *Ne quid nimis.* Vt CLXXIX.
memor principij, cupidinem inter aulæ delicias hostem maximè indomitum frangeret, atque eneruaret, ne à fine aberraret æterno.

Alter

Alter ei symbolus fuit: *Mundi globus*, quem pes calcat, manus sustinet, sub lẽmate *terenda, an ferenda*. Eius vero antecessoris Henrici Bo. & Carinthiorum Ducis, Leo erat, super quem iuuenis insedebat, libram in manu tenens sub lemmate *non vis, sed ius.*

Eius animam pijs prosecuta coniux officijs, Monialibus Monasterij *ad Confugia* dicti ita scribit. Ne mentitam Lector credas elegantiam; literarum enim, & artium gnara erat Imperatrix.

EPISTOLA CHVNEGVNDIS IMPERATRICIS
Ad MONIALES Monasteruj *Ad Confugia* dicti.

CLXXX. *Chunegundis diuina dispensatione solo nomine Imperatrix specialiter dilectæ Congregationi ad Cunfugia, quidquid iustæ conuenit dilectioni.*

Propriæ aduersitatis sarcinam, velut æstimo, facilius tolerarem, si vestras res saluas, incolumesque existere viderem. Quamuis enim mens procellosis curarum fluctibus vndique quatiatur; vestra tamen recordationis anchora à cordis profunditate non auellitur, & licet longe remotæ ab oculis sitis, ab animo tamen numquã receditis. Quis nos separabit à charitate Christi? casus doloris, an longinquitas remotionis. Quin enim, si amissæ facultatis vsus concederetur, voluntas hæc operis exhibitione comprobaretur. Ipsum tamen modicum, quod adhuc Deo volente, reliquum tenemus, vestræ communioni alienum esse nolumus, vt participatione paruitatis reueletur magnitudo deuotionis, mater namq; si parum habuerit, parum filijs tribuit. Ecce hæc modici sumptus munuscula ad refectionem vobis mittuntur carnis, vt animam senioris patris vestri continua alimonia orationis reficiatis, quoniam tot iustorum preces vnanimiter continuatę apud Deum multum possunt proficere, Iacobo attestante, multum valet deprecatio iusti assidua. Ille etiam, atque etiam iustus dominus, qui iustitias dilexit æquitatis supplicationem audire non respicit, sed vobis indefessis intercessoribus supradicti chari memoriam facientibus, salutis dabit præmium, quod ipse promittit dicens. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Atque bonum opus in conspectu etiam Dei placitum esse cernitis, si non solum pro illis, qui in hac vita positi multa vobis bona: sed pro illis etiam, qui nulla fecerunt, oraueritis. Obsecro ergo, vt eum à cordibus vestris numquam abijciatis, qui vos tamquam proprias amauit, atque hunc locum vestra seruitute florere voluit. Estote quoq; meæ necessitatis memores, semper in hilaritate cordis misericordes, secundum illud Apostoli. Dilectio

sine

Sal. An. 1014. *sine simulatione, necnon vestræ mentes in quandam mutua charitatis soliditatem magis, ac magis concrescant, quatenus in die tribulationis clamorem vestrum ipsius aures exaudiant, qui dicit. Vbi duo, vel tres fuerint congregati in nomine meo, in medio eorum sum. Quod vos omnimodè promereri hortor, eodem præstante, qui cum Patre, & Spiritu Sancto viuit, & regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.*

CANONIZATIO HENRICI II. IMPER.

CLXX-XI. MVlta hic prætermittuntur miracula Henrici Sancti, quibus diuina clementia tanti viri merita comprobauit, Verum quia iuxta temporum seriem ad vitam Conradi euocamur, Eugenij III. Bulla finem imponat.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei Ven. Fratri Engilberto Episcopo, & dilectis filijs Canonicis Bambergensis Ecclesiæ salutem, & Apost. Benedictionem.

SIcut per literas, & Nuncios vestros vobis mandasse meminimus venerabiles fratres nostros N. Sanctæ Ruffinæ Episcopum, & N. Præsbyterum Cardinalem pro diuersis negotijs ad partes illas de nostro latere delegauimus, eisque viua voce iniunximus, vt ad vestram Ecclesiam accederent, atque de vita, & miraculis Henrici Regis rei veritatem diligenter inquirerent, & literis suis nobis significarent. Nunc autem eorundem fratrum nostrorum, & multorum Religiosorum, & discretorum virorum attestatione de castitate ipsius, de fundatione Bambergensis Ecclesiæ, & multarum aliarum quarundam quoque Episcopalium sedium reparatione, & multiplici eleemosynarum largitione, de conuersione Regis Stephani, & totius Hungariæ Domino cooperante per eum facta; de glorioso etiam ipsius obitu, pluribusq; miraculis post eius obitum ad ipsius corporis præsentiam diuinitùs ostensis multa cognouimus. Inter quæ illud præcipuum, & memorabile plurimum attendentes, quod cum diadema, sceptrumq; Imperij suscepisset, non imperialiter, sed spiritualiter vixit. In thoro etiam legitimo positus (quod paucorum fuisse legitur) integritatem castimoniæ vsq; in finem vitæ conseruauit. Quæ quidem, nos omnia simul perpendentes, atque deuotionem vestram, & Ecclesiæ Bambergensis, quæ sanctæ Romanæ Ecclesiæ subesse dignoscitur, diligenter considerantes, tametsi huiusmodi petitio nisi in generalibus Concilijs admitti non soleat, auctoritate tamen S.R.E. quæ omnium Conciliorum firmamentum est, petitionibus vestris acquiescimus, atque eiusdem memorabilis viri, cuius exaltationem requiritis, fratrum nostrorum Archiepiscoporum, & Episcoporum, qui præsentes aderant consilio communicato, memoriam inter sanctos de cætero fieri censemus, & anniuersarium ipsius diem solemniter celebrari constituimus. Vestra itaque interest sic in S.R.E. obedientia, & fidelitate persistere, & sic ei dignæ deuotionis obsequijs respondere, vt ampliori Beati Petri, & nostra gratia digni inueniamini. Dat. Transtiberym pridie Id. Martij.

Moneta Henrici S. Imper.

BELLI

BELLI ALEA.

CAPVT TERTIVM.

1 *An virtus plus possit, quam fortuna?*
2 *Fortuna laus.* 4. *Roma alas deposuit.* 5. *declamatio in fortunam.* 7. *si fortuna posset, omnia essent superflua.*
3 *Cæsaris confidentia in fortuna.*
6 *Virtutis sequaces.*
8 *Aurum quàm necessarium Reipublicæ.*
9 *Arma Reipubl. necessaria.*
10 *Turris Babel cur extructa.* 11. *An completa foret.* 12. *cur Deus restiterit.*
11 *Noes erat inter extructores* Babel.
13 *Romanorum fortuna, & Græcorum volauit ad Turcas.*
14 *Turcarum imperium quando ruere debeat, solus Deus scit.*
15 *Christianorum pessimus status.*
16 *Clericorum pessimus status.*
17 *Tyrij catenas aureas Apollini cur iniecissent?*
18 *Bellum vnde initiandum.*
19 *Muri ciuitatum Iustitia.*
20 *Romani Gentiles cur à Deo exaltati?* 27. *qua auctoritate bellum inducerent.*
21 *Caim licet securus ex promissione Dei, cur timeret.*
22 *Amuratus Turcarum Imperator Deum quomodo placaret.*
23 *Cum Ionas in Naui, fluctus irascuntur.*
24 *Belli Dux quid videre debeat, priusquam congrediatur?*
25 *Germanorum responsio ad Alexandrum, interrogantem quodnam in terris extimescerent?*
26 *Tubæ militares cur in manu Sacerdotum?*
28 *P. Claudius Bello victus, quia religionis contemptor.*
29 *Claudij soror optat Romam desertam.*
30 *In Scala Iacobi Deus fortunæ sequaces redarguit.*
31 *Constantinus M. in signo Crucis hostes vincit.*
32 *Theodosij arma Crux, & Euangelium.*
33 *Rodulphus Imperator, Sceptro deficiente, Crucem arripit.*
34 *Clodoueus Francorum Rex ex inuocatione Christi, quem non agnoscebat, hostes vincit.* 35. *in signum Victoriæ Templum erigit.*
36 *Francorum Regum antiqua insignia. Lilia quando illis data?* 37. *Auri flamma Francorum quando perdita?* 38. *Virtus Regum Francorum sanandi morbũ.*

I. Irtuti an Fortunæ plus summa debeant imperia, vt fuit, certamen erit. Vtriusque insimulator quandoq; non sine plausu in Orbis declamauit proscenio: nam virtus pulcra licet, inutilis tamen, cum satellitio destituta in ignauorum phalanges nequeat mouère lapidem. Quid Hercules contra duos, inter Cæsares Cato, inter Barchinos Hanno? Fortuna verò, bona quidem, sed instabilis. Vnde sterilis virtus, Fortuna infida. At quorum sunt istæ voces, quæ resonant, & plausus
II. Io: Fortunæ introspicere libeat; sunt togæ, phaleræ, paludamenta, prætextæ, thiaræ. Placeat, percontari qui sint? Darij sumus (inquiunt) & Tulli, & Anci Martij, & Timothei, quibus dormientibus regna se insinuant: Cornelij Sillæ ex Nicopolis scorti gremio sublati, supra Cimbricos Marij triũphos: fortunæ adoptiui, vel naturales, & genuini filij. Nostro Numini nemo audeat inficiari; triumphos enim præludimus ante victoriam. Cæsarem inspicite nauigantem, inter turbines, & aquilones, haud vela ventis, sed fortunæ dare. *Perge vir fortis* III.
(aiebat) *reluctanti magistro, nec quicquam metue, sed vela fortunæ da, ventumque excipe confidens, nam Cæsarem vehis, & Cæsaris fortunam.* Quia alatam, instabilem criminaberis, non propterea negabis plenipotentem. Respicias quandoq; & ipsam argenteas deponere pennas, & in gremio sedere nationum. Persis desertis, & Assyrijs, cum leuiter peruolasset Macedoniam, celeriterq; abiecisset Alexandrum, Ægyptum percurrit,

rit, Syriam peragrauit, bis supra remeauit Carthaginem, Tyberi tandem traiecto
IV. Quirinale delegit, ibi alas deposuit, talaria exuit, & versatili globo proiecto Romam intrauit non visura, sed mansura sedem permanentem. Io: Io: itaque Fortunæ, quæ Romam plantauit, quæ Romam irrigauit, quę
V. Romæ sola incrementum dedit. *Edit*. Edit? sed qualis Echo vaga duplicat murmur, & aduersos iactat in astra sonos? Romæ incrementum Fortuna non dedit, sed edit? tot helluo deuorauit Imperia, gurges absorbuit maria, ganeo terras contriuit? Romanorum igitur Numen venter sit, vel fortuna. Tibi
VI. Fortuna mendax (exclamat Curtius) fortitudinem meam, cum ad salutem patriæ inferos calcaui solus, arrogabis? Num, & hanc fortunæ largieris ardentem manum Mutius Sceuola ostentat vociferans. Num, & ego pedem claudum è profundo gurgite trahens M. Horatius, & fortuitò sum mutilatus? oh Fabij, Scipiones, Marcelli, Fabricij, Camilli, Heroumq; phalanges aperite vulnera, stillate cruorem, cicatrices, plagas, manus, pedes, corpora, soluite animas, vt trophæa vindicent, quæ clam fortuna surripit, & fugitiua rapit. Regnorum fata, quæ nostro fulgent exarata sanguine, sub fortunæ instabilis cadent imperio, quæ nostri quondàm mancipium inter virtutum resonabat choros, nullum abesse Numen, vbi prudentia adest. Si Reipublicæ Fata Fortuna premit, ad quid
VII. opes, arces, propugnacula, arma, prouidentia conduxit humana, vt imperiorum periodos protraheret; hisce clauis fortem figeret rotantem, hisce fulcris Rempublicam sustinèret ruentem? Munera cum crederentur homines placare, Deosque, sanctum
VIII. credidit sacrilegium Saul, quùm Amalecitarum opima, sed maledicta spolia surripuit, vt sibi Deum amicum faceret de mammona iniquitatis. *Ciuitatis erarij conficiendi, quàm necessaria sit disciplina ex eo colligi potest, quod vetere prouerbio dicitur Reipublicæ neruos in pecunijs consistere*. Dicite vos terræ Principes, qui *ferro non casu bella geritis* fortunam veneramini rotantem vel vno in gladio (vt Alanis mos erat) consarcinata reliqua Numina colitis? Quid sibi voluit, qui

Amian. Marcellin. Iustin. lib. 43.

IX. sceptra tractauit Hæbraica cum ad Regnantes caneret, atque Dynastas, *accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè?* en ipse soluit, *sagitta tua acuta* tunc *populi sub te cadent*. Nonnè commilitones Leuitas, & Sacerdotes vnà, & arcam remisit in Templum, cum fugeret à facie Absalonis, quia fortiùs duceret loricis non superhumeralibus hosti occurrere parricidæ? Vt pugnant manus, sic strepunt voces: nec ignauià magna continentur imperia; sed virorum armorumq; opus est Regi habere certamen. Hoc tanti fecère Romani vt liberorum chàritatem, castrorum disciplinæ postponerent: vnde decreuit Paulus, transfugam filium postliminio reuerti non permitti, *quia castrorum disciplina antiquior fuit parentibus Romanis, quàm charitas liberorum*. Liberi Noe Arca illa nondum egressi, quæ vna naui naufragum traiecerat Orbem, turrim cogitant, quæ conspirationem elementorum illudat. Astra ipsa cum tellus suspecta crederet, turris culmen voluit Cœlum pertingere; vt non os, sed manum in Cœlum vindicem poneret. Singuli homines fabricatores, & cæmentarij facti, quasi summum æmularentur Opificem, nouum vellent orbem extruere, coquebant lapides, dolabant arbores, quadrabant marmora; absorbebant flumina, æquabant montes in lapides: succidebant siluas in trabes, non tam mirabili, quam peruicaci, & inexorabili arte, vt infinitæ sapientiæ nonnisi hyperboles esset ad explicandú, *nec desistent, donec opere compleant*. Quasi turrim perduxissent ad Cœlum, nisi extruentibus Deus obstitisset. Sed quare restitit? & Mundi inuidit ornatui? vt superbos (dices) deprimeret. Sed incredibile dictu Noachú, qui totum orbem trabe pietatis vnà sustinuit, insudaret postea, vt turrim extrueret, quæ foret superbiæ pyramis, regia tyrannidis. Si Deus pacis auctor, cur homines concordes descendit, vt diuidat? *Venite descendamus, & confundamus linguam eorum, vt non audiat vnusquisque vocem proximi sui*. Chronista soluit: *Descendit Dominus vt videret Ciuitatem, & Turrim, quam ædificabant filij Adam*. Descendit vt videret? non ergo viderat. Si non viderat; quis geometra, vel thalassometra longè ab oculis sûmi Opificis non turrim, regiam, domum, casam

Psal. 44. n. 6. *2. Reg. cap. 15.* *Tacit.* *L. 19. postliminium §. 7. ff. de captiuis.* X. *Genes. 11.* XI. *Genes. 11.* XII.

Rr extruere

extruere poteſt; Quam cuſtodiant non filij Dei, ſed *filij Adam?* Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam. Vinciatur Orbis, vniatur homo, terra ſit labij vnius, & ſermonum eorundem; cor ſit omnibus vnum, & anima vna, cum Dei effugit aſpectum, diſſonat in diſcordiam. Ferrum, aurum, arces, ſtatiua Romanorum Fortuna domum æternitatis ędificare cœperunt; cogitarunt dies antiquos, & annos æternos; diem tamen æternitatis, nec vnam
Pſal.89. n.4. potuerunt implere. *Mille anni in conſpectu Domini, tanquàm dies heſterna quæ præteriit.* Reaſſumptis enim Fortuna pennis remeauit
XIII. ad Græcos, inter quos crapulata cum ſurgeret, Turcarum in ſinu Orbem euomuit. Turcarum itaque ſtabit imperium, quorum Fata amicè conſpirare videntur, vt protegant Virtus, & Fortuna? diu ſtare Summa negant. Vnus Deus, vna fides; ni illi adhæreant in pręceps ſeſe cunctaq; regna dabunt.
Mar. 13. nu. 32. *Quando hæc erunt?* Sciſcitanti Chriſtus reſpondet. *De die autem illo, vel hora nemo ſcit,*
XIV. *neque Angeli in Cœlo, neque Filius niſi Pater.*
Geneſ.6. Si Deum pœnituit quondàm hominem in terra feciſſe, quia omnis caro corruperat viam ſuam: quid nunc, cum in cętu Chri-
XV. ſtiano à planta pedis vſque ad verticem capitis ſanitas non reperiatur? Domum Dei factam ſpeluncam latronum, virgines inhabitant fatuæ, quarum lampades fidei, quia ſine oleo bonorum operum, extinguuntur. Fideles ſine operibus mortui, iumentis comparantur inſipientibus, & licet Altiſſimus, Os homini ſublime dederit, Cęlumq; vidère; homo tamen cum in honore eſſet, non intellexit. Expergiſcimini Reges, erudimini, qui iudicatis terram. Data eſt enim à Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, quoniam cum eſſetis miniſtri regni illius, non rectè iudicaſtis. Priuſquàm totum orbem impleat Othomanica Luna, ſanguini parcite innocentium, nec puluerem conuertite ſuper capita pauperum, de vobis enim Dominus: *de-*
Pſal.13. *uorant plebem meam ſicut eſcam panis.* Audite itaque Reges, & intelligite iudices terrę.
Pſal.7. *Potentes enim potenter tormenta patientur.* Et niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit. Arcum ſuum tetendit, cum parauerit illum. Fugiamus Clerici, quia ſanctuarium XVI.
reſpicit. *Percutite, & à Sanctuario meo in-* Ezech.6
cipite. Quando *Sol*, qui eſt principatus ſpi- Apoc.6.
ritualis, *factus eſt niger tanquàm ſaccus cilicinus*, nube diuitiarum turpiſſima. Claues Eccleſiæ ſunt in abuſu, & captiuitate; ſimonia graſſante, ambitu regnante. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis plena iudi- Eſai. 1.
cij, iuſtitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ? argentum tuum verſum eſt in ſcoriam, vinum tuum mixtum eſt aqua? *Luna,* Apoc.6.
ideſt ſæcularis poteſtas, *eſt ſicut ſanguis*, quia cæde innocentium polluta. *Et Stella*, ideſt Paſtores Eccleſiaſtici, qui tanquàm lucerna ſupra montem poſita, in Eccleſia præfulgère debent, *De Cœlo*, hoc eſt de cœleſti conuerſatione *ceciderunt* ſuper terram, terrenę inhiantes cupiditati ad gloriam carnis, & incrementum ambitionis. Quid indè? præ- Eſai. 5.
ludit Dominus. Expectaui, vt vinea mea faceret vuas, ſed fecit labruſcas. *Et nunc oſtendam vobis, quid faciam vineæ meæ*, ideſt Eccleſiæ, quam plantaui ſuper filium hominis. Auferam ſepem eius, & erit in direptionem, diruam maceriem eius, & erit in conculcationem, & ponam eam deſertam, non putabitur, & non fodietur, & aſcendent ſuper eam vepres, & ſpinæ. Et ne de antiqua Synagoga myſticum, & literalem ſenſum doloſè cōtorqueas, en Chriſtus in Euangelio; quamobrem *Dominus vineæ*, qui eſt Chriſtus IESVS, *veniet, & perdet colonos*, ideſt Matth.
Eccleſiaſticos, *& dabit vineam alijs.* Sic in- 12.
fra: *Dominus vineæ malos perdet, & vineam* Matth. 21.
ſuam locabit alijs agricolis, qui reddant ei fructum temporibus ſuis. Transferam me ad
alias (in Eſdra Dominus clamat) *gentes, &* Lib.4.c. 1.
dabo eis nomen meum, vt cuſtodiant legitima mea, quoniam me dereliquiſtis, & ego vos derelinquam. Quæ ſunt iſtæ gentes? Væ Italiæ, væ Romæ, væ Chriſtiano populo. Abſit vt Methodij impleatur vaticinium, quod de Turcis præconizauit. *Futuri ſunt filij Iſmael, vt exeant de locis, ſcilicet deſertis, & deuaſtent terram, & obtineant orbem, & regiones in introitu pacis.* Ille enim exercituum Deus, qui nos gentiles in perfidam ſynagogam armauit, & Chriſti regnum nobis dedit æternum, in virga furoris ſui, quaſi eum redemptionis pœniteat,

niteat, apparet nos visitare, in ianuis sta-
re, vt ad latrones, idest Turcas se con-
uertat, & improperantes licet, in regnum
manuducat æternum, cum nos filij ele-
cti, gens sancta, regale Sacerdotium,
populus acquisitionis, vocantem sperni-
mus, signa dantem illudimus, non morien-
ti, nec resurgenti credimus. *Deus auerte*
Diodor. Sicul. l. 16. Bibliotb. *iram tuam à nobis*. Ne vt quondàm Tyrij
simus opprobrium vicinis nostris; subsan-
natio, & illusio his, qui in circuitu no-
XVII. stro sunt. Ab Alexandro cum obsiderentur
Macedone, & Ciuium quidam visum
huiusmodi sibi apparuisse, narraret, tan-
quàm Apollo dixisset, Tyriam vrbem sibi
deserendam esse, catenas aureas Apollinis
signo iniecerunt: ità impedimentum, non
amplius ex vrbe posse eum demigrare cen-
sentes: oh Tyriorum dementia, pro preci-
bus, & hostijs Deum vincire catenis. Deorũ
claudicauit iustitia, cum impositis Tyrio-
rum collo catenis, Alexandro sunt humilia-
ti mancipia: brutis par erat seruire homi-
nes: qui hominibus tentarunt seruire Deos.
XVIII. Quem latet à Deorum supplicationibus ar-
ma initianda, vt eorundem manu humanæ
sistant vicissitudines? Firmissimam vrbem
haud militum exhibent armatæ phalanges,
Plut. in Apopht. sed iustitia. Leonem percunctare Eurycrati-
dem, quanam in vrbe homo tutissimè ha-
XIX. bitaret? hostes irrideret palantes? Vbi plu-
rimum (respondet) haberet iustitia virium,
minimum iniustitia. Nihil enim prodest
muros munire propugnaculis, & Deum
prouocare peccatis. Tunc ciuitatis porta
munita esse poterit; si prius in nobis iustitiæ
portæ muniantur. Hæc Romanam exalta-
uit Rempublicam, hæc gentili populo Deum
tutorem dedit, qui sub larua Deorum, iuxta
XX. illud *Deus stetit in synagoga Deorum*, non se-
mel pro Idolatris pugnasse creditur; ne Ro-
mani immeritam, & ingloriam iustitiam,
quam humanam dicere nefas, reportarent.
Vtinam Christiana fides, & Gentilium anti-
qui mores amicè coirent. Si de ipsis dici-
tur, vt quod vi cœperant, & iniuria, religio-
ne, atque iustitia, gubernarent: quid foret
de illa domo, quam sibi æterna ædificauit
Sapientia, extruxit columnas septem, idest
septem contignamenta virtutum; ni ibi ve-
luti in propria domo vitia diuersarentur ne-
faria. Infelices nos, qui tantum displice-
mus Deo, vt per rabiem barbarorum, illius
in nos ira desæuiat. Nostris piaculis barba-
ri fortes sunt. Nostris noxijs Romanus de-
bellatur exercitus. Ecquando inière iusti-
tia, & iniustitia fœdus, vt sceleri ius datum
canerent? Parum iuuat exercitus, cum scelera
aduersantur. Omnipotentia cum ipsa iniu-
stos armare nequit, & sibi aduersos prote-
gere. Cum profugus vagaretur in Orbe Genes. 4
Cain, *tremens* latitabat, & *gemens* (vt Se- XXI.
ptuaginta legunt) licet impressà notà velu-
ti imperiali obarmasset tesserà Iustitia Super-
na: *Posuit Dominus Cain signum, vt non in-
terficeret eum omnis, qui inuenisset eum*. Quid
igitur timet, quem Omnipotentia defendit?
prudens timebat Cain, cum interiori defe-
daretur peccato, licet exteriori muniretur
signo. Parum prodest prouidentia cęlestis,
cum scelera grassantur terrestria. *Eycior*
(inquit Cain) *à conspectu tuo, & conscientia* Hieron.
*sceleris tremebundus, lucem ipsam ferre non su-
stinens abscondar, vt latitem*. Valentior enim
est interna malitia, vt prodat, quàm exter-
num signum, vt muniat. Et quidem impru-
dentem non fuisse cogitationem casus osten-
dit. Ciuitatem ædificat, qua se tueatur, &
paulò post sagittà transfigitur, iaculo à La-
mecho transfoditur. Nec ciuitatis seruare
potuit custodia, quem iaculis delicta deuo-
uerant. Dicat Sultanus Amuratus, quomo- Bertell.
dò Turcarum leuauerit sæuiente pestilentia
turmas, quæ penè totum attriuerat mili- XXII.
tem? vitia non venas secuit: Sodomitas, bla-
sphœmos, polygamos amandauit: ita miles
conualuit, cum pietas alimenta pestilentiæ
surripuit. Hoc chalybe expoliuntur arma:
hisce loricis cataphractæ phalanges in Ter-
ra, in Cœlo victrices exultant. Altercan-
tem non prætereamus Hieronymum, & Ionæ c. 1
nautas illos, quorum nauem profugus à fa- XXIII.
cie Domini Ionas conscenderat, vt Thar-
sim appelleret, ne peteret Niniuem: Domi-
nus autem misit ventum magnum in mare,
& facta est tempestas magna, vt nauis peri-
clitaretur. Periclitatur nauis (glossat Hie-
ronymus) quæ periclitantem susceperat;
vento concitantur maria, in tranquillitate
tempestas oritur: nihil Deo auersante secu-

rum est. Timebant nautæ, arbitrantes nauem solito onere prægrauari. Inde mare piaculi agitatum turbine, mercium tentant placare naufragio. Sed fortiùs intumescente mare, nautæ onera omnia in aquas proijciunt, vt magnitudinem fluctuum nauis leuior transiliret. Nec adhuc mare quiescit; sed fluctu sæuiente, quia lacerata puppis immergitur vndis: ipsi vasa, sarcinas, margaritas exhibent tandem, quasi parenti filias restituerent; vt tranquillitatem maris, quam ponderis magnitudine parare non poterant, inæstimabilis pretij qualitate redimerent. Nec cessauit mare à feruore suo, imò munera dedignatum oblata, in littore euomuit. Vsque dum proreta, cuius erat timidos consolari vectores, videns quod vix eminèret æquore malus, Ionam dormientem excitat, & arguens securitatis improuidæ, commonet, vt cuius esset commune periculum, communis esset oratio. Clamabant itaque, vnusquisque ad Deum suum, vlulatu rumpebant æthera, quia iam puppis mergeretur procellis. Hisce clamoribus excitatus Hieronymus non minori in naufragos ira feruere videtur, quàm vndis mare æstuaret. Dementes nautæ (improperatur Hieronymus) cœcus proreta? non videtis, haud mercium pondere, sed peccati nauem procumbere. Vultis rabiem comprimere maris, Ionam proijcite, magna erit tranquillitas. Inspicite mare, Creatoris iram suo feruore testari: in fugitiuum Prophetam sæuire naufragium. Quid prodest mercium iactus, cum diuini pondus premit Imperij? *Non intelligunt* (Concludit Hieronymus) *totum pondus esse Prophetæ fugitiui*. Cognouerunt tandem, & cum Ionam misissent in mare, stetit mare à commotione sua. Stetit mare, quia inuenerat quem quærebat: Veluti si quis fugitiuum insequens, concito pergat gradu, cum assequitur, currere destitit; & tenens, quem apprehendit, illudit. Ita & mare, quod Iona irascebatur absente, modo in vinculis captiuum ducens, gaudet: subsistunt vndæ, vasto fugiunt æthere nimbi; omnisque repente recedit flatus. Collectæ fugiunt nubes, Solemq; reducunt. Cumq; prius strideret Aquilone procella, nunc placidi cursum dant puppibus austri. Emergunt vasa, supernatant dolia, & vnius Ionę placatum munere mare, irarum resonat causas. *Miserunt Ionam in mare, & cessauit mare à feruore suo*. Reges erudimini Principes, peccatorum procumbit onere regimen, & hostium, Barbarorumque turbines vrgent; nec alleuiabitis militum donis, annona frumenti, & victimis innocentium. Nocentium potiùs libate hostias; fœnora, iniurias, adulteria, piacula soluite, vtrumq; tunc clara Oceanum rota spectabit Imperij. *Miserunt Ionam in mare, & cessauit mare à feruore suo*. De vno solicitus inquirat bellator (aiebat Achior ad Holofernem) *an hostis recesserit à cultu Domini Dei sui*. Vnum exercituum formides Deum, vt ad Alexandrum Germani, à quo interrogati, postquàm omnes Danubij accolas suo subiugasset imperio; quidnam in rebus humanis præ cæteris extimescerent? (existimans nominis sui famam super omnia illis terribilem, & formidolosam videri) responderunt: *Nobis hoc formidolosum primò, ne fortè Cælum aliquandò in nos ruat*: obliquè Alexandrum fortunæ edocentes vicissitudinem; ea enim, quæ Macedonis polluta adulterio, Alexandro orbem obtulerat, orbe ipso reuoluta, iam nouos aucupabatur amasios. Stare ipsa cum nequeat, tu ipsam firmabis rotantem, si inter militares copias, Numina delecta habeas. Bellicas tubas, ex eo habes cur in manu Sacerdotum Iosues dederit, quorum esset classicum canere, ære ciere viros, martemque accendere cantu. Homines cum non soli, sed & Deus excitandus esset ad arma, conueniens erat vt tibicinum officia gererent Sacerdotes, & bucinæ clangorem exordirentur ab Arca Dei, hoc est Templo, vbi viuente Synagoga, quieuerat gloria Domini; nunc Ecclesia, quæ est Domus Dei, vnde *Dominus dedit vocem suam, & mota est terra: conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna*. Romanis, qui ab Hebræis plurima mutuati sunt Religionis exempla, Hannibali, An-

Iudith cap.5. XXIV

XXV

XXVI

Iosues cap.6.

Psal.45.

XXVII Antioco, Perſeo Macedonūm Regi Deos
primùm, deinde militem cum mos eſſet
opponere; Romanus ipſe Senatus non
audebat bellum indicere, priuſquàm bel-
Valer. Max. li cauſam Pontifex approbaret. Et cum
l.1.c.1. vrgenti Conſuli aduerſus Africanos ar-
n.2. ma dirigere, obſtaret Pontifex, *poſt bre-*
ue diſſidium religioni tandem ſummum ceſ-
ſit imperium. Hanc ſi irrideas, illuſus
cades, & victus; vt de P. Claudio Pul-
Lib. 2. c. 2. chro Conſule, legimus apud Florum,
qui *non ab hoſtibus, ſed à Dijs ipſis ſu-*
XXVIII. *peratus eſt, quorum auſpicia contempſe-*
rat, ibi ſtatim claſſe demerſa, vbi ille
præcipitari pullos iuſſerat, quod pugnare ab
his vetaretur, Ipſe autem per iocum Deos
irridèret. Cum enim cauea liberati pul-
li non paſcerentur, mergi eos in aquam
iuſſit, vt biberent, quandò comedere
XXIX. nollent. Hic ille Claudius, cuius procax ſu-
perbaq; ſoror, quæ à ſpectaculo ludorum
reuerſa, cum à confluente hominum pre-
meretur turba, optauit fratrem ſuum vi-
uere, & iterum claſſem ducere, vt vrbem
à tanta hominum multitudine exhauriret.
Religionem itaque non ſolum eſſe oportet,
ſed & Religioſus exigeris; minimè enim
fortunæ rotam aſcendes, ni Deus gradum
firmet, brachium extendat. Iacobi Patriar-
XXX. chæ myſticam Scalam intuere, ſuper quam
aſcendunt, & deſcendunt Angeli, hoc
eſt Dij Terræ, Pontifices, Reges, &
Principes: Dominus eſt innixus Scalæ,
& Dominum innixum Scala, veluti pro-
Geneſ. 28. uidentiæ Auctorem, qui Fortunæ ipſi
Fatum imponat. Innixum Scalæ, quia ne-
mo aſcendit, niſi Deus ipſe Omnipoten-
tiæ brachio Scalam ſuſtentet, manum por-
rigat, ſurſum erigat, eodemque tem-
pore ſuperbos illinc præcipitet. *Inni-*
xum ſcala, vt homines ſuo prouocaret
aſpectu, non enim ſub ſcala, vel re-
trò ſcalam, ſed in cacumine; veluti ſui
cauſam ageret in eos, qui Fortunam in-
uocant. Quaſi diceret Dominus: Ego For-
tunæ Fatum: ego per quem omnia iuben-
tur ſtare Decreto. Vis hoſtium præclaros
ducere triumphos? en teſſera militaris,
(in cacumine Scalæ noui Teſtamenti al-
XXXI. loquitur Magno Conſtantino Chriſtus)
In hoc ſigno vinces, ✠ & Crucis vexilla
aere volitantia diffundit. In hoc ſigno ✠
non tam M. Conſtantinus redijt ſupe-
rato victor ab hoſte Licino, Maximi- *Curtius*
no, Maxentio; quàm Honorij, Theo- *de Cruce*
doſij, Carolingij, Henrici, Othones,
non alia armata intulere ſigna in hoſtem, ✠
quàm Crucem, Clauos, & Lanceam.
Bella initurus M. Theodoſius Imperat. hæc XXXII
tulit arma, in dextera Crucem, in ſiniſtra
Euangeliorum librum: Sub quibus vexil-
lis Philippum, & Ioannem centuriatos ha-
buit Apoſtolos. Rudolphum nè præte- *Vernulæus de*
reas Auſtriacum, cum Aquiſgrani Im- *virtut.*
perij Diadema ſuſciperet, Sceptrumque *domus Auſtriæ*
in promptu non eſſet, dum miniſtri *cap.2.*
properarent in ſceptra, ille ex aris Cru-
cem arripiens, dignam ſe edidit vo-
cèm. *Hoc ſignum eſt*, ✠ *quo genus homi-* XXXIII.
num, & nos ſumus redempti, hoc ego
Sceptro ✠ *in omnes mihi, & meo infidos*
vtar Imperio. Sed quid longe permit-
to Chriſtianiſſimos Reges? ſepoſiti pro
Coronide, penu pietatis aperiant. *Clo-* *Gaguin.*
doueus Crotildem cum haberet vxorem Chri- XXXIV.
ſti documenta ſequentem, ipſe verò genti-
lis cum ſedulò admoneretur Deos non co-
lere; ille autem veteris obſeruantiæ in-
ſuetus; ſe maiorum traditiones relicturum
negaret. Interim Crotildis filium enixa
eſt, cui vocabulum Clodomiro fuit. Qui
chriſtiano more baptiſmo abluens, intra
paucos dies moritur. Huius interitum Rex
in Religionem vxoris transfert: infan-
tem ab iratis Dijs abſumptum, quia il-
lum Chriſto ſuo Regina dedicaſſet. Gra-
uida iterum Crotilde effecta, editum ite-
rum infantem Sacris Chriſtianis initiat.
Moxque vt eum morbo laborantem Rex
accepit: vxòri Religionem improperat,
Deorum ſuorum ſcilicet Maieſtati inimi-
cam. Regina aduerſus Regis querelas pa-
tientiam, ſpemque adhibens, ægrotanti fi-
lio ſalutem Dei benignitate impetrauit. Per-
tinaci autem in errore Clodoueo bellum in
Alemannos inſtauratur. Conſtitutis in con-
ſpectu vtrinque exercitibus manus conſerunt.
Pugnatum cum diù eſſet: Francis cedenti-
bus timet ſibi Clodoueus: Cælumque ſuſpe-
ctans. Deus (inquit) quem Crotildis religioſè
vene-

*veneratur, audi. Si vicero, fide te perpetua
colam. Vix preces finierat Rex: ecce alacres
Francos prælium redintegrare conspicatur.
Quibus animum ipse quoque adijciens, Rege
Alemanno perempto, victoria potitus est, &
Alemannis lex posita. Victorem etiam credu-
lum Christo Regem Vedastus, qui Tulli aderat,
& qui postea Attrebati pontificatum admini-
strauit, secutus est. Cui Rex credulitatis, &
fidei suæ rationem enarrauit. Crotildis creden-
ti Clodoueo gratulata Remigium Pontificem ni-
hil morata conuenit; atque ad Clodoueum in-
troducit, quem ad se admissum Rex diligenter
audit de fide, & Christi religione disserentem.
Dies abluendo regi indicitur: parato ingenti or-
natu lauacro, cum sacrosanctum Oleum, quo
liniri ritu christiano ablui solent: siue mini-
strorum incuria, siue hoc agente Deo actum
esset: ecce de superis allata Columba phialam,
quam ampullam vocant, odoratissimi liquoris
oppletam ad manum Rhemigij detulit. Credi-
tum est spiritus Dei ministerio id perpetratum
esse. Eo liquore hic Clodoueus primùm: posteri
deinceps Francorum Reges hactenus regnum
administraturi sacrantur. Ministerio ablu-
tionis expleto, Clodoueus ad circumstantem
nobilitatem, populumque breui oratione habita
suadet aspernari falsam Deorum religionem,
& eius fidem profiteri, qui Christus appellaba-
tur: & Dei filius esset, quo auctore hostem Ale-
mannum inquit superauimus. Regis oratione
perculsis Francorum animis, Christum professi
abluti sunt. Clodoueus vt professam fidem insi-
gni aliquo opere illustraret: Templum in colle*
XXXV *Leuititio, qui nunc Genouefe appellatur Parisij
à fundamentis extructum Diuis Apostolis Pe-
tro, & Paulo dicat. Non præteribo huic loco
adijcere, quod nullo certo Auctore, sed perseue-
rante ad hanc meam ætatem famâ vulgatum
accepi. Fuisse Regibus Francis buffones tris*
XXXVI. *nobilitatis quidem insigne: sed Clodoueo Chri-
stianis sacris initiato demissum Cælo esse id,
quod nunc Reges gestant Lilia aurea, quibus
subest Cæli sereni color, quem* asurum *Franci
dicunt. Ad hanc rem mihi adstipulatur Diui
Bartholomæi Monasterium, quod Gaudium
Vallis appellatur: vbi fons huius miraculi te-
stis ab incolis ostenditur. Traditum quoque est
pannum sericeum rubrum instar signi milita-
ris quadratum miro fulgore splendentem diui-
nitus esse exceptum; quo in expeditionibus con-
tra fidei Christianæ hostes pro signo Franci vte-
rentur: huicque vexillo nomen auri flammam* XXXVII.
*hactenus permansisse: diuq; à Dionysianis cæ-
nobitis asseruatam. Sed abutentibus signo ad-
uersus Christicolas regibus illud euanuisse.*

His positis, quis inficiabitur in similitu-
dinem Israel speciali prouidentia Francorũ
Regnum non fuisse institutum; vt in lege
gratiæ Domus Franciæ esset vinea electa, &
speciosissima? Ne dubites, ad illud sanctum
Oleum lectorem prouoco, vno apparens XXXVIII.
tempore, quo coronandi sunt reges, *vt est
notorium* (scribit Cassaneus) *in tota Gal-* *P.5. in Catalog. Gloriæ Mundi.*
lia. Ne percurras virtutem curandi mor-
bum, per solam manuum impositionem, qui
Gallicè dicitur *Les escrouelles*, Italicè *Le scro-
phole*.

Vel cum Eminentissimo Carolo Borro-
meo, cuius symbolus, ceruus serpentibus
circumligatus currebat ad fontes aquarum
sub lemmate *Vna salus*. Vel cum Claudia
Rangonia, cuius symbolus *flamma*: sub lem-
mate *deorsum numquam*. Vel cum Irene
Castriota Signani Principissa, cuius symbo-
lus, Aquila versus Solem; sub lemmate, *Vn-
de gloria, vnde lætitia*. Si maris symbolo re-
gna annuimus; Piscatorum verò, Principes,
& Dynastas, en sacri piscatores, quorum re-
tibus irretitus est orbis, *per totam noctem*
(inquiunt) *laborantes nihil cæpimus, in ver-* *5. Lucæ.*
bo autem tuo laxabo rete. Et confestim præ-
da refertum habent. Quid mirum? lætitia
exuberat, vbi propendit Deitas. Assyrios,
Medos, Persas minime superbiat militum
numero, calliditate ingenij, aut virorum
robore Cæsar anteisse Romanus; nam feli-
citas Romano contigit imperio, cum Ver-
bum factum est Caro, Deus in terra diuersa-
retur vt Homo, qui cum Ciuis gloriaretur
Romanus; voluit Romanorum iura totius
Orbis rependere triumpho: vt condito ab
Orbe vna in vrbe solus Cæsar Augustus im-
petare potuerit, *vt describeretur vniuersus* *Lucæ 2.*
Orbis. Vtinam, & Christianorum, vt Gen-
tium Principes à Deo cognoscerent incre-
menta regnorum. *Primùm Deorum beneficio*
(aiebat Tullus Rex Romanorum) *deinde im-* *Dionys. Halic. lib.3.*
peratorijs artibus hæc comparaui. Hoc voto,
Persarum in acie Solis præcedebat simula-
crum,

erum, vt frons esset exercitus, & primum
XLIII. duceret agmen ille Deus, cuius attributum
(*exercituum Deus*) cætera, altissima quæ-
uis, post se relinquit attributa. Sciscitanti
XLIV. cur armata Gentiles venerarentur Idola?
quia Deorum cura (dicas) tota ferè expedi-
retur in castris: vbi anhelantes fatigant, ma-
nus conserunt, Dij quandoque vulnera passi,
quibus de Republica benemeriti fulgeant.
Eodem propterea die, quo victus est Perses
Florus l.2.c.12. Macedonicus, *duos iuuenes candidis equis*
XLV. *apud Iuturnæ lacum, puluerem, & cruorem ab-
luebant. Hi nuntiauère Castorem, & Pollu-
cem fuisse, creditum vulgo, quod gemini fuis-
sent: interfuisse bello, quod sanguine maderent:
à Macedonia venirent, quod adhuc anhela-
rent.* Sic Tiguniæ victoriæ nuncium, non
per homines vt solebat, populus accepit Ro-
manus, sed per ipsos *si credere fas est, Deos.*
Flor. l. 3. c. 3. *Quippe eodem die, quo gesta res est, visi prò æde
Castoris, & Pollucis iuuenes laureati Prætori
litteras dare.* Solliciti non tam Romano-
XLVI. rum, quam Deorum resonare triumphos;
quibus est imperij reseruata custodia.
Quemadmodum fertur olim Romæ audita
vox silentio noctis clarior humana voce, quę
Cicero 2. de Nat. Deor. iuberet, Magistratibus nunciare, & Gallos
venire, ac vt prouiderent, ne Roma capere-
tur à Gallis. Quæ igitur ferax, & tam bar-
bara natio, quæ ampla inimicorum spolia,
Deorum neget sanguine parta? *Fatis debe-*
Lib. 1. c. 4. *batur* (inquit Liuius) *tantæ vrbis origo, maxi-
mique secundum Deorum opes imperij princi-*
XLVII. *pium.* Agnouit Romulus, & Veientium
opima de Rege spolia Feretrio Ioui manibus
suis reportauit, sacrum dedicauit. Cum verò
per virginem proditâ Sabinis portâ, atrox
in ipso foro pugna vrgêret, templi pretio le-
gitur Romulus cum Ioue pactus, vt fœdam
Flor. lib. 1. c. 1. suorum fugam sisteret. *Hic templum esto*
XLVIII (inquit) *Stator Iupiter.* Non Stator dictus,
quia sic diceretur etiam ante de Sabinis re-
portatam victoriam, sed illa in acie hoc Io-
ui nomen à Romulo impositum, vt postea
Iouis Statoris statua eo in templo, quod Ro-
mulus sacrauit, erecta consisteret, quum cæ-
teræ sederent, & meritò: quia in Samnitico
bello totum belli pondus Iupiter sibi delege-
rat: licet non bis & cum alijs Dijs mos fuerit
Romano populo templorum pretio, ho-
stium pacisci triumphos; vt in Bello Latino
egit Posthumius Romanorum Dictator. *Ea
demum* (Florus) *atrocitas fuit prælij, vt inter-* Lib. 1. c. 11.
*fuisse spectaculo Deos fama tradiderit. Duos in
candidis equis, Castorem atque Pollucem nemo
dubitauit. Itaque & Imperator veneratus est,
nactusque victoriam templa promittit; & red-
didit, sane quasi commilitonibus Dijs stipen-
dium.* Quod verum si sermonis spectes ele-
gantiam, non pietatem. Deorum trophæa XLIX.
sunt, non stipendia: ni manibus nostris hostiū
debeantur, & suo audeant imperio superbire
mortales. *Ista trophæa* (aiebat Cestius apud
Athenienses, cum deliberarent, an Trophæa Seneca suasor. 5.
Persica tollant, Xerse minante rediturum
se, nisi tollerentur) *non sunt Atheniensium:
Deorum sunt. Illorum bellum fuit. Illos Xer-
ses vinculis, illos sagittis persequebatur* Deo-
rum & hominum, non in homines homi-
num arma sunt, vt aiebat Suecorum incly- L.
tus Rex Gustauus, qui semper victor cum
Germaniam in vltimum adduxisset discri-
men, semel tandem victus victorem non
habuit humanum, qui auderet Regis diui-
dere spolia. Cuius enim ictu occubuerit,
latère fortuna voluit (vt notauit Venetorum
ille Męcenas Baptista Nanius,) quia tanti Re- Lib. 9. Histor. fal. An. 1632.
gis gloriosum satagebat occasum, ne grega-
rius miles posset inuicti regis vsurpare
triumphum. Vel non humano ceciderit
gladio, vt iam de seipso præluderat, prius-
quam congrederentur acies, dicens se in are-
nam descendere, ne gloriæ iacturam faceret,
cæterum iram imminere Deorum, vt homo
militibus apparêret, quem venerabantur vt
Deum. Inter Deum itaq; & hominem ia-
ctatur alea, cum arma tractantur. In Deum
si quis audet, inconciliato numine moueat.

F I N I S.

INDEX